

ÁRVÁLKODÓ TANYÁK -A HORGOSI CSÁRDA REVITALIZÁCIÓJA-

Tóth Emese
Osztatlan építészmérnök 2023/24-II.

Konzulensek:
Dr. Kondor Tamás DLA habil.
Rosta Sándor Csaba
Dr. Perényi László Mihály DLA
Dr. Gyergyák János DLA habil.
Tőke Máté
Lenkovics László

Pécs, 2024

TARTALOMJEGYZÉK

01 BEVEZETÉS.....	05	Távolsági tömegközlekedés és kerékpárutak.....	32	Pajta bisztró bővítése, Őszentpéter.....	52	Héjalás.....	73
02 TERVEZÉSI CÉLOK MEGHATÁROZÁSA.....	07	Természetes felületek.....	33	TERVEZÉST MEGELŐZŐ VIZSGÁLATOK.....	53	Padlóburkolatok.....	73
03 TANYAHELYZET NAPJAINKBAN.....	09	Gazdasági területek.....	34	Látogatás a SCHMIDT und CO. Kft.-nél.....	53	Külső felületképzés.....	74
TANYÁKRÓL ÁLTALÁNOSÁGBAN.....	10	Települések és vonzókörzetük.....	35	Terület esszenciája palackba zárva.....	54	Csapadékvíz elvezetés.....	74
Kialakulásuk és történelmük.....	10	FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK.....	36	Tervezési helyszín ismertetése-Horgosi Csárda.....	55	Nyílászárók.....	74
Típusai.....	11	Értéktérkép.....	36	Épületfelmérés.....	56	Külső közlekedő felületek.....	74
TANYÁK VAJDASÁGBAN.....	12	Problématérkép.....	37	Telepítési lehetőségek analízise.....	59	RÉTEGREDEK.....	76
TANYARENDSZEREK.....	12	FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ.....	38	Szükséges helyiségek meghatározása.....	60	GÉPÉSZETI ÉS ENERGETIKAI KONCEPCIÓ.....	79
TANYÁK SZÜKSÉGSZERŰSÉGE.....	13	05 TERVEZÉSI PROGRAM.....	41	Tömegalakítás.....	61	Beépített gépek az üzemben és a konyhában.....	80
TANYÁK PROBLEMATIKÁJA.....	13	TERVEZÉSI HELYSZÍN BEMUTATÁSA.....	42	06 TERV BEMUTATÁSA-HORGOSI CSÁRDA REVITALIZÁCIÓJA.....	63	BELSŐÉPÍTÉSZETI KONCEPCIÓ.....	81
KÖZVÉLEMÉNY.....	14	Település bemutatása-Horgos.....	42	HELYSZÍNRAJZ.....	64	Manufaktúra-látványmanufaktúra.....	82
Anyag és módszertan.....	14	Úthálózat, megközelítés.....	43	KERT KONCEPCIÓJA.....	65	Vendéglő.....	82
Eredmények.....	14	Morfológia, beépítettség.....	44	ÉPÜLETEGYÜTTES BEMUTATÁSA.....	65	07 ÉPÍTÉSZETI TABLÓKIVONAT.....	83
Összegzés.....	18	Zöldfelületek.....	44	TÉRKAPCSOLATOK ÉS ÚTVONALAK MEGHATÁROZÁSA.....	67	08 MAKETTFOTÓK.....	99
04 SZABADKA-SZEGED TENGEY MENTI TANYÁK HASZNOSÍTÁSA.....	19	Demográfiai adatok.....	44	Fűszerpaprika készítés technológiai sorrendje.....	67	09 BEFEJEZÉS.....	103
HELYSZÍN BEMUTATÁSA.....	20	Mezőgazdaság-agráripar.....	45	Ajvárkészítés technológiai sorrendje.....	67	10 KÉP- ÉS ÁBRAJEGYZÉK.....	105
VIZSGÁLATOK.....	21	Agrárturizmus.....	45	Különböző útvonalak meghatározása.....	67	11 IRODALOMJEGYZÉK.....	109
I. katonai felmérés (1782-1785).....	21	Településkarakterek.....	46	ALAPRAJZI KONCEPCIÓ.....	70	NYOMTATOTT FORRÁSOK.....	110
II. katonai felmérés (1819-1869).....	22	TERVEZÉSI KONCEPCIÓ.....	47	Tartá szerkezet koncepciója.....	71	INTERNETES FORRÁSOK.....	110
III. katonai felmérés (1869-1887).....	23	SWOT analízis.....	47	Alapozás.....	71	12 MELLÉKLETEK.....	113
1941-es katonai felmérés.....	24	Tervezési program.....	48	Alapozás és falak közti kapcsolat.....	71	KÉRDŐÍV.....	114
Morfológia.....	25	Bio paprika termesztés és fűszerkészítés.....	49	Teherhardó falszerkezetek.....	73	INTERJÚK.....	117
Beépítettség.....	26	Ajvár készítés.....	49	Vázkitöltőfalak és válaszfalak.....	73	Körmendi Rózsa, földműves.....	117
Topográfia.....	27	Manufaktúra hatásfokának fokozása.....	50	Füdmek.....	73	Karácsonyi Krisztina, magyartanár.....	118
Vízrajz.....	28	PÉLDAMUNKÁK ELEMZÉSE.....	51	Lépcsők.....	73	NYILATKOZAT A SZAKDOLGOZAT/DIPLOMATERV EREDETISÉGÉRŐL.....	119
Zöldfelületek.....	29	Népi építészet.....	51	Merevítő rendszer.....	73	OPPONENSI BÍRÁLAT.....	120
Erdő, rét, legelő, árterület.....	30	Borászat, Mont-Ros.....	51	Fedélszék.....	73	13 KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	121
Út- és vasúthálózat.....	31	Wraxall udvar, Lower Wraxall.....	52				

01 BEVEZETÉS

„A horgosi csárda ki van festve.
Odajár a cimbalmos a cimbalnával cimbalmozni minden este.
Kocsmárosné azt hiszi,
Hogy a lányát elveszi egy valaki...”¹
- horgosi népdal

Parasztház. Végtelen rónaság. Kukoricaföld. Tanyavilág.

Pár szóval lefesthető idilli naturalizmus, az Alföld romantikája. Sokaknak ez a kép nem több, mint szántóföldek tömege, de nekem maga az otthon, egy menedék. Vajdaság nem bővelkedik hegységekben. Nincsenek magasan fekvő pontjai, sem meredek kanyonjai. A határtalan horizont az, ami a lelkét adja. Bármerre is utazom a nagyvilágban, a visszafelé vezető úton az első termőföldet felfedezve jóérzéssel rámtör az érzés, hazaértem.

A diplomamunkám problémafelvetését is pontosan ez a lírai kép adja. Az alföldi tanyavilág bővelkedik - egyszerre költőien gyönyörű, mégis szomorú - romos állapotú épületekben. A tanyasi élet, mint olyan, megszűnt régi formájában. Az így megmaradt, üresen álló építmények nagy része ma az enyészeté. Mindenképp érdemes lenne hasznosítani őket valamilyen módon.

Kutatásom tárgyát tehát nagyobb perspektívában határozom meg, a határt átívelve Szabadka és Szeged között fekvő területre összpontosítva. Célom egy - szociális kontextusba helyezett- alapos és átfogó kép kialakítása, továbbá a felmerülő problémák megoldási lehetőségeinek vizsgálata.

A tervezési helyszín tehát Vajdaság, azon belül is a határ mellett fekvő kicsiny település, Horgos. A falu hasonló gondokkal küzd, mint a legtöbb vajdasági település. Lassan, fokozatosan a munka- és egyéb lehetőségek hiánya miatt elnéptelenedik. Itt még fellelhető a szoros kötelék ember és természet között. A helyi lakosság egy része paprikatermesztéssel foglalkozik.

A településtől mindössze 2,5 km-re áll a tanyavilág egykori központi létesítménye, a Horgosi Csárda. Az építmény jelenleg magányos remeteként áll szikáran az alföldi pusztaságban. Időről időre egy-egy nincstelen keres menedéket fedele alatt. Épületünket egykoron egy népdal ihlette. A dallam még az 1800-as években álló csárdáról szól, azonban ez az építmény a tűz martalékává vált, így lett a megnevezett épület maga a Horgosi Csárda. Sajnos a vendéglő a '90-es években bezárt, azóta rágja az idő vasfoga, a hanyatlás lassan felemészti.

Összesítve elszigetelten áll egy XX. századi, nagy múltra visszatekintő, de méltatlan sorsú, ma csak problémákat okozó csárdaépület. Továbbá adott a helyi paprikatermesztéssel foglalkozó kistermelői réteg. A kettő házasságából létrejött a diplomamunkám fő egysége: a fűszerpaprika feldolgozó manufaktúra építészeti terve. A funkció kiegészül egy üvegházzal és -a csárda funkcióra reflektálva- egy vendéglátóipari egységgel, ahol a helyben megtermelt és feldolgozott fűszerpaprikából főzött ételek kerülnek az asztalra. Így lesz az épületegyüttes az év minden napján működtetett mezőgazdasági-, ipari- és szolgáltatói egység.

¹ Orutay Gyula (szerk.), Katona Imre (szerk.): *Magyar népdalok* (HTML), Neumann Kht., Budapest, 2000 (Megtekintve: 2024.04.04.)

02 TERVEZÉSI CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

Tervezési alapelvek: értékmentés, értékteremtés és értékmegőrzés

Diplomamunkám egy komoly problémafelvetéssel kezdődik; az elnéptelenedett alföldi tanyavilág problematikájával. Hogy pontosan megismerjük a probléma gyökerét, minél terjedelmesebb adatmennyiség gyűjtésére van szükség. A történelmi múlt és a kialakult állapot mellett fontos az emberek véleménye is, hiszen a fejlesztés értük történik. Szem előtt kell tartani a mai igényeket, lehetőségeket. Ezt követően, az összegyűjtött információkat felhasználva, átfogó elemzések készülnek, melyek vizuális megjelenítésben még érthetőbbé teszik a kialakult helyzetet.

Az analízisek befejezése után pontosan ki fognak rajzolódni a fejlesztési lehetőségek. A vizsgált területet különböző zónákra oszthatjuk fel, így a rajta álló, meglévő tanyák is különböző besorolási övezetekbe esnek. Kijelölhetünk agrárripari, agrárturisztikai és lakhatási területeket.

A fejlesztés egy konkrét tanyaépület revitalizációján keresztül ismertethető a leginkább. A Horgosi Csárda épülete, a hatalmas alapterülete miatt, egy mai igényeket kielégítő, jól működő, agrárripari épületté alakítható át.

03 TANYAHELYZET NAPJAINKBAN

TANYÁKRÓL ÁLTALÁNOSÁGBAN

Kialakulásuk és történelmük

Tanya- „az alföldi városok és falvak batárában szétszórtnan álló, rendszerint egy lakóépületet és néhány hozzá tartozó gazdasági épületet magába foglaló, paraszti használatú állandóan lakott magános telep.”²

A magyar tanyavilág kialakulásában leginkább a, külföldi hatásoktól mentes, ősmagyar hagyományok fedezhetők fel. A nomád élet állattartása és a régi magyar pásztorélet elemei nagyban meghatározták a tanyavilág egykori formálódását. A nagy magyar alföld, még a török uralom előtt, sűrűn be volt népesítve, azonban az iszlám hódítók a 160 év leforgása alatt pusztasággá változtatták az egészet. A kiűzetés után az ország legnagyobb részét újra be kellett népesíteni. Az Alföldre is lassan visszatért a lakosság, de már más formában. A gazdák, a zárt falusias beépítés helyett, a földjeik közepén építettek maguknak saját otthont.³

A legsűrűbb tanya csoportosulásokat, az egykori kiváltságos kerületekben, a Hajdúság, Nagy- és Kiskunság, a Jászság, és az alföldi városok (Szeged, Kecskemét stb.) környékén találunk. Ezek a területeken 1848 előtt szabad földhasználat volt érvényben. Ekkor a földet nem művelték, legnagyobb részét közlegelőként használták állattartásra. A legelő tanyák, régi nevükön szállások, tehát a XIX. században jöttek létre és jószágteleltető helyek voltak. Később azonban, amikor a földművelés jövedelmezővé vált, szétosztották a legelőket saját használatú területekre.⁴

Elsősorban a nagy kiterjedésű városok területén alakult ki tanyarendszer. Ezek a települések felvásárolták a birtokos osztály tulajdonában lévő pusztákat, majd felparcellázva eladták a városi lakosságnak. Az új tulajdonosok pedig a várostól többnyire távol lévő területeket megszállták, majd házakkal be is népesítették.⁵

Szeged tanyai népessége 1850 és 1870 között megkétszereződött, Kecskemété pedig megháromszorozódott. 1910-ben már az alföldi lakosság mintegy harmada tanyákon élt. Az I. világháború után a tanyasi lét felértékelődött.⁶ „1930-ban az Alföld lakosságának kerekén 30%-a, közel egymillióan éltek a külterületeken, közülük mintegy 800 ezer tanyán”.⁷

A hagyományos, meglévő, alföldi tanyarendszer sorsa a II. világháború után sajnos véglegesen megpecsételődött. Az erőszakos politikai-hatalmi intervencióknak köszönhetően a rendszer hanyatlása elkerülhetetlenné vált. „A tanyák sokaságának a volt mezővárosokról való leválasztása, a tanya-kezségesítés, a szocialista nagyüzemi kollektívizálás, az általános külterületi építési tilalom, vagy a tanyavidékekre infrastruktúrájának a fokozatos lemaradása mind a tanyák megszűnését generálták.”⁸ A kényszerű változások következtében a tanyán élő népesség száma ötven év alatt a nagyjából a negyedére csökkent. Egyedül a Dél-Alföldön maradt fenn nagyobb arányban a régi tanyasi életforma.⁹

Az 1990-es rendszerváltozást követően sem változott érdemben a tanyák helyzete. „A mezőgazdaság tartós válsága, a termelési integrátor szerepét betöltő nagyüzemek szétesése vagy megszűnése, a külterületeik érdemi fejlesztéséhez pénzeszközökkel alig rendelkező önkormányzatok miatt lényegében csak az egykor tanyán élők vagy a mostanság oda települők egyéni-családi erőfeszítései jelzik, hogy ismét átalakulóban van a tanyavilág.”¹⁰

² Orutay Gyula (szerk.): *Magyar néprajzi lexikon*, 5. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982, p.189.

³ Dr. Gesztelyi Nagy László: *Magyar tanya*, Árpád Részvénytársaság Könyvnyomdája, Kalocsa, 1928, p.6-17.

⁴ Györfly István: *Az alföldi tanyák*, In: Föld és ember, 1923 (3. évf.) 1.sz., p.2-6.

⁵ u.o.

⁶ Bray Ágnes-Kovács Teréz: *Alföldi tanyák és tanyapolitikák a múltban és a jelenben*, In: Acta Sociologica-Pécsi Szociológiai Szemle, 2021 (7. évf.) 1. sz., p.7.

⁷ Beluszky Pál: *A Nagyalföld történeti földrajza*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001, p.235.

⁸ Dr. Csatári Bálint-Kiss Attila (szerk.): *Tanyai kaleidoszkóp- A 2002-2003. évi tanyakollégium munkájának eredményei*, Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézete, Kecskemét, 2004, p.3.

⁹ u.o.

¹⁰ u.o.

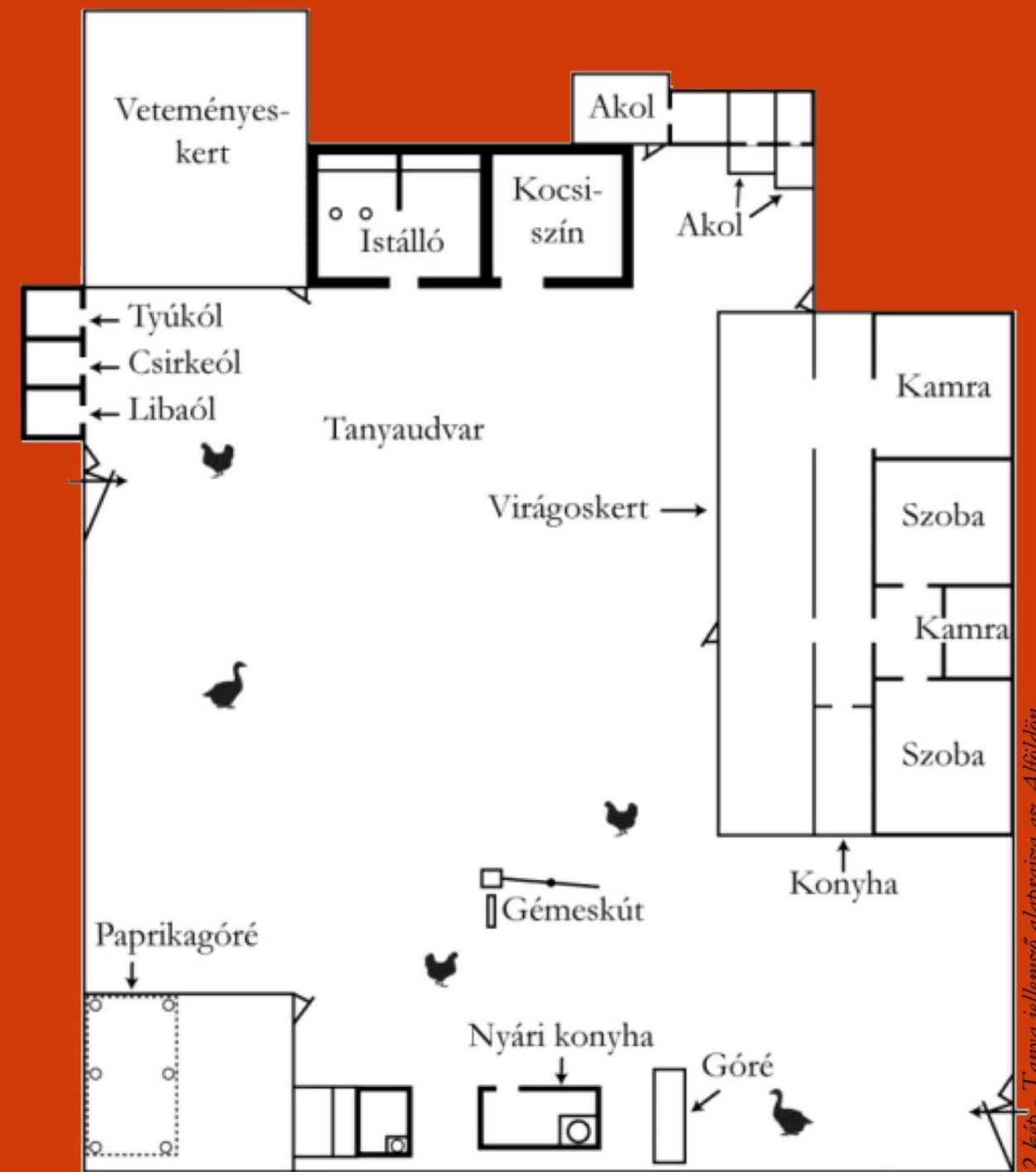
Típusai

A tanyák összefoglalására pontos típusok nem határozhatók meg. Rengeteg szempont szerint sorolhatnánk őket csoportokba, képüket számtalan tényező befolyásolja. Döntő szempont például az, hogy állandóan lakott, vagy csak időszakos használatra szolgáló épületekről beszélünk. Helyzetüket, nagyságukat, alakjukat tovább befolyásolja a város közelsége, az odavezető út milyensége (köves út, földút stb.). A vasút mellett elhelyezkedő tanyák többségén gyümölcs- és zöldségtermesztéssel foglalkoztak, esetleg tehenészetet létesítettek. Összességében ezek azok a tényezők, melyek leginkább befolyásolják egy tanya alakulását.¹¹

Dél-Alföldön a gazdasági tényezők mellett ma már fontos lehet a tipizálás során figyelembe venni a tulajdonosaik életkorát, származását, társadalmi státuszát. Ez alapján megkülönböztethetünk: élő gazdatanyákat (ahol ma is élő gazdálkodás folyik), vállalkozások telephelyeit (olyan központok, ahol részben mezőgazdasági termelés folyik, részben pedig az ágazatot segítő funkció működik), vendéglátó és vendégfogadó tanyákat (agrárturizmus), üdülőtanyákat (időszakos használatú építmények) és elhagyott tanyákat-tanyaromokat (pusztulásra ítélt épületek).¹²

¹¹ Dr. Gesztelyi Nagy László: *Magyar tanya*, Árpád Részevnytársaság Könyvnyomdája, Kalocsa, 1928, p.72.

¹² Gallusz László: *Tanyák, sorok- tanyasorok*, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2019, p.11-14.

2.kép: Tanya jellemző alaprajza az Alföldön

TANYÁK VAJDASÁGBAN

„Mint a pusztán szétszédelt nyáj, lassan guruló gombolyag a verőfényben (magára hagyta volna pásztor, puli?), a gyermekkor kódén átvilágítanak a vakító febrére meszelt tanyák a rónaságon.”¹³

Vajdaságon belül, Bácskában épült egykoron a legtöbb tanya. Számuk egyes becslések szerint több tízezer is lehetett. Csak Szabadka körzetében, mintegy tizenegyezer építmény állhatott a II. világháború után. Ezek elhelyezkedése nem korlátozódott a városok határára, hiszen még napjainkban is, a mezőgazdasági jeleget megőrző falvak mentén állnak a karakteres építmények.¹⁴

A tanya fogalma a XIX. és XX. században nemcsak a lakóépületet jelentette, hanem a körülötte lévő teljes házcsoportot, az istállókkal, karámokkal, ólakkal együttvéve. Ezek tulajdonképpen kisgazdaságok voltak. Egykor hatalmas jelentőséggel bírtak, hiszen ők látták el a városok élelmiszer szükségletének egyharmadát.¹⁵

Vajdaság és az itt élők mindennapjait színesíti az etnikai változatosság, a multikulturalizmus. Élnek itt, a magyarokon és a szerbeken kívül, románok, szlovákok, horvátok, bunyevácok, németek, ruszinok, bosnyákok stb. Ez a sokszínűség a tanyavilágon is érezhető. Az épületek homlokzata például sokat mesél a benne élők hagyományairól, szokásairól.¹⁶

3.kép - Vajdasági tanyák

¹³ Gallusz László: *Tanyák, sorok- tanyasorok*, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2019, p.5

¹⁴ u.o., p.9-10.

¹⁵ Putarich Ivánszky Veronika, Mosóczy Erika: *Régi tanyák és a falusi turizmus Vajdaságban*, In: https://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2006/cloadasok/putarich_foldrajz.pdf (Megtekintve: 2024.03.28.)

¹⁶ Rita Trifković: *A multikulturális és toleráns Vajdaság*, In: <https://hellowojvodina.com/hu/a-multikulturalis-es-tolerans-vajdasag/> (Megtekintve: 2024.03.27)

¹⁷ Györfly István: *Az alföldi tanyák*, In: *Föld és ember*, 1923 (3. évf.) 1.sz., p.1.

¹⁸ Romvári Róbert: *A tanya településrendszer strukturális változásai*, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Gödöllő, 2022, p.13.

¹⁹ Dr. Csatári Bálint-Kiss Attila (szerk.): *Tanyai emlékszekőp- A 2002-2003. évi tanyakollégium munkájának eredményei*, Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézete, Kecskemét, 2004, p.17.

²⁰ Pándi Ildikó: *A tanyavilág megszűnésének tájékológiai és természetvédelmi hatásai a Duna-Tisza közj Homokbátságán*, Szent István Egyetem, Gödöllő, 2017, p.7.

²¹ Györfly István: *Az alföldi tanyák*, In: *Föld és ember*, 1923 (3. évf.) 1.sz., p.4

²² u.o., p.5.

²³ Putarich Ivánszky Veronika, Mosóczy Erika: *Régi tanyák és a falusi turizmus Vajdaságban*, In: https://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2006/cloadasok/putarich_foldrajz.pdf (Megtekintve: 2024.03.28.)

TANYARENDSZEREK

„Ha Budapesttől Debrecenig vagy Szegedig utazva valamegy csoda folytán eltűnne előlünk minden, amit a létűnt fél évszázad alkotott, megdőbbentő változást találánk. De nagyapáink sem ismernének rá az Alföldre, ha most feltámadnának. Ezt a változást úgy szölván « Napok szölvték, mégis mintha szölvte volna három század.»”¹⁷

A tanyavilág, a településrendszeren belül, általában sajátos rendszert is képez. Nagyrészt a mezővárosok köré szerveződve, egyedi települési formával és szerkezettel rendelkező tanyarendszerek alakultak ki.¹⁸

A tanyarendszer egyszerre ökológiai-, gazdálkodási-, társadalmi- és települési rendszer.¹⁹ Ökológiai, hiszen a tanyák erősen átalakított, speciális élőhelyek, így nagy hatással vannak természeti környezetükre. Továbbá egyedi használati módjuknak köszönhetően különleges fajkészlettel rendelkeznek.²⁰ Gazdálkodási, hisz a falusi gazdálkodással ellentétben, itt a lakóhely közvetlenül összeforrott a gazdasággal. Társadalmi, mivel az itt élők egyedi közösséget alkotnak. Települési, hiszen a tanyák, igaz szórványszerűen, de sose állnak egyedül. Így alkotnak egy elég összetett, komplex rendszert.

És pontosan hogyan is alakult ki ez az összetett rendszer az Alföldön? A XIX. század közepén a gabonatermelés hatalmas haszonnal járt. A nyereség tudata arra sarkallta a magyarságot, hogy minél több és minél nagyobb földterületet műveljen meg. Mivel az árvíz áztatta, tőzeges földek a legjobb termőföldek, ezért teljes erővel megindult az Alföldön az ármentesítés. A tanyarendszer kialakulásában még egy dolog játszott kulcsszerepet, a vasút kiépítése. E két dolog megfelelő környezetet biztosított a tanyák elszaporodásához és a tanyavilág létrejöttéhez. Az egész folyamathoz az államnak nem volt semmilyen szerepe. Nem történt kényszerbetelepítés, nem történt kényszerítés.²¹

Ha feltesszük azt a kérdést, hogy mindehhez az államnak volt-e beleszólása, kijelenthetjük, hogy nem sok. Sőt., a XVIII és XIX. században a hatóságok a legtöbb helyen közbiztonsági okokból tiltották a pusztára épült tanyák létrejöttét. A jellegzetes épületek, a tiltás ellenére, azonban csendesesen, teljesen spontán, gomba módra megszorodtak és kialakították ma is látható rendszerüket.²²

Szegedet, Szabadkát hajdanán tanyavárosnak nevezték, ma már nincs jól működő tanyarendszer, így tanyaváros sincs. A Jugoszláviában és a Magyar Népköztársaságban történő társadalmi, gazdasági és politikai változások, szövetkezetekbe történő kényszerítés, gazdasági mind-mind a tanyarendszer tönkretételéért felelős. A tanyákról a fiatalok beköltöztek a városokba, sokszor csak időszakos lakói maradtak egykori otthonuknak. Csak az idősek maradtak életvitel szinten a gazdaságokban. Ha ők elhunytak, a ház üressé vált, majd szép lassan a földdel vált egyenlővé. Napjainkban a még álló tanyák olcsó pénzért eladók.²³

TANYÁK SZÜKSÉGSZERŰSÉGE

„Nem véletlenül nevezték, nevezik a tanyát a „rónaság oázisának”, hiszen valamennyi fák takarásában búzódik meg. A tanyaudvaron szinte törvényszerűen eperfák díszlettek [...] akácfák szegélyezték, akár erdőnyi, 250-300 fa szép sorjában rendeződve, rekkenő hőségben árnyékot vetve az udvarra, az épületekre, széles időszakban pedig tombítva a szél sokszor tetőtépő erejét. Fészkelő madaraknak adott szállást valamennyi fa, debogyis zavarta a gazdát a vadgalamb búgása, a cinke csivitelése. Ezek a síksági oázisok megtörték a szél romboló erejét, a megszabolózott vihar sem borzolta fel a szántóké finom porát...”²⁴

A tanyák szükségszerű létét a vajdasági tanyarombolás történetén keresztül a legegyszerűbb szemléltetni. A tagosítás és az 1970 és 1973 között történő határrendezés Óbecse, Ada, Nagykikinda, Szenttamás, stb. környékén megpecsételte a gazdaságok végétét. A legtöbb tanya a nagyüzemeknek átnyújtott földterületen állt, így bontásra ítélték őket (csak egy példa: Óbecse határán egykor 638 db tanya állt, ebből talán 63 db élte túl a rombolást). A mezőgazdasági kombinát azonban nem tette hontalanná a tanyagazdákat, ingyenesen biztosított számukra a környező faluban vagy városban telket. Mondanom sem kell, hogyan élhette meg ezt egy olyan ember, aki addigi egész életében tanyán élt.²⁵

A tanyarombolásnak három nagy következménye lett. Egyrészt gazdasági, mivel a gazdák településekre kényszerültek költözni, földjeiket csak távolról tudták művelni. A növénytermesztés így költségesebbé vált. Leginkább az állattenyésztés sínylette meg a helyzetet, mivel a szűk, urbánus környezetben nem voltak meg a megfelelő körülmények az állattartáshoz. Ezenkívül környezetvédelmi gondokat is okozott. A tanyák megsemmisítésével az udvari fák is eltűntek, az útmenti fasorokkal együtt, amelyek csökkentették a szél termőföldre ható eróziós hatását. A terület beszántásával a bokros-bozótos sem nyújt már menedéket a vadaknak, madaraknak. Az épületek teljes eltűnésével felborult a természet rendje, a kártevők elszaporodtak. A harmadik következmény leginkább a tanyáról kikényszerített generációt sújtotta. A gazdák szociális problémákkal találták szembe magukat. Az új, urbánus környezetbe nehezen illeszkedtek be, gyökértelemné váltak. Sokaknál elkerülhetetlenné vált az elszegényedés és a teljes megsemmisülés.²⁶

²⁴ Gallusz László: *Tanyák, sorok- tanyasorok*, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2019, p.15-16.

²⁵ u.o., p.14-15.

²⁶ u.o., p.15-16.

4.kép - A noszti Róka tanya

TANYÁK PROBLEMATIKÁJA

A tanyák tulajdonképp a XX század első felében váltak problémás, megoldást váró objektumokká. Összesítve az eddigieket, az építmények mai legnagyobb kihívásait a gazdasági-, az infrastrukturális-, demográfiai- és környezeti problémák jelentik. Mindemellott ott vannak még a meglévő tanyaépületek modernizációs kihívásai. A tanyasi élet a XXI. században sem lett könnyebb, persze a digitalizáció és a digitális nomád élet új kapukat nyithat meg az épületek fejezetében.

KÖZVÉLEMÉNY

Anyag és módszertan

A pontos helyzet felmérése érdekében kérdőív és interjú készült. A kutatás alapját képező kérdőív online felületen vált elérhetővé 2024.03.01-én (a dolgozatban a mellékletekhez csatolva megtekinthető) és 2021.04.04-én zárult. A témában összesen két interjú készült. Mindkét esetben a horgosi tanyavilág vonzáskörzetében élő egyén lett megkeresve. Az eredmények a Google Forms segítségével kerültek gyűjtésre és összesítésre.

Eredmények

Összesen 147 db kitöltés érkezett, a nemek arányát tekintve 119 nő és 28 férfi válaszadó vett részt az űrlapos kutatásban. A szélsőséges arányt azzal lehet magyarázni, hogy az online kérdőív esetén a nők nagyobb hajlandóságot mutatnak a kitöltésre. A nemen kívül az életkorra kérdeztem rá (Baby boom-, X-, Y-, Z-, alfa generációra felosztva), a legtöbb válaszadó az X- (40,10%), Y- (17,70%) és Z generációba (30,60%) sorolható.

Az ideális élet kérdéskörében a legtöbb válaszadó a falu, község, nagyközség (38,80%) és az élhető városi lépték (34%) mellett tette le voksát. Az állandó lakóhely kiválasztását pedig a megkérdezettek szerint leginkább a nyugalom, a biztonság, a munkalehetőség, a tiszta levegő és a természetes környezet megléte határozza meg.

A résztvevők 72,10%-a állítja, hogy az életkor előrehaladtával változnak a lakóhellyel kapcsolatos elvárások. A legtöbb ember fiatalon még a városi pezsgést helyezi előtérbe, azonban az életkor előrehaladtával a nyugalom megléte válik fontossá. Egy konkrét válaszadó pontos válaszát szeretném itt kiemelni: „Minden életszakasznak, szerepkörnek más-más prioritásai vannak. Változnak nemcsak magával a lakhatással kapcsolatos igények/bővülnek, majd mindinkább szerényebbé válnak/ de a tágabb lakóbellyel kapcsolatos elvárások is ingadoznak. Aktív életkorban prioritás a munkalehetőség, gyermekek esetében minőségi oktatás elérhetősége. De ugyanilyen fontos lehet a tömegközlekedés, vagy egészségügyi szolgáltatások megléte.”²⁷

A megkérdezett személyek 70,70%-a pozitív élményekről számolt be a tanyasi életmóddal kapcsolatban. A legtöbben családi és baráti időtöltés céljából, valamint a természetközelség megtapasztalása érdekében látogatnának ki egy tanyára.

²⁷ *Kérdőív-ismeretlen kitöltő válasza*, saját készítés, 2024.03.01.

²⁸ *Kérdőív, saját készítés*, 2024.03.01.

²⁹ *Kérdőív-ismeretlen kitöltő válasza*, saját készítés, 2024.03.01.

³⁰ *Kérdőív, saját készítés*, 2024.03.01.

³¹ *Kérdőív-ismeretlen kitöltő válasza*, saját készítés, 2024.03.01.

³² *Kérdőív-ismeretlen kitöltő válasza*, saját készítés, 2024.03.01.

³³ *Kérdőív-ismeretlen kitöltő válasza*, saját készítés, 2024.03.01.

³⁴ *Kérdőív-ismeretlen kitöltő válasza*, saját készítés, 2024.03.01.

³⁵ *Kérdőív-ismeretlen kitöltő válasza*, saját készítés, 2024.03.01.

³⁶ *Interjú Körömdi Rózsával*, saját készítés, 2024.03.26.

³⁷ *Interjú Karácsonyi Krisztinával*, saját készítés, 2024.03.27.

„Családban, baráti körben ismersz olyan személyt, aki tanyasi életmódot folytat?”²⁸ kérdésre a válaszadók 64,60%-a igennel felelt. Egy kitöltő tömören összefoglalta az összes hozzászóló mondatát, amelyből kiderül, hogy ezek a személyek szeretik-e tanyasi életüket: „Aki tanyán szokta meg az életet, szeret is ott élni.”²⁹

A „Szeretnél valaha tanyán élni?”³⁰ kérdésre meglepően sok „igen” válasz érkezett. A résztvevők 40,80%-a kipróbálná a tanyasi életet, legtöbbszörük a nyugodt élet reménye érdekében. A legnagyobb részük (36,10%) hétfélig házas vagy üdülőházas használatra tartana fenn egy tanyát, vagy a nyugdíjas évekre (18,40%) vásárolna egyet. Állandó lakhatás szempontjából a válaszadók 43,50%-a maximum 2-3 km-es távolságra lenne hajlandó költözni egy településtől.

A tanyán élők tapasztalatait nem foglalnám össze, inkább pontosan idéznék tőlük, hogy hogyan látják életüket, milyen tapasztalatokkal rendelkeznek, és mit szeretnek ebben az életstílusban:

„Megtermeljük a konybára valót. Nyugodt a környezet. Kicsi a forgalom, de közel a város.”³¹

„Messze van a bolt, nem lehet csak úgy leszállni valamiért. Amígy mindenünk megvan, ami kell az élethez.”³²

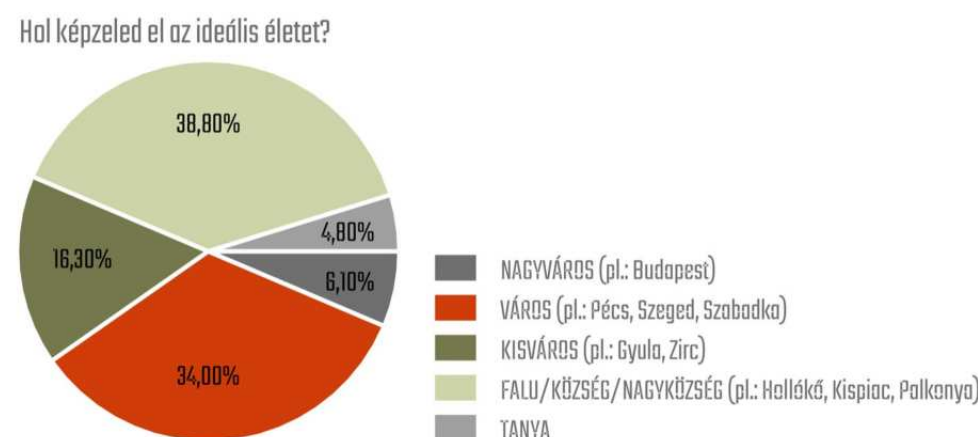
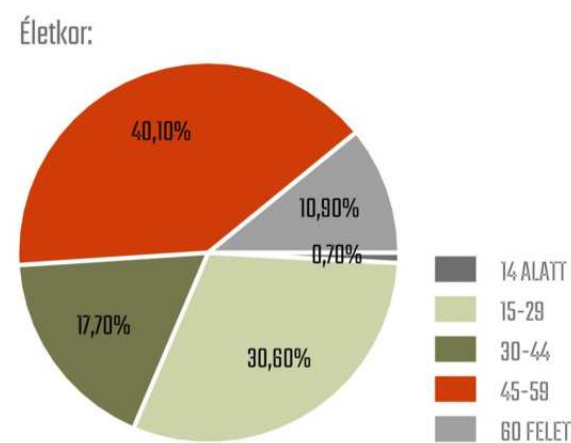
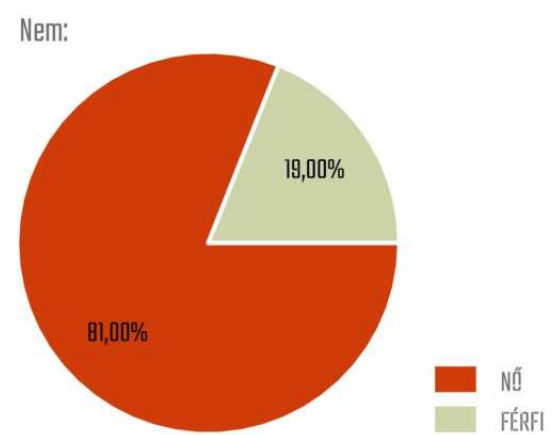
„Tanyán élni egy jó dolog. Nincsenek szomszédok, nem kell ballgatni a város zavaros, rohanó zaját. Mindent meg lehet természeteni a konyhájában. Zöldség, hús és sok más.”³³

„Nekiünk egyedül a poros vagy sáros út okozott némi problémát, de azt is megoldottuk. Míg volt valami terepjárónk. Fiataloknak ajánlom, akik szeretnek dolgozni, a természetbe lenni, szeretik az állatokat, ennél szebb nincs is! Tudnák még nagyon sokat írni, de most mennem kell, reggel fél nyolc van és várnak az állataim... :)”³⁴

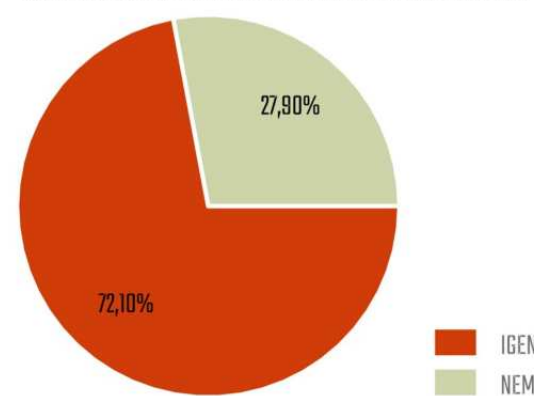
„Egészségesebb élet!”³⁵

„Születésem óta tanyán élek, immár 61 éve. Jól ismerem a tanyasi élet minden szépségét és nebézségét is. A tanyasi élet nagyon szép, de egyben nebéz is. Ha önellátó próbálsz lenni, rengeteget kell dolgozni. Persze a mai világban az önellátás nem is működőképes a szó szoros értelmében, mivel a modern eszközök ide is „befűrték” magukat, amiről ma már le sem tudnánk mondani (talán ezzel nem mondok újat, gondolom).”³⁶

„...2016-ban kiköltöztünk a kutyáinkkal a tanyára. Bár akkor ez nem volt egyszerű döntés, de nem tudnék olyan okot mondani, ami miatt megbántuk volna, hogy itt egy új fejezetet kezdtünk. Sokkal szabadabb, kiegyensúlyozottabb, egészségesebb és dolgozabb életet élünk. Azóta született két gyermekünk, s azt gondoljuk, hogy ez ideális hely kisgyermek nevelésére. Természettel összhangban, állatokkal körülvéve, békességben. Jó alap, amehyre -reményeink szerint- felnőtként is jó lesz visszaemlékezni és töltekezni belőle, bárhova is vezet az útjuk.”³⁷

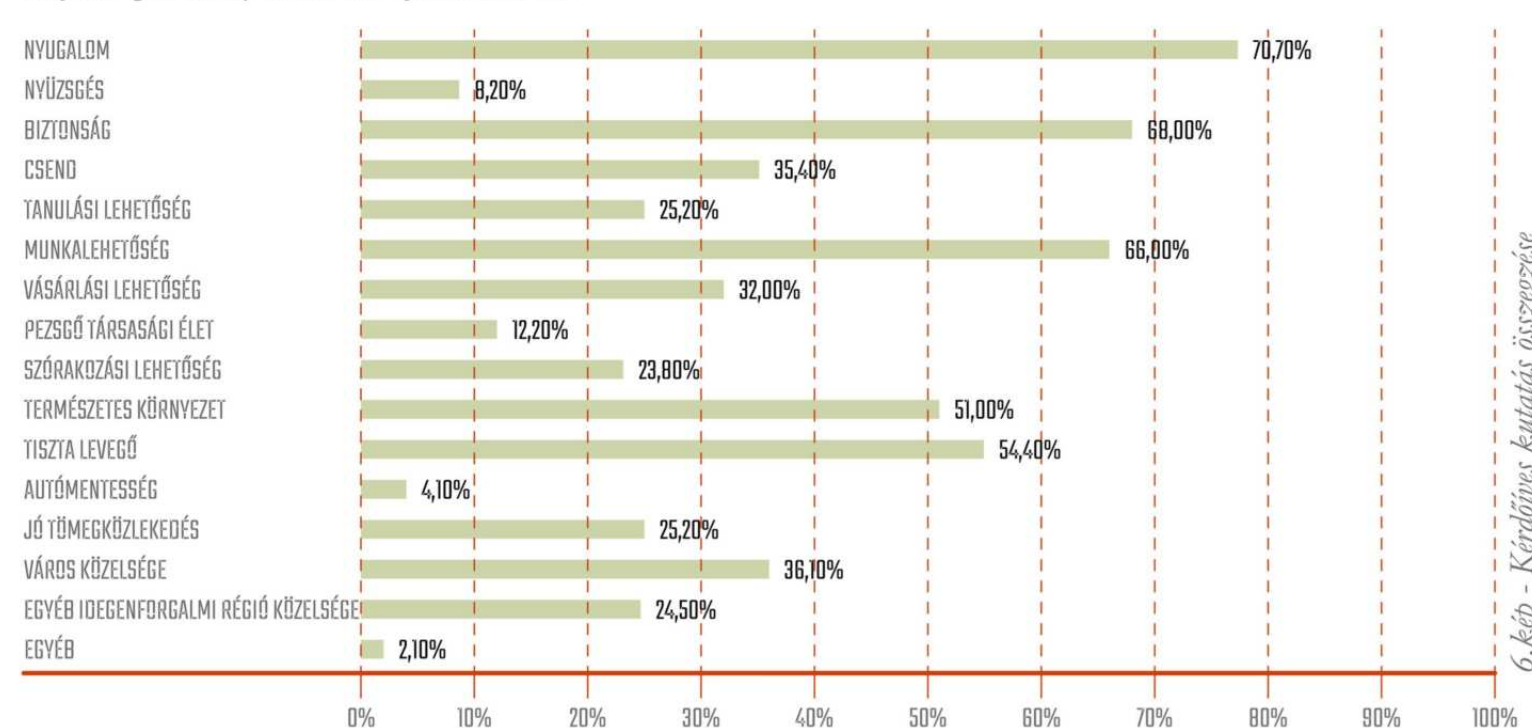
Szerinted az életkor előrehaladtával változnak a lakóhellyel kapcsolatos elvárások?

5.kép - Kérdőíves kutatás összességése

³⁸ Kérdőív-ismeretlen kitöltő válaszra, saját készítés, 2024.03.01.

Melyek a legfőbb szempontok a lakóhely kiválasztásánál?

6.kép - Kérdőíves kutatás összességése

Ha szerinted változnak a lakóhellyel kapcsolatos elvárások, pontosan hogyan, milyen irányba és miért? ³⁸

„Munka miatt változik, hol van nagyobb/jobb lehetőség.”

„Az ember fiatalként nyüzsgő, nagyvárosi életet akar, de az idő előrehaladtával miután sok tapasztalatot szerzett (pl. emberek terén) inkább a nyugalom az, amire vágyik.”

„Azt gondolom, hogy az ember ahogy idősödik egyre inkább csendre és nyugalomra vágyik. Emiatt sokszor az idősebb korosztály a nyugdíjas éveit tanyákon vagy a szőlőhegyeken egy kis lakóházak alakított présházban tölti.”

„Nyugodtabb, csendesebb, egészségesebb környezetre vágyik a legtöbb ember. Ugyanakkor fontos a szolgáltatók, szórakozás, művelődés megléte is.”

„Egyre inkább előtérbe kerül a barmónia iránti igény.”

„A mai rohanó világ a várost helyezi előnybe.”

„Fontos, hogy elérhető közelségben legyen a család, az egészséghez, kisbalt, nyugalom és akadálymentesített otthon.”

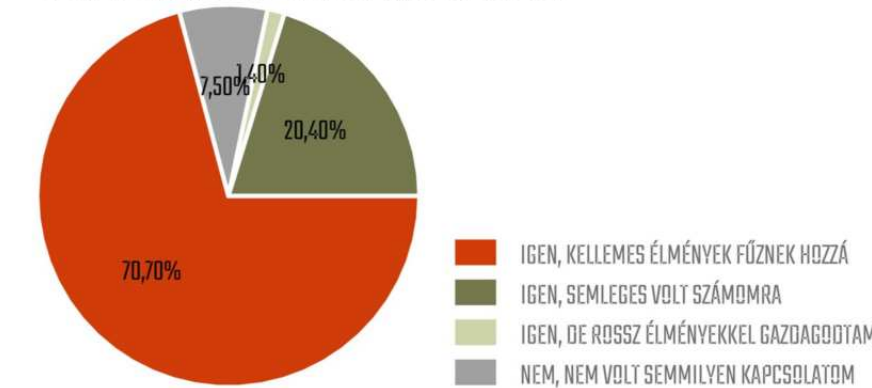
„Pompa---->fenntartbatóság. Az életkor előrehaladtával.”

„Minden életszakaszban, szerepkörnek más-más prioritásai vannak. Változnak nemcsak magával a lakhatással kapcsolatos igényekkel/bővülnek, majd mindinkább szerényebbé válnak/ de a tágabb lakóhellyel kapcsolatos elvárások is ingadoznak. Aktív életkorban prioritás a munkalehetőség, gyermekek esetében minőségi oktatás elérhetősége. De ugyanilyen fontos lehet a tömegközlekedés, vagy egészségügyi szolgáltatások megléte.”

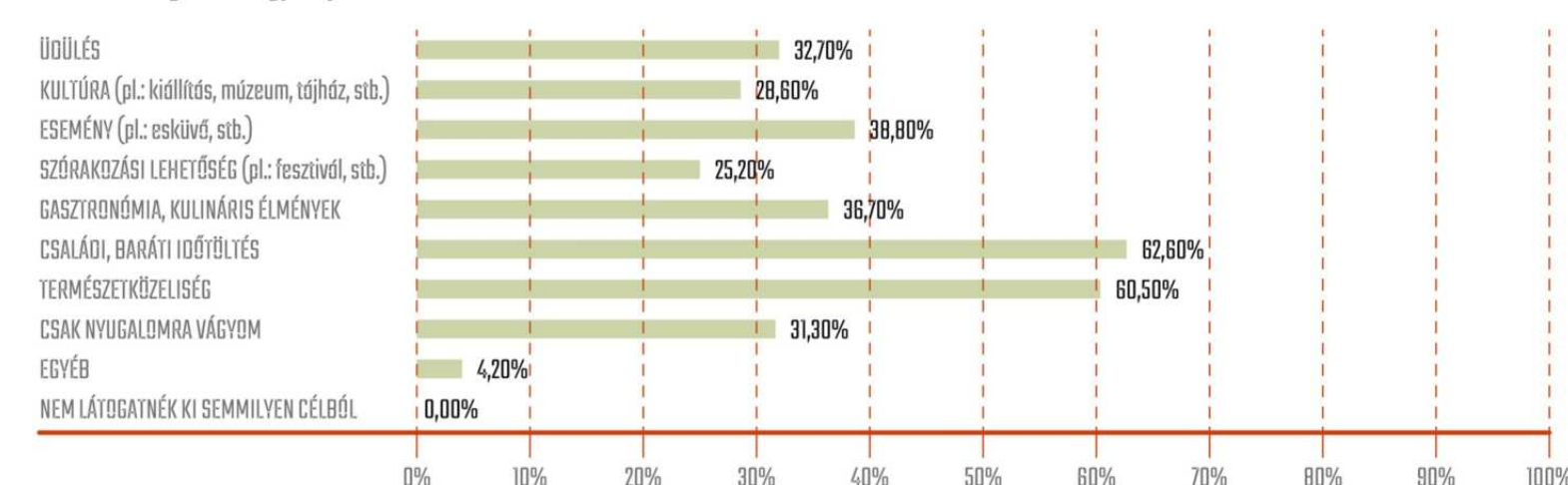
„Gyerekvállalás után fontos a gyerek barát környezet. Például nagy városon belül esetleg a belváros külső részére költözni, ahol kicsit csendesebb a barátságosabb a környezet.”

„Nagyvárosi ember idősebb korban szívesebben élne tanyán, de tanyai ember nem élne városban.”

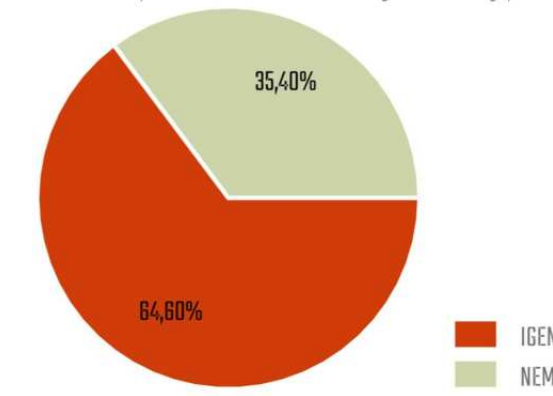
Volt már személyes kapcsolat a tanyasi életmóddal?

Mi célból látogatnál ki egy tanyára?

Csoládában, barátai körben ismersz olyan személyt, aki tanyasi életmódot folytat?

7.kép - Kérdőíves kutatás összességése

³⁹ Kérdőív-ismeretlen kitöltő válaszra, saját készítés, 2024.03.01.

Ha ismersz olyan személyt, aki tanyasi életmódot folytat, milyen tapasztalatai vannak? ³⁹

„Teljesen más életérzést ad, pozitívabb sok szempontból.”

„Nagyszüleim régen tanyán éltek, mamám elmondásai alapján a tanyasiak jobban összetartottak (többet látogatták egymást, ismerték a szomszédjaikat), nem úgy mint a városiak. A városba való bejárás, ha élelmiszer kellett nehezebb volt meg iskolába járni is a nagyobb távolságok miatt.”

„Általában minden, ami az életben szükséges (víz, elektromos áram, fűtés) megoldható egy tanyán is. Előnye még, hogy az állattenyésztés és a növénytermesztés sok új lehetőséget biztosít számukra (pl. Részt tudnak venni a kereskedelemben is.). Annyi hátránya van talán, hogy a bevásárlás nehezebben oldható meg, mert a tanyák kívül esnek azokon a részeken, ahol a boltok találhatóak.”

„Aki tanyán szokta meg az életet, szeretet is ott élni.”

„Szerinte vannak előnyei, mint a csend és nyugalom, természetközelség, de vannak hátrányai is például, egyes helyek távolsága, ilyen az egészségügyi központ, mentőállomás, kórház, hivatalok, bank vagy a bevásárlóközpontok.”

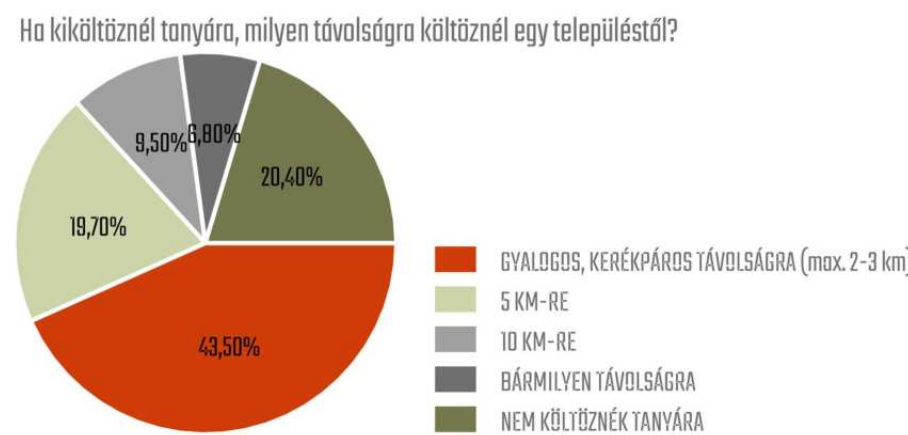
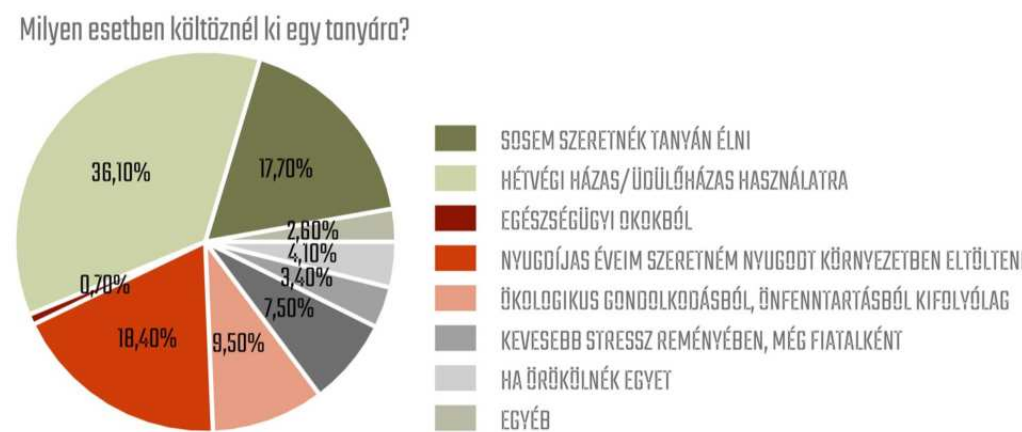
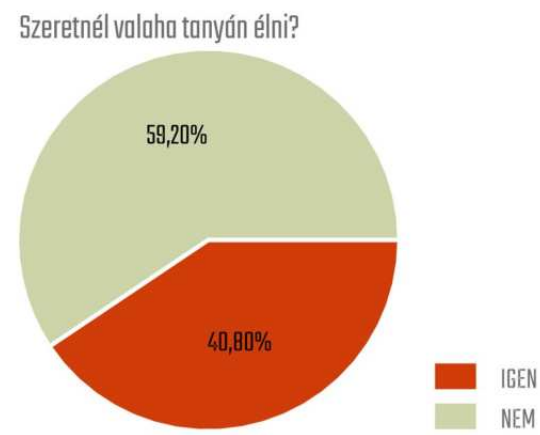
„Összességében elégedett, mivel földműveléssel foglalkozik számára a tanyasi életmód a legkisebb ingázással jár.”

„Semmi pénzért nem költözne el onnan.”

„Jobb szervezést igényel a tanyasi élet, mivel nincs a közelben vásárlási lehetőség, viszont a tanyasi élet adta nyugalom ezt sokszorosan kárpótolja.”

„Nyugodtabban, mint akik a pörgős városi életben forognak. Viszont fizikailag fáradtabbak.”

„Egyfajta sajátos világszemlélet szükségeltetik a tanyasi életmód választásához. A mai világban a világtól való elvonulás egyfajta elfordulás a társadalom elvárásaitól is. Fontos szempont a saját élelmiszer termesztése, a boltokban kapható már-már laboratóriumi környezetben előállított élelmiszerek hatással vannak az emberi szervezetre és sokan egészségügyi megfontolásból is a falusi vagy tanyasi életmódot választják. Mindezzel szemben egy jelentős fizikai megterheléssel járó életforma. Valamint az elzártság a közösségtől sokszor prédává teszi az egyént, ezért is alakultak ki a falvak a kezdetek kezdetén a közös erőforrások és a biztonság fenntartásának céljával, ami ebben az esetben bírányzik.”

8.kép - Kérdőív kutatás összegzése

⁴⁰ Kérdőív-ismeretlen kitaláló válaszok, saját készítés, 2024.03.01.

Miért szeretnél, vagy nem szeretnél tanyán élni? ⁴⁰

„Mindentől messze van, ezért nem szeretnék.”

„Nyugalom miatt szeretnék.”

„Számomra túl elszigetelt.”

„Több a zöld terület és csendesebb, ezért szeretnék.”

„Jó lenne elszakadni a megszokott monoton élettől és saját életet építeni. Saját döntéseket hozni, megalapozni egy saját jövőt, felépíteni egy gyönyörű, meghitt környezetet.”

„Nem szeretnék, mivel nehéz lenne fenntartani sok munka mellett és veszélyekkel jár, ha az ember nem annyira elővigyázatos.”

„A lehetőségek hiánya miatt nem.”

„Szívesen megismerkednék az ottani életkörülményekkel, az önfenntartással stb., még ha nem is hosszútávra, hanem nagyjából 1-2 évre.”

„Gyermekként sok időt töltöttem a szüleimmel a tanyákon és az állatok, illetve a természet közelsége már akkor is megnyugtató. Jelenleg a munkám és a tanulmányaim során praktikusabb a városban lakni, de ha majd idősebb leszek, örömmel laknék egy tanyán.”

„A tanyát túl szélsőségesnek tartom, hiszen a nyugalom fontosságán túl, szükséges a bevásárlóközpontok, gyógyszertárak és kórházak közelsége.”

„Jelenlegi élethelyzetünkben nem tudom elképzelni, hogy buzamosabb ideig tanyán fogunk élni, viszont hétfégi háznak el tudom képzelni.”

ÖSSZEGRÉS

„A tanya, mint települési forma sorvadóban van. Eredeti rendeltetése - főleg munkabély funkciója - mindinkább fogyóban. Település funkcióját tekintve az átalakulás eredményeként a munkabély - lakóbély együttesből egyre inkább lakóbély rendeltetésűvé válik.” ⁴¹

A válaszokat összegezve megdölni látszik az a tézis, mi szerint a tanyavilág teljesen el fog tűnni. Sokkal inkább át fog az egész rendszer alakulni. Az elmúlt évek válsághelyzete, a koronavírus járvány, a gazdasági helyzet és az egyéb tényezők mind-mind azt mutatják, hogy a tanyahasználat megváltozik. Jelenleg az emberek inkább agrárturisztikai célokra vásárolnak tanyát, továbbá pihenésre, hétfégi házas használatra, esetleg nyugodt nyugdíjas éveik eltöltésére. Az egész folyamat a falusi turizmus kiépülésének kezdetét jelenti, és egyúttal, a már meglévő tanyák fejlesztésének időszakát is.

Tehát az emberekben a hajlandóság megvan a tanyák hasznosítására, azonban van egy másik, sokkal komolyabb veszély, amely fenyegeti a teljes rendszert; a **klimaváltozás**. Fontos lenne óvintézkedéseket tenni annak érdekében, hogy a környezeti hatások miatt ne veszítsük el jellegzetes épületeinket. A globális felmelegedés hatásai már napjainkban is érezhetőek az alföldi tanyavilágban.

„A jövő az, amire nincs rábatásunk, és komoly gond, az a víz. Itt nincs vezetékes víz, mindenkinek kútból jön a víz. A klímaváltozást itt nagyon komolyan érezzük sok kicsi apró részletben. Az elmúlt két nyáron buzamosabb ideig nem volt vízünk a kútunkban, mely a bázis vízrendszerét biztosítja. Van még egy mélyebb, ártézi kút, mely a tavunkat táplálja és kezdetben kifolyt magától, most viszont néhány éve csak a pumpa működteti. Mindeközben a környező földeken olykor éjjel-nappal mennek a tífusok ivóvizet locsolva. Nem kell sokáig várni, hogy a 100 méteres mélységből is eltűnjön a víz. Ami teljesen valós veszély és akkor élbetetlen lesz a környék. Egyelőre nem tudjuk, meddig tartható fenn ez az életforma, de a jövőbeni kilátások aggasztóak.” ⁴²

⁴¹ Dr. Abella Miklós: *A tanyai település néhány kérdésétől* (Mendöl T., Boros F., Kovács K., Abella M. beszélgetéséről), In: Földrajzi Értesítő, 1966 (15. évf.) 4. füzet, p.402.

⁴² Interjú Karácsonyi Krisztinával, saját készítés, 2024.03.27.

04 SZABADKA-SZEGED TENGEY MENTI TANYÁK HASZNOSÍTÁSA

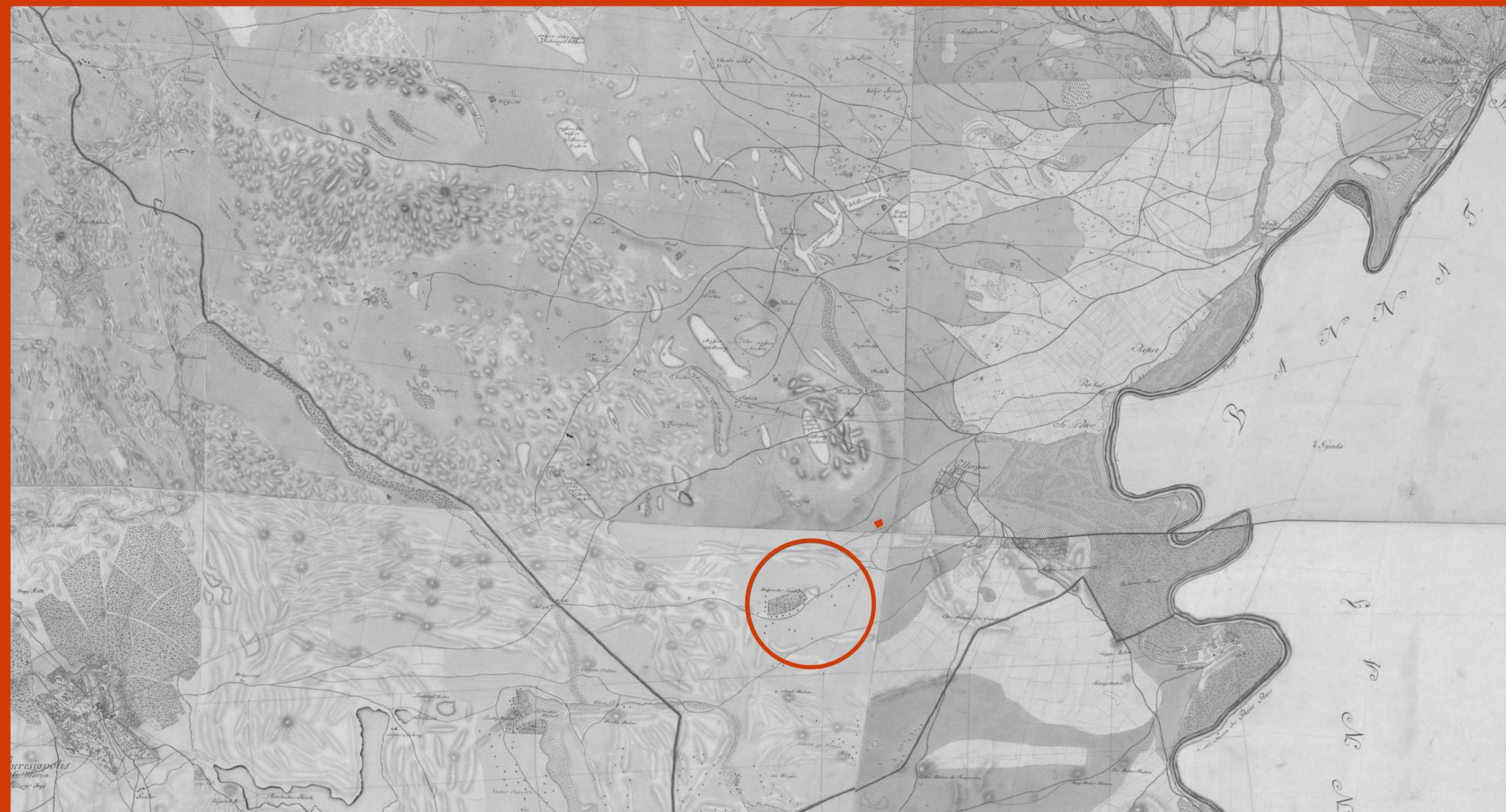
10.kép - A vizsgált terület

HELYSZÍN BEMUTATÁSA

Az Alföld déli részén, Vajdaság határát átívelve, Szabadka és Szeged között terül el a tanyavilág egy izgalmas szeglete, mintegy 50 kilométeren keresztül. A terület varázsa abban rejlik, hogy ezen a vidéken két ország is osztozik. A táj szépségét gazdagítja a szerb és magyar kultúra kettőssége, sokszínűsége. A mezőgazdasági termőterületek csendje és az ipar lüktetése összefonódik a múlt emlékeivel és a jövő ígéréteivel.

A vizsgált terület 1550 km²-nyi területen fekszik. A tájban gyakran felfedezhetők a végtelenbe nyúló szántóföldek, gyümölcsösök, a festői falvak és az időtálló történelmi- és kulturális emlékek. A vidék domborzata teljesen sík, néhol egy-egy lankával tarkított. A Tisza és a hozzá kapcsolódó mellékfolyók által létrejövő hálózat fontos szerepet tölt be az ökoszisztémában és a vízi közlekedésben. A partján kialakult természetvédelmi területek gyakran vonzzák a madármegfigyelőket és a természetjárókat.⁴³

⁴³ O.i.: *Tisza partján fűzfaerdő*, In: <https://hetnap.rs/cikk/Tisza-partjan-fuzfaerdo-3158.html> (Megttekintve: 2024.04.26)

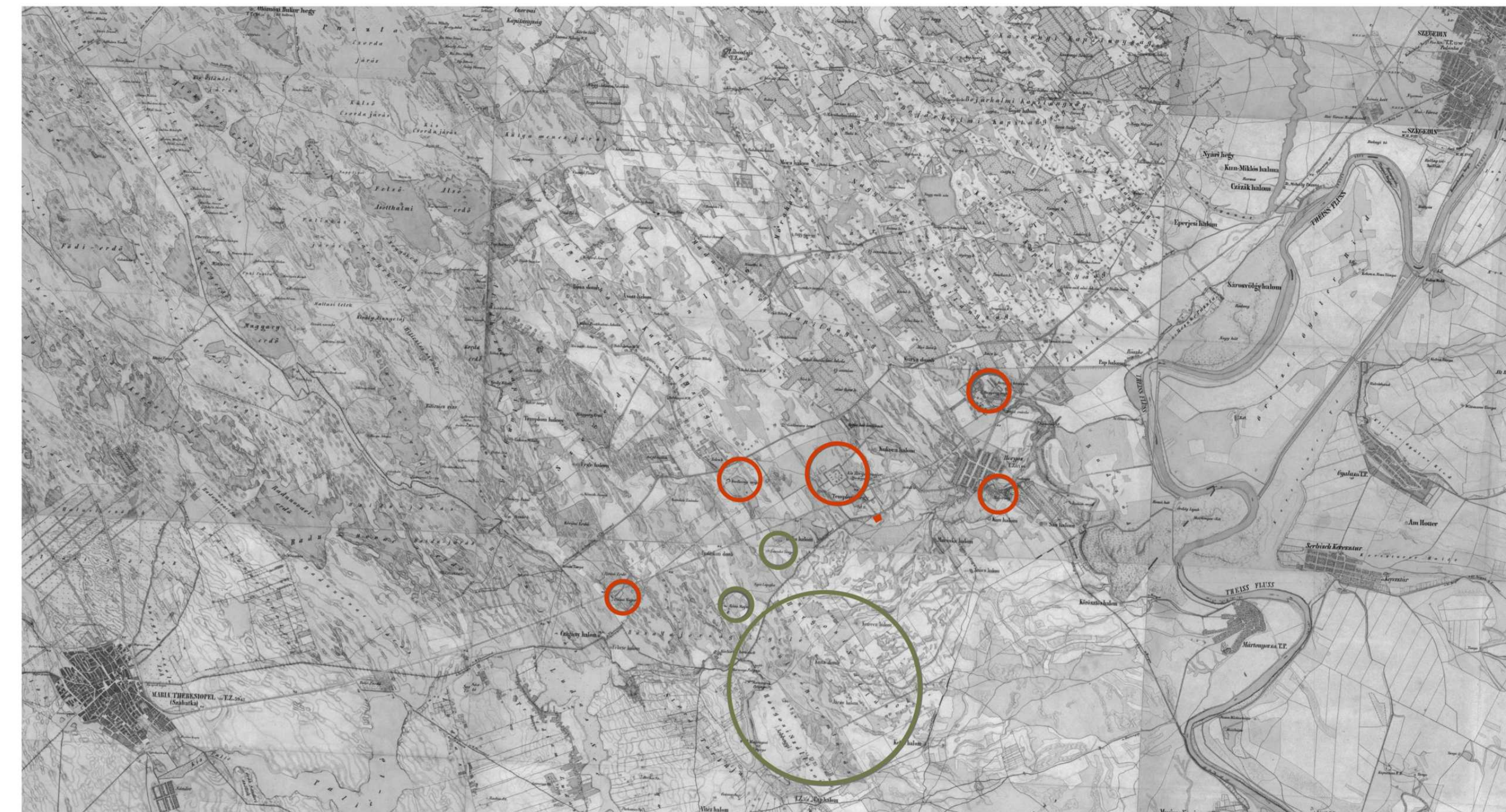
11.kép - I. katonai felmérés térképe (1782-1785)

VIZSGÁLATOK

I.katonai felmérés (1782-1785)

Az 1780-as években az alföldi tanyavilág még csupán gyökereit eresztette, de ígéretesen kezdett fejlődni és formálódni a későbbi évszázadokra. Ez az időszak egyfajta átmenet volt a komplex rendszer létrejöttének történetében.

A legtöbb, ma is létező, falusias település magkezdeményei ebben az időszakban már fellelhetőek voltak. A Szeged-Szabadka tengelytől leginkább északra és délre alakultak ki nagyobb tanyacsoportosulások. A vizsgált területen egyedül Horgos környékén, A „Horgoscher Garten” körül, a mai Királyhalomhoz közel épült fel több tanyaépület.

12.kép - 1941-es katonai felmérés térképe

II.katonai felmérés (1819-1869)

A II. katonai felmérés idejére a terület tanyavilága már sokkal nagyobb területen terült el, azonban a vizsgált vidéken még nem beszélhetünk kiterjedt tanyarendszerről. A tengely mentén főként földesúri majorságok jöttek létre. Ilyen volt például a Pörösi Major, Rósa Major, Buzgány Major, stb. A feudális rendszer felbomlásával, az 1848-49-es forradalom után, a nemesi kiváltságok eltörlésével az allódiások lassan megszűntek addig ismert formájukban.

Érdekes, hogy Rózsa Sándor, a betyárok királya, ebben az időszakban bujdosott az Alföldön.⁴⁴

⁴⁴ MTI: Kétszer is levették a kitélet Rózsa Sándor nyakából a hatóságok, In: <https://m.mult-kor.hu/ketszer-is-levettek-a-ktelet-rozsa-sandor-nyakabol-a-hatosagok-20190716> (Megtekintve: 2024.04.26.)

13.kép - III. katonai felmérés térképe (1869-1887)

III.katonai felmérés (1869-1887)

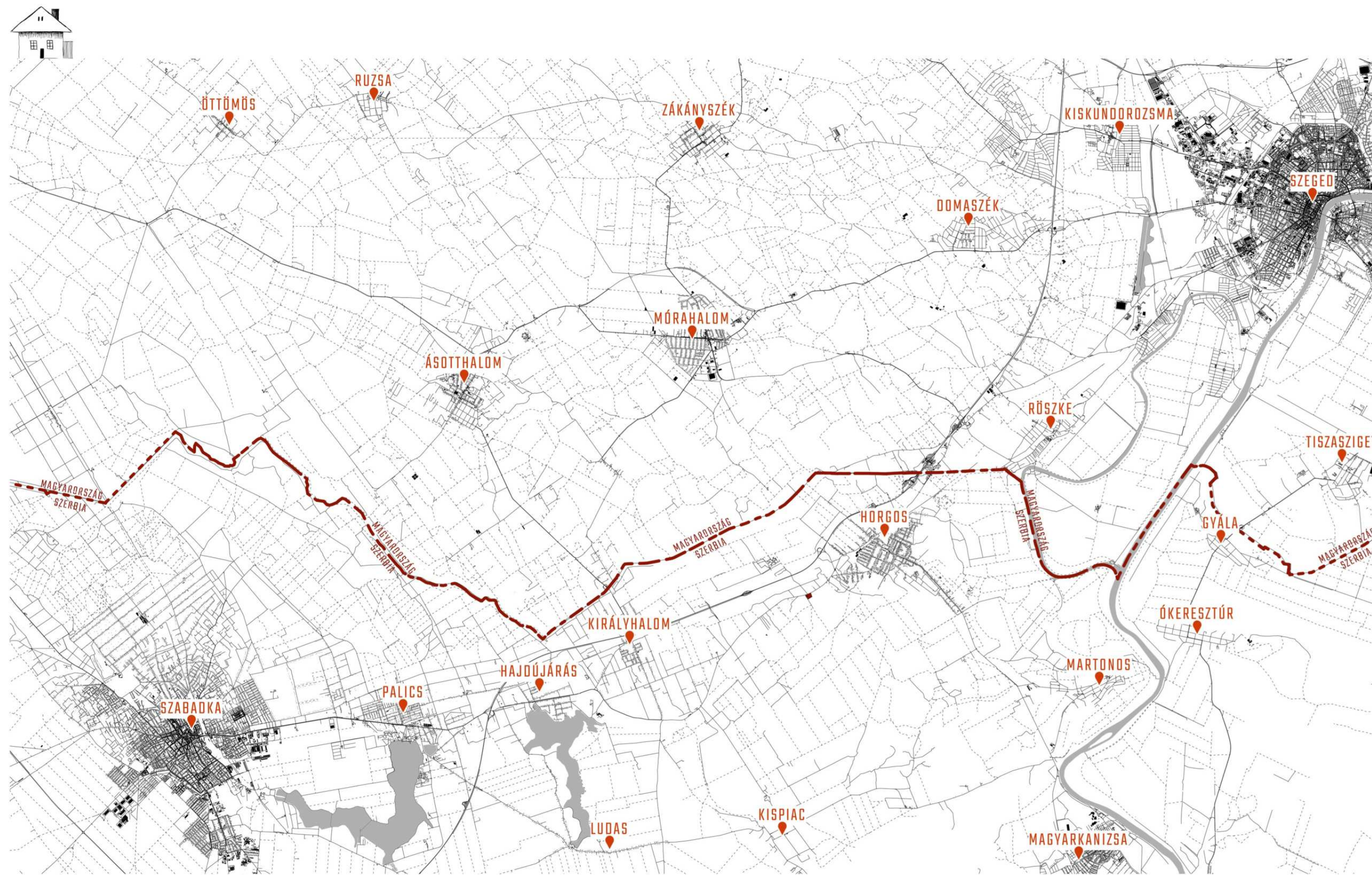
Az 1880-as évekre, a vizsgált tengely mentén már megfigyelhető a kialakult és kiterjedt tanyarendszer. Az I. katonai felmérés idején lévő állapothoz képest a terület jelentős fejlődésen ment keresztül száz év leforgása alatt. Létrejötték a Ludasi, Horgosi és a Szeged környéki alsó városi szállások. Ez az időszak jelentős áttörést hozott az alföldi területeken, hisz a tanyavilág terjeszkedésével és erősödésével komoly társadalmi és gazdasági változások következtek be.

14.kép - II. katonai felmérés térképe (1819-1869)

1941-es katonai felmérés

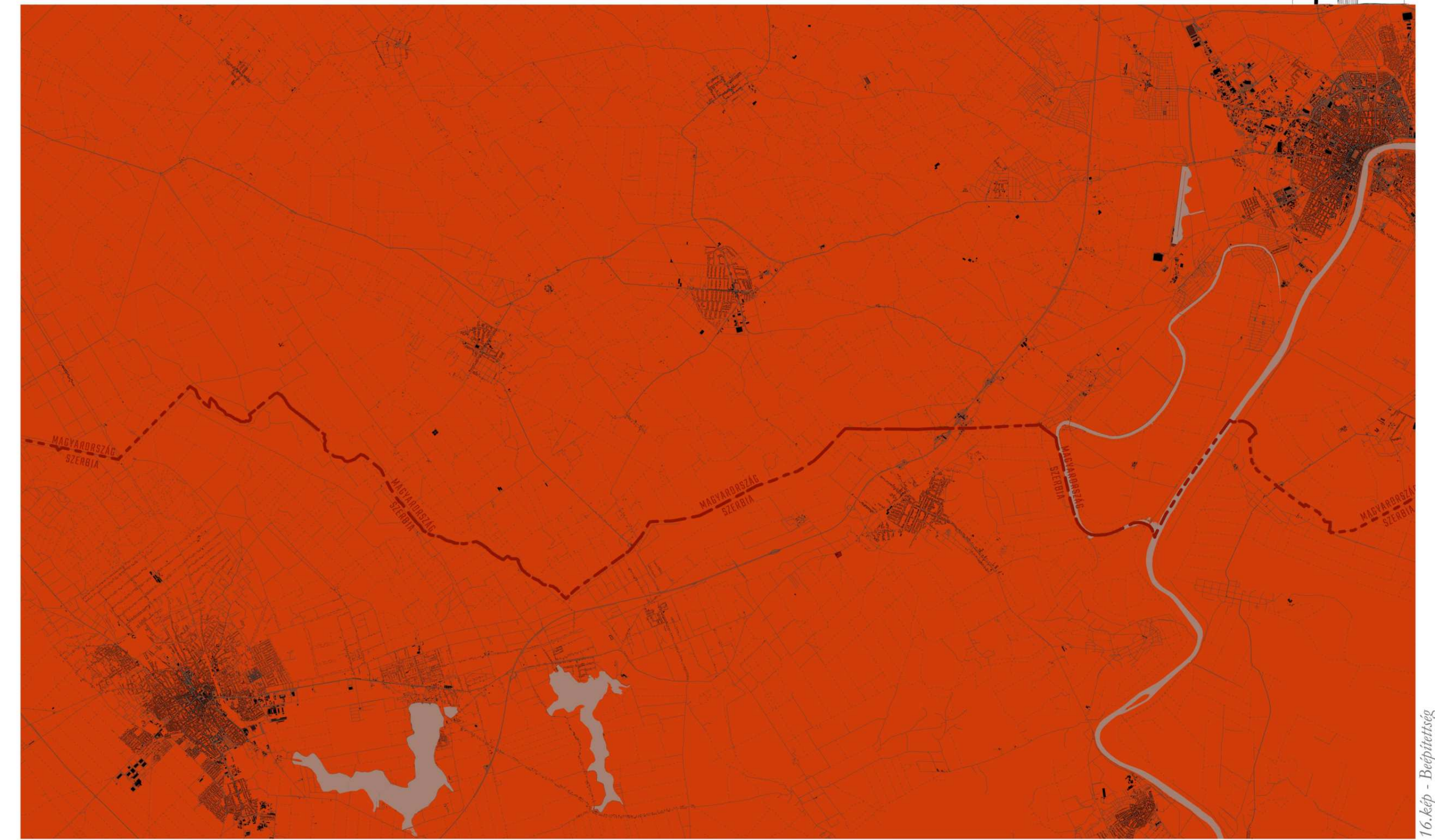
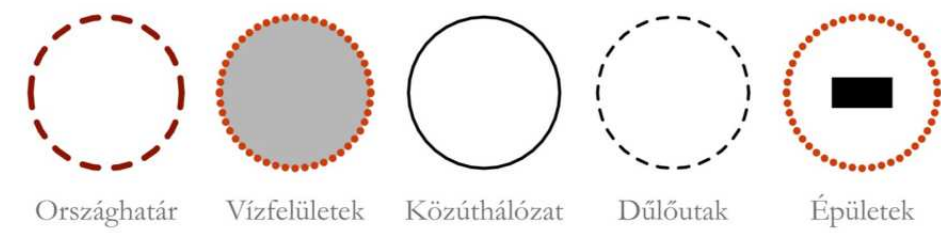
A XX. század elejére alakult ki a ma is ismert Alföld romantikus látképe. A tanyák száma az előző időszakokhoz képest megsokszorozódott. Szegedet és Szabadkát az új országhatár ellenére is a tanyák egyfajta hídként kötötték össze. A rendszer úgy fogta körül a területet, ahogyan a pók szövi hálóját, teljesen behálózva. Ez a korszak volt a tanyavilág virágkora.

15. kép - Morfológia

Morfológia

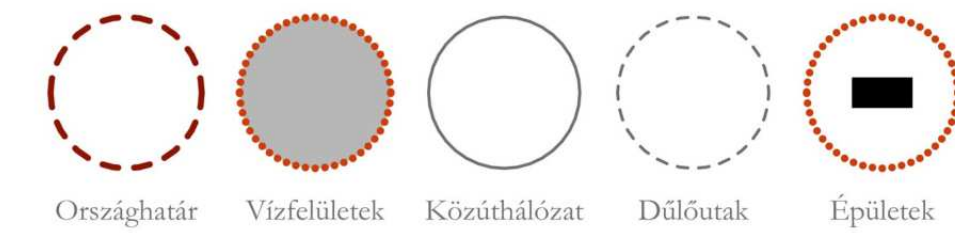
A jelenlegi állapot morfológiája egyfajta társadalmi lenyomatként értelmezhető. Az emberek többsége városokba költözött, ezzel Szabadka és Szeged mérete horizontálisan szétterült. A fennmaradt tanyák pedig pontszerűen tűnnek fel a területen, emlékeztetve a múlt életmódjára és kulturális örökségére.

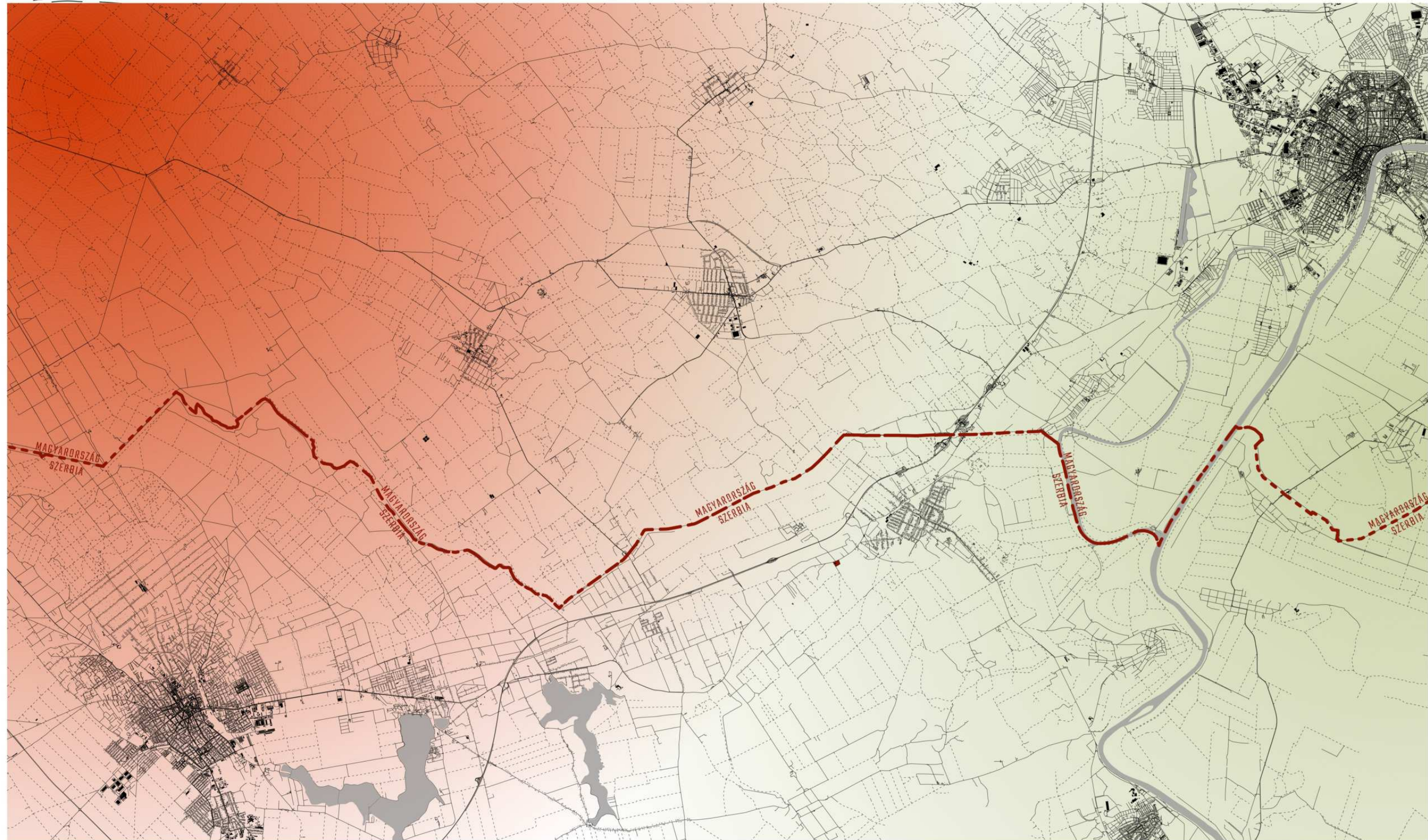

16. kép - Beépítettség

Beépítettség

A vizsgált tengely szövete Szabadka és Szeged magterületén városias jellegű, gazdag építészeti struktúrával rendelkezik. A külvárosi területek és a körülöttük elhelyezkedő kisebb települések falusias beépítést mutatnak. A településhatárokon túl az egymagában árválkodó tanyák fátyolos fonállal fonják össze egy egységgé az egész területet.

17.kép - Topográfia

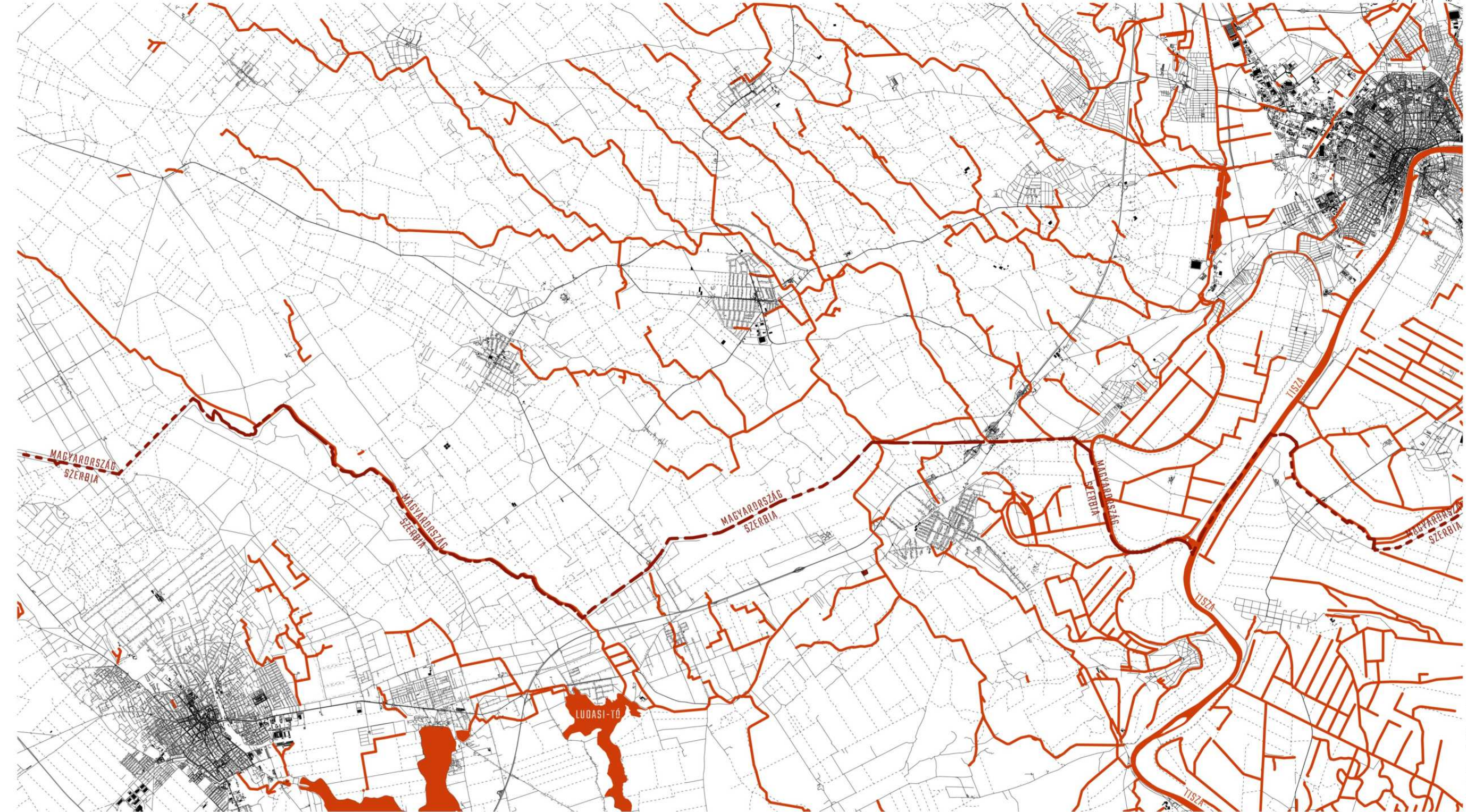
Topográfia

A vizsgált terület legalacsonyabb részei a Tisza folyó mentén terülnek el, átlagosan 75 méterrel a tengerszint felett. A vizsgált vidék legmagasabb pontja Szabadkától északkeletre fekszik, és eléri a 140 m-es magasságot is. Általánosságban elmondható, hogy a terület domborzata keletről nyugati irányba haladva emelkedik, az emelkedés mértéke nagyjából 70 métert tesz ki. Ez a topográfiai jellemző alapvetően határozza meg a terület alföldi, sík jellegét. Továbbá befolyásolja a terület vizuális, táji és geológiai tulajdonságait.

140 m t.f.m.

76 m t.f.m.

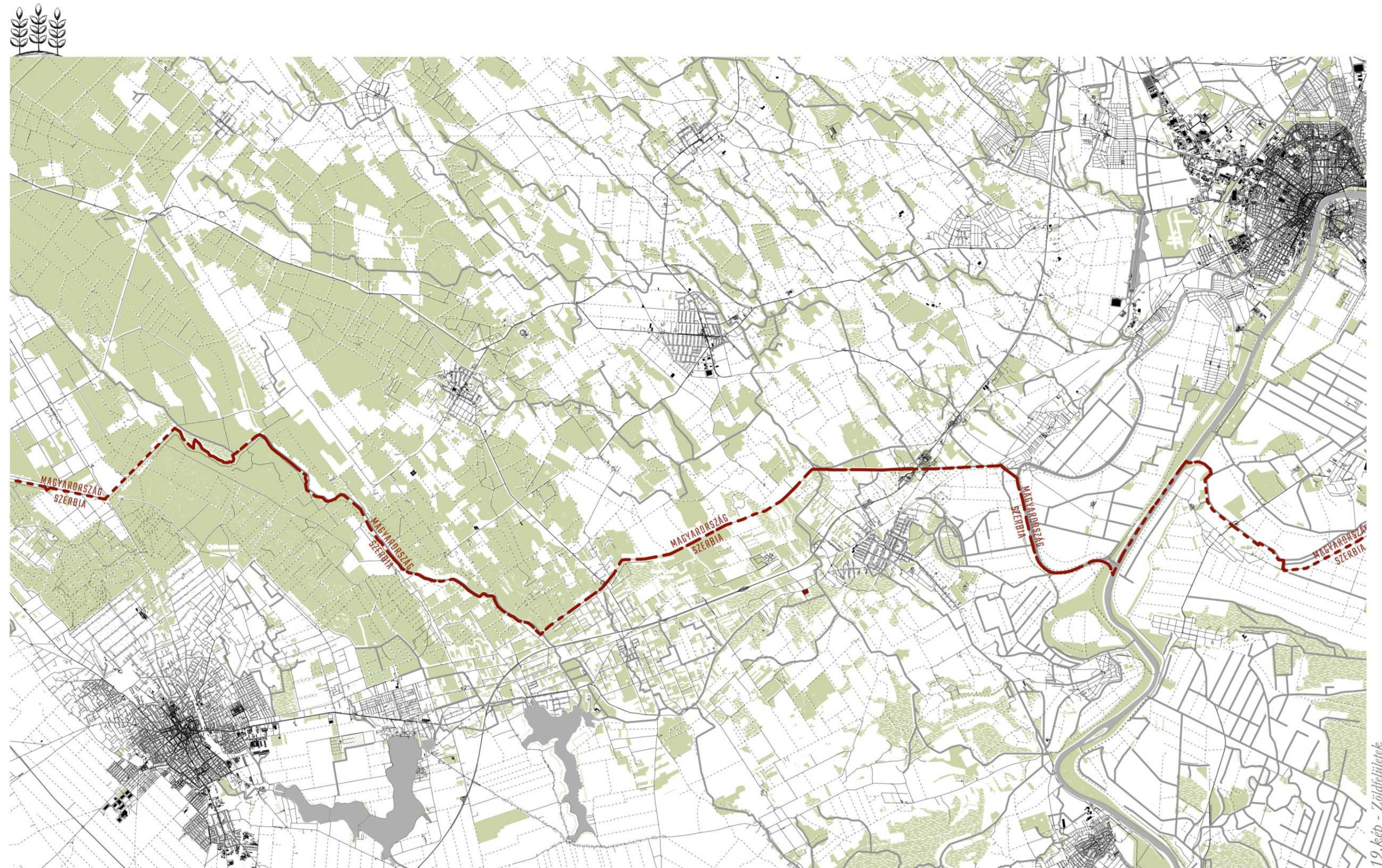

18.kép - Vízrajz

Vízrajz

A vízrajz nagyban formálta és formálja a környezetet. A Tisza, a Ludasi-tó és a Palicsi-tó alakította olyanná a vidéket, amilyennek napjainkban ismerjük. A Tisza életforrásként működik. Az ökoszisztémában, az öntözésben, a mezőgazdaságban és az ivóvízellátásban kulcsfontosságú szerepet tölt be. Hajózhatósága révén a közlekedést és a gazdaságot is élénkíti, egyfajta hidat képezve a két ország között. A Ludasi-tó szavatolja a biológiai sokszínűséget. Sok védett madárfajt vonz a terület. A Palicsi-tó szerepe már sokkal urbanusabb. Egykoron fürdőhelyként működött, turisztikai erejének köszönhetően a település hatalmasat fejlődött. Összességében mind a három nagy kiterjedésű vízfelület teljesen máshogyan alakította környezetét.

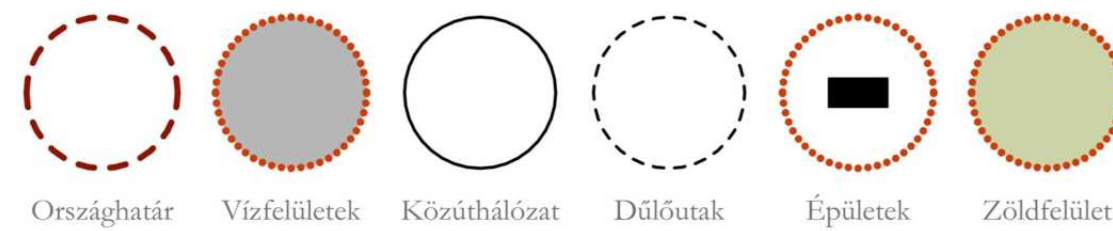

19. kép - Zöldfelületek

Zöldfelületek

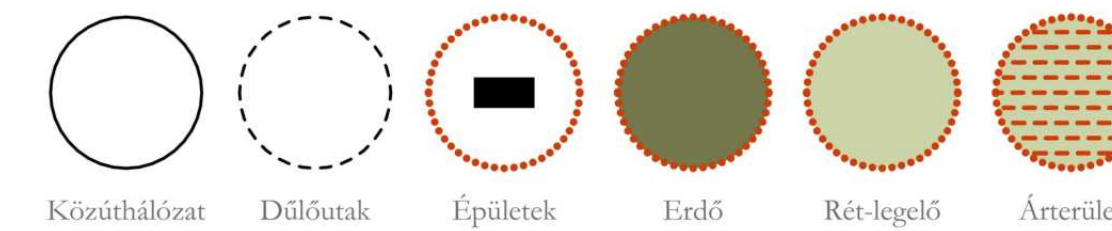
A terület gazdag zöldfelületekben. Egyedül a településközpontokban nagyobb a burkolt felületek aránya. Szabadkától északra fekszik a vidék egyik legnagyobb, országhatáron átívelő, egybefüggő, természetes zöldfelülete. A két ország zöldfelületi lefedettségét összehasonlítva kijelenthető, hogy Magyarországon a szabályozásnak köszönhetően sokkal terjedelmesebb.

20. kép - Erdő, rét, legelő, árterület

Erdő, rét, legelő, árterület

Az Alföldön a természetes zöldfelületek terén szomorú folyamat zajlik. A hajdani érintetlen természet lassan-lassan véglegesen elveszti egykori ragyogását. Ahogy a termőföldek terjeszkednek és a települések szétterülnek, úgy tűnnek el az erdők, rétek, legelők. Sajnos ez az emberi tevékenység a biodiverzitás, az élővilág sokszínűségének eltűnéséhez vezet. Jelenleg nagyobb kiterjedésű erdős terület Szabadkától északra fekszik, nagyobb részt Magyarország oldalán. Egykoron, a Tisza medrének szabályozása előtt, a vizsgált terület egésze egy nagy, összefüggő árterületet alkotott. Mára ez a terület a Tisza vonalára korlátozódik.

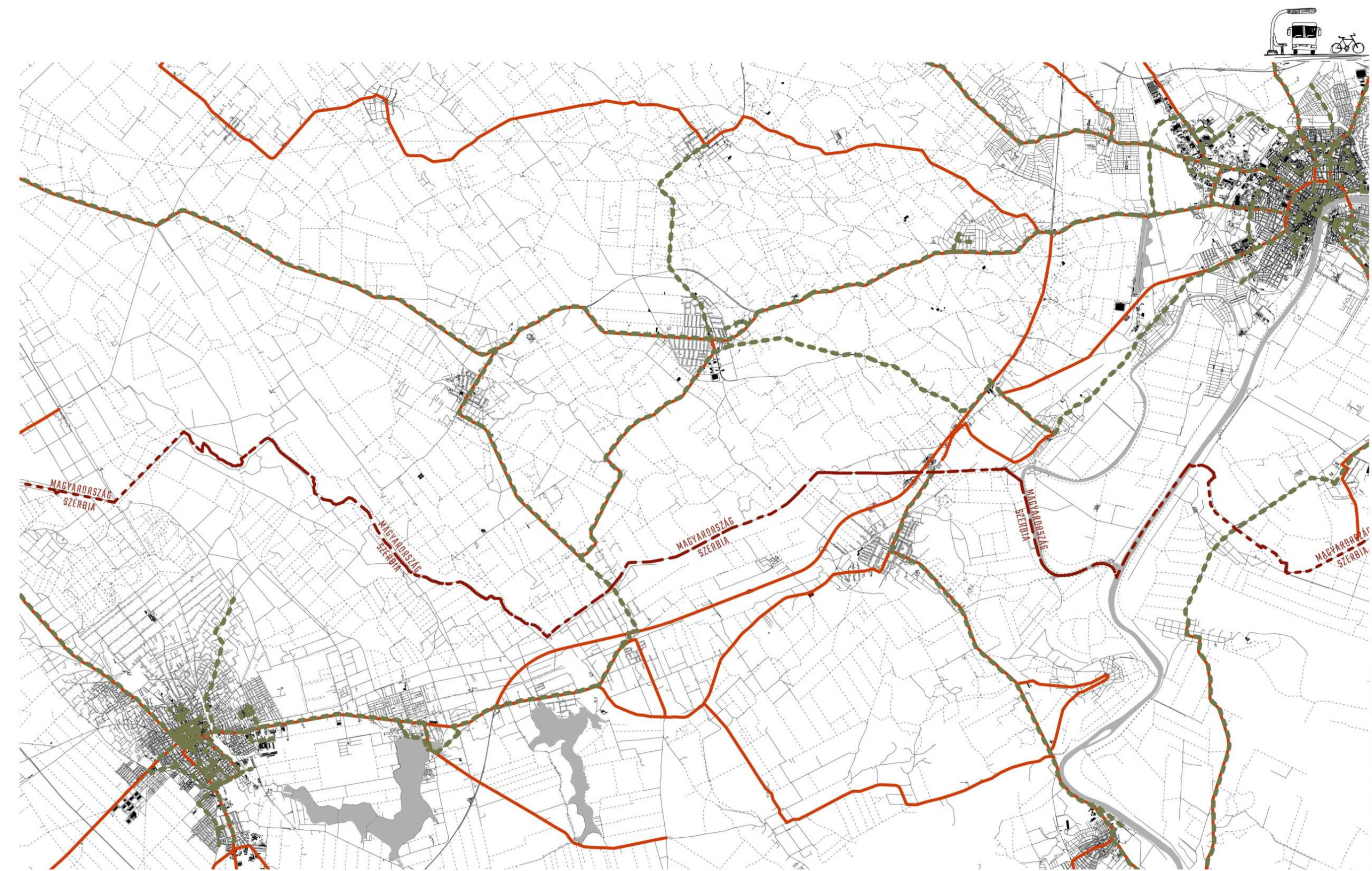

21.kép - Út- és vasúthálózat

Út- és vasúthálózat

A jól kiépített út- és vasúthálózat szerves részét képezi a regionális és nemzetközi kapcsolatok kialakulásának. A magyar szakaszon az M5-ös autópálya, Szerbiában az A1 autópálya (nemzetközi nevén E75-ös útvonal) szeli át a vizsgált területet. Ez az útszakasz Norvégjától indul, és Görögországig tart. Transzitzóna státuszának köszönhetően hatalmas utas- és áruforgalom halad rajta keresztül. Az autópályán kívül egy másodlagos, kisebb forgalmú, ám regionális jelentőségű útvonal is összeköti Szegedet Szabadkával. Ez az útszakasz kisebb falvakat is érint, a tanyavilágot is köldökszinórként köti össze a településekkel. A vasúti közlekedés Szeged és Szabadka között 2023-ban indult meg menetrendszerűen. Ennek eredményeként a két város szorosan összekapcsolódik mind közúton, mind vasúton.

22.kép - Távolsági tömegközlekedés és kerékpárutak

Távolsági tömegközlekedés és kerékpárutak

Regionális és nemzetközi buszjáratokat Szerbiában a JP Subotica Trans, Magyarországon a Volánbusz Zrt. működtet a vizsgált útvonalakon. Összességében kijelenthető, hogy a terület tömegközlekedése jól megoldott. Kerékpárutak terén viszont van hová fejlődni. Egy-egy fő csapásvonalat kivéve hiányos a kerékpár infrastruktúra, sajnos kevésbé összefüggő és átfogó a hálózat.

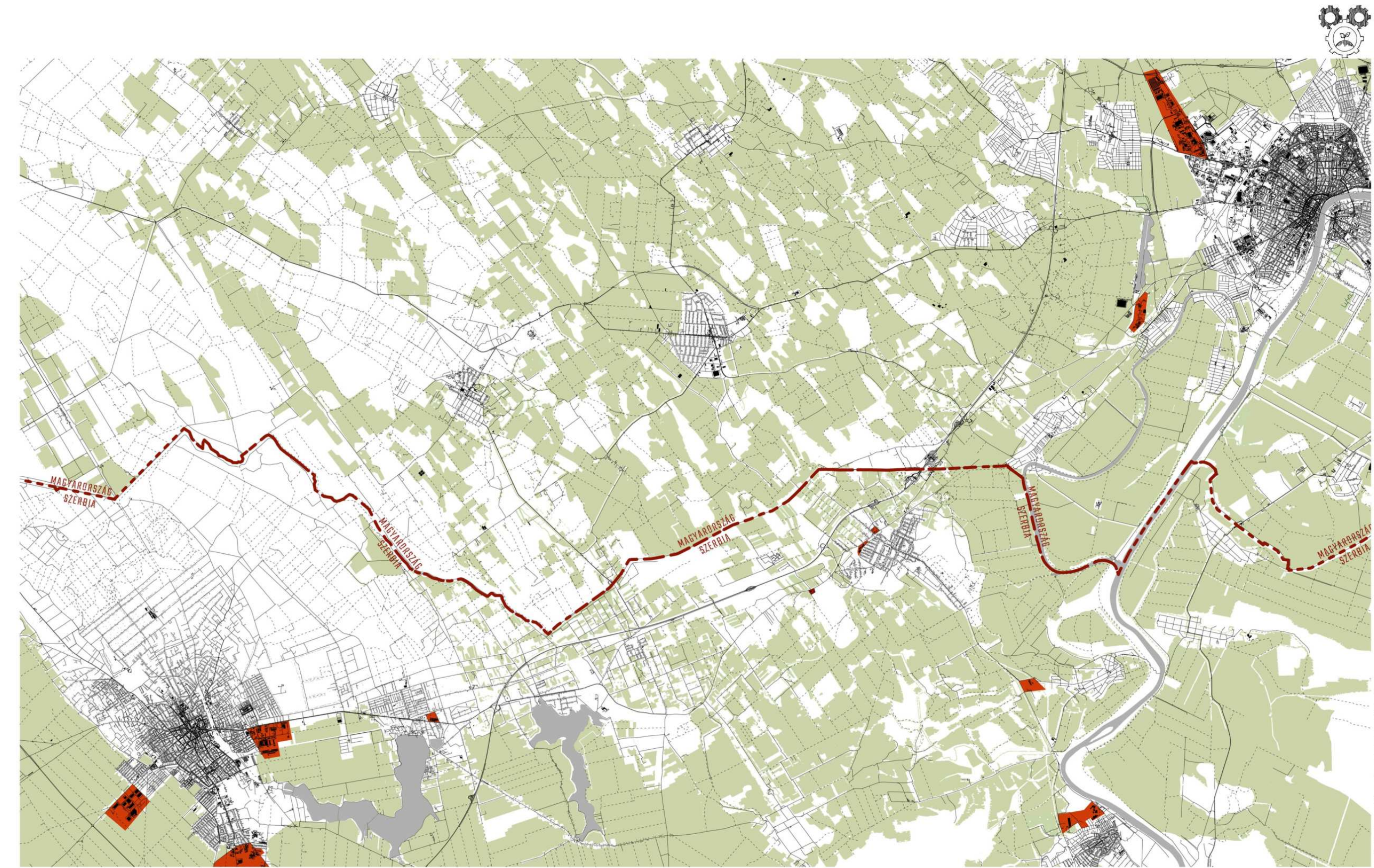
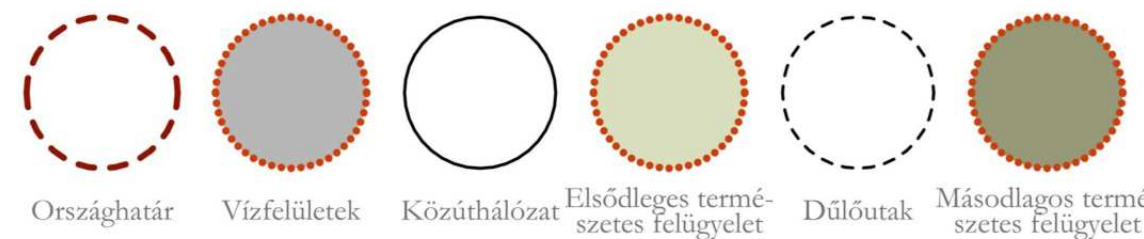

23. kép - Természetes felügyelet

Természetes felügyelet

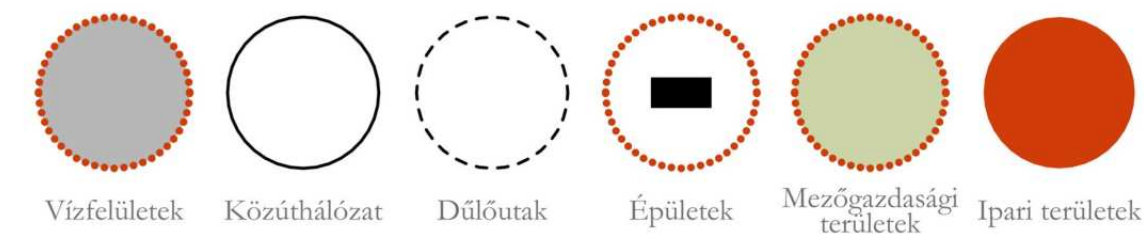
A közbiztonság egyik alapvető eleme a természetes felügyelet. Ez a megközelítés arra épül, hogy az emberek figyelnek egymásra és környezetükre, elősegítve ezzel a bűncselekmények megelőzését, vagy az esetleges veszélyek időben történő felismerését. A természetes felügyelet a legerősebb a sűrűn lakott övezetekben (városok és falvak), a kerékpárutak, gyalogutak, forgalmas utak mentén.

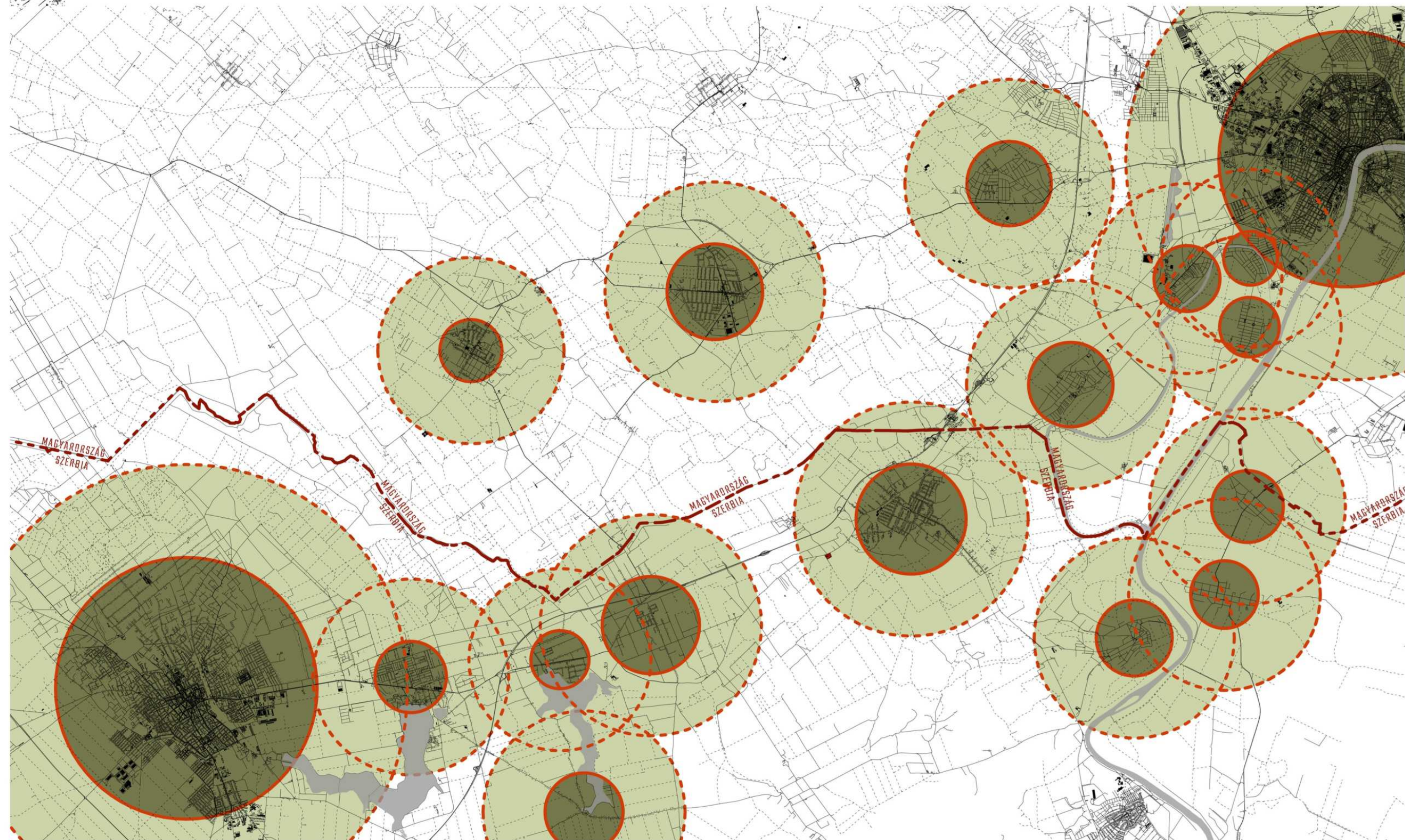

24. kép - Gazdasági területek

Gazdasági területek

A vizsgált terület szerves részét mezőgazdasági termőterületek adják, melyek fontos szerepet játszanak a helyi gazdaságban, és az itt élők életmódjában. A szántóföldek tengere behálózta a teljes vidéket. Ebből arra következtethetünk, hogy az itt élő lakosság nagy százaléka mezőgazdasági munkákkal keresi kenyerét. Ipari övezetek a városok peremterületein, a városközpontoktól távol találhatóak meg.

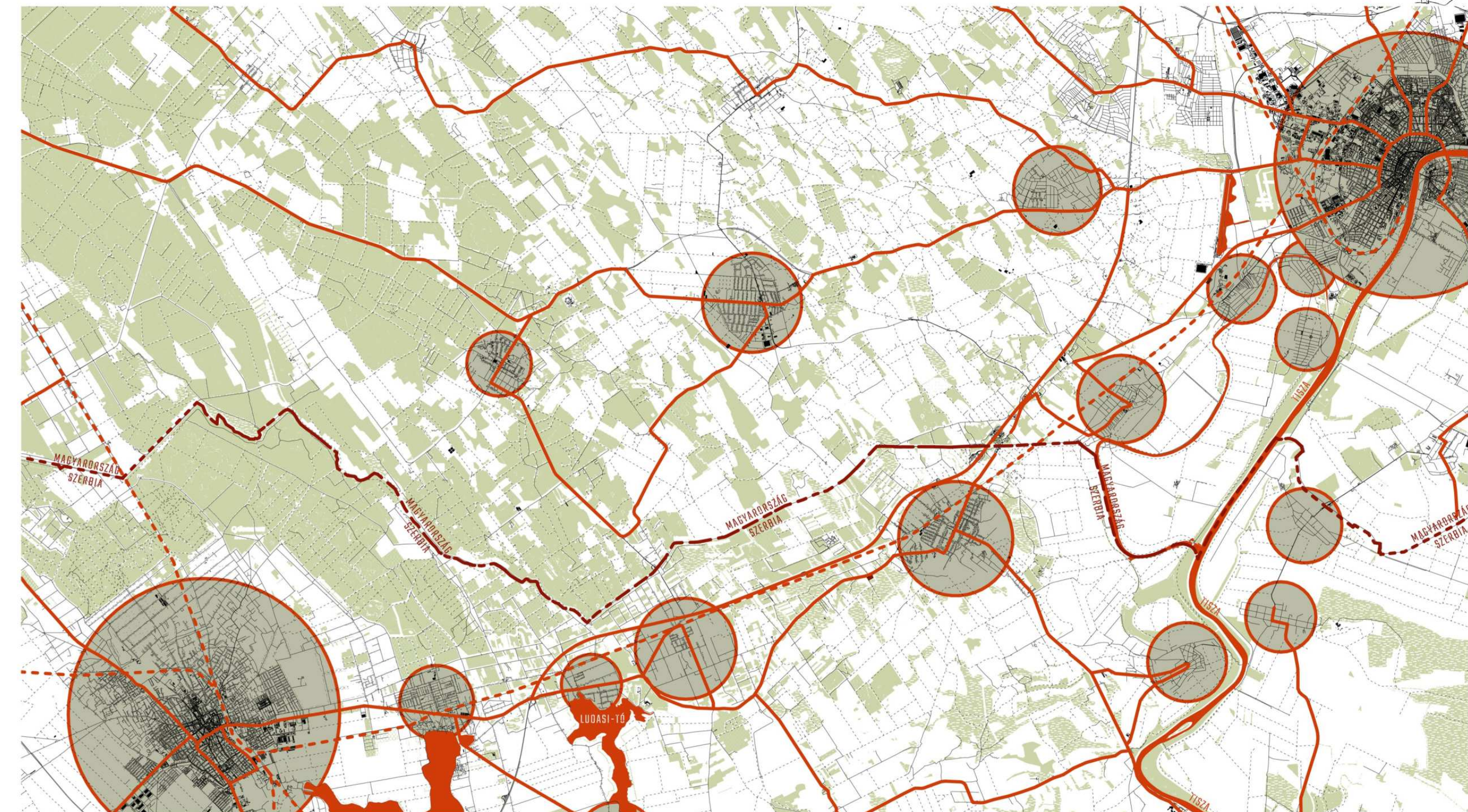
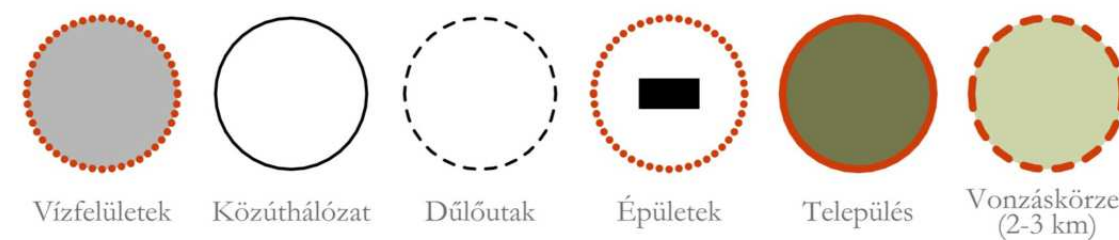

25.kép - Települések és vonzáskörzetük

Települések és vonzáskörzetük

A kérdőíves kutatás eredményei alapján, a településektől 2-3 km-es távolságban meghatározott vonzáskörzet alakult ki. Ez az a maximális távolság, amelyet a legtöbb válaszadó választana, ha tanyán élne. A vonzáskörzet körülbelül olyan távolságot jelez, amely még mindig közel van a településhez, és annak kényelméhez, ugyanakkor elég távol van attól, hogy a természet adta nyugalom élvezhető legyen.

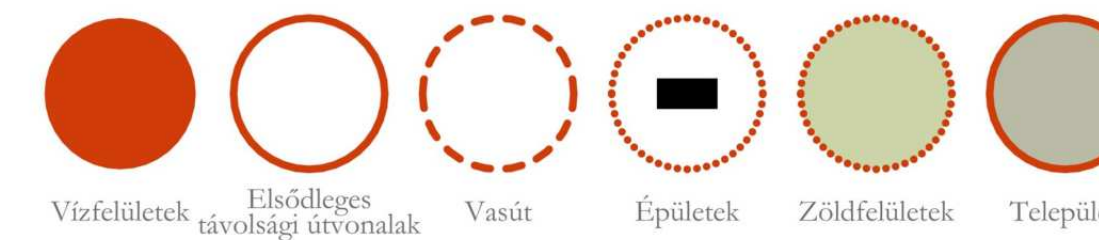

26.kép - Értéktérkép

FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK

Értéktérkép

A fejlesztési koncepció kidolgozása előtt részletes érték- és problématerkép készült a pontos helyzet felmérésére. Ezek az alaposan elkészített térképek segítenek abban, hogy a fejlesztési stratégia a terület valós szükségleteihez és lehetőségeihez igazodjon. Az értéktérkép kiemeli a terület legfontosabb értékeit, melyek közé tartoznak a zöldfelületek, a vízfelületek, a települések és az őket összekötő vasút, közút és kerékpárhálózat. Ezek azok az elemek, amelyek biztosítják a jobb életminőséget.

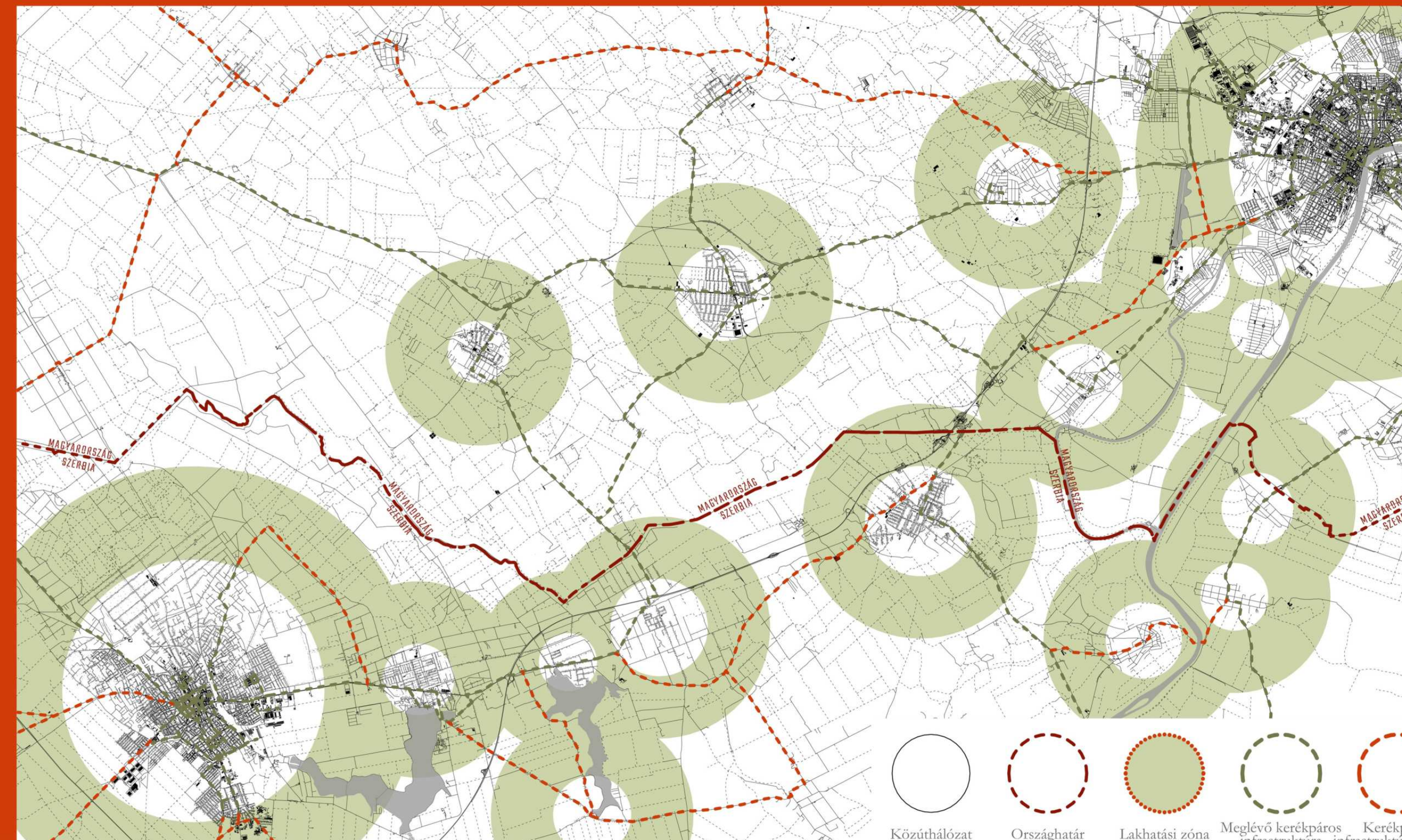
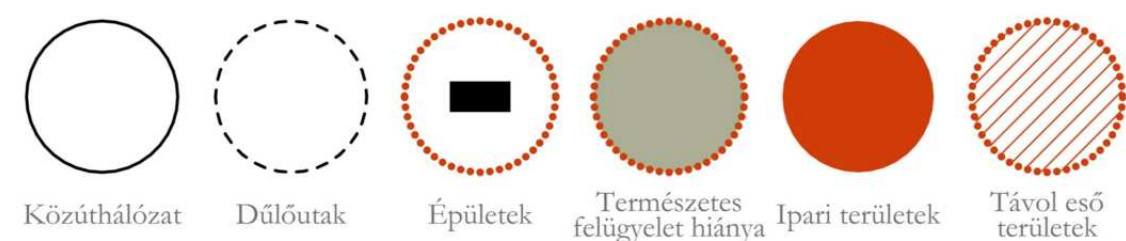

27. kép - Problématérkép

Problématérkép

A problématerkép azokat az elemeket jelöli, amelyekkel foglalkozni kell a fejlesztési folyamat során. Ilyen például a természetes felügyelet hiánya, a vonzaskörzeten kívül fekvő területek elhelyezkedése, az ipari övezetek lokációja.

28. kép - Tanyahasznosítási zóna lakhatási célra (Residential use zones for farmsteads)

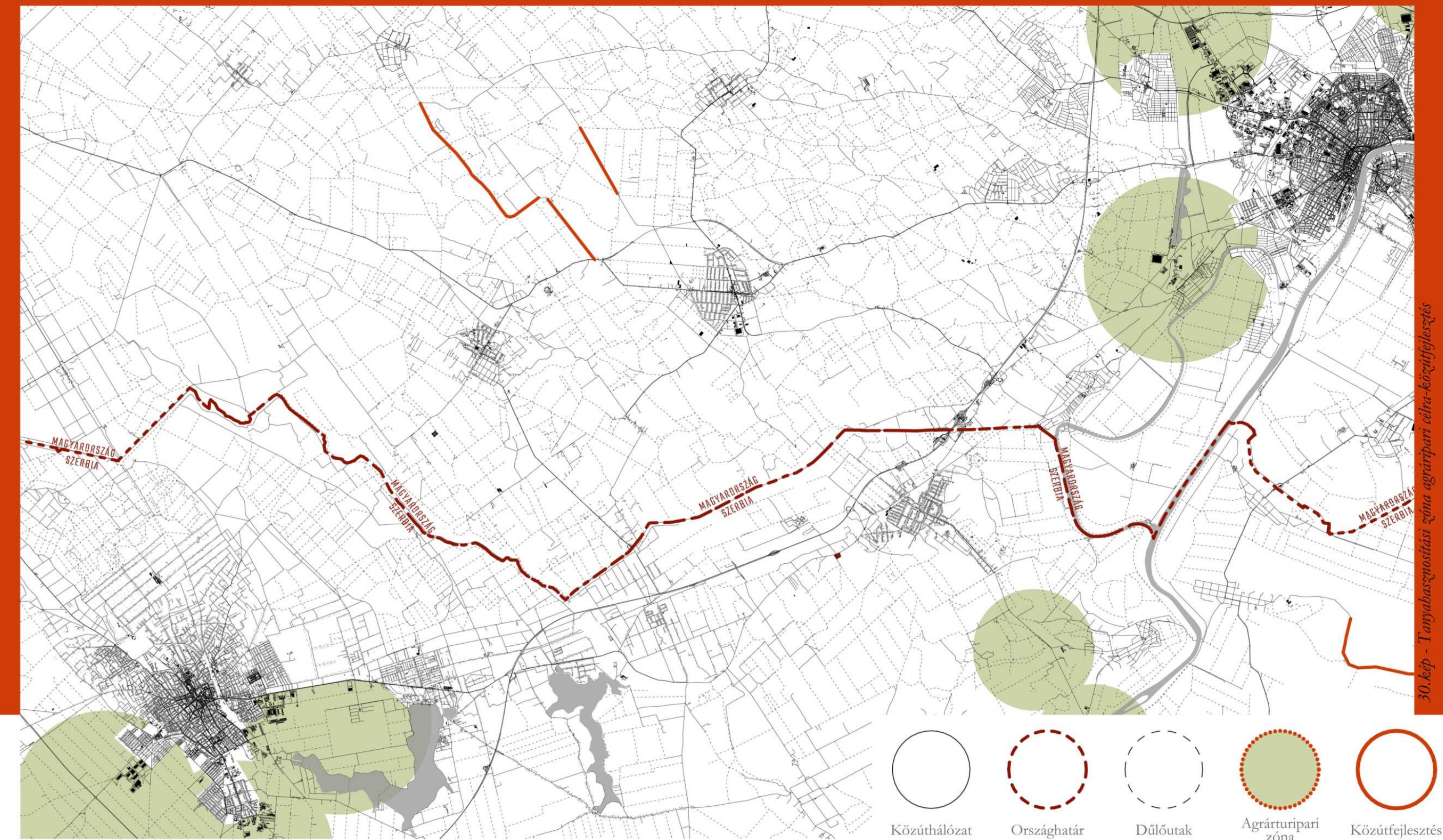
FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

A tervezett fejlesztési folyamat részeként különálló tanyahasznosítási koncepciók készültek a lakhatás, az agrárturisztika és az agráripár témakörében, mivel mindhárom ágazat sajátos prioritásokkal és igényekkel rendelkezik. A kérdőíves kutatás eredményei alapvetően határozták meg a zónák kialakítását. A felmérés így lehetővé tette, hogy a fejlesztési stratégia valós adatokon alapuljon, amely figyelembe veszi a lakosság igényeit és szükségleteit.

29.kép - Tanyabaszórási zóna agrárturisztikai célra-csapadékhasznoztás

A lakhatás kérdéskörében kiemelt fontosságú volt a településközelség. A kérdőíves felmérés során a válaszadók 43,5%-a gyalogos, kerékpáros távolságra, maximum 2-3 km-re költözne egy településtől tanyára. Az infrastruktúrát tehát fejleszteni kell az élhető Alföld kialakítására. Ebből adódik, hogy a közúthálózatot és a kerékpárutas lefedettséget bővíteni kell a vizsgált területen. Az agrárturisztika azokat a tanyákat helyezi előtérbe, amelyek távolabb eső területeken helyezkednek el. A nyugalom biztosítása itt elsődleges szempont. A kerékpáros úthálózat és a közúthálózat fejlesztése itt is kulcsszerepet kap.

30.kép - Tanyabaszórási zóna agráripari célra-közútfejlesztés

Az agráripár tárgykerében elsőbbséget élveznek az ipari övezetekhez közel, a lakózónáktól távol eső területek. Itt további fontos szempont volt a nagy, egybefüggő termőföldek közelsége is. A meglévő közúthálózat bővítése és az infrastruktúra fejlesztése itt is fő szempont. A fejlesztés figyelmet fordít a klímaváltozás következményeinek mérséklésére is. A hirtelen lezúduló, nagy mennyiségű csapadék helyben tartása érdekében a burkolt felületek mentén szikkasztóárkokat, esőkerteket, a településektől távolabb eső területeken és az árterületekhez közel pedig víztározó tavakat kell létrehozni, melyek a tározáson kívül párologtatással is mérséklik a hőmérsékletet.

05 TERVEZÉSI PROGRAM

TERVEZÉSI HELYSZÍN BEMUTATÁSA

Település bemutatása-Horgos

Horgos, a szerb-magyar határ mellett, Vajdaság Autonóm Tartomány legészakibb részén fekszik. Közigazgatási szempontból Magyarkanizsa Községhez tartozik. Szabadkától 25 km, Szegedtől 20 km távolságra található. A települést körülöleli Martonos, Kispiac, Királyhalom, Mórahalom és Rőszke. A település határán három különböző geomorfológiai övezet található: a Tisza menti alluviális rétség, a magasabban fekvő löszterasz és a homokvidék.⁴⁵

A terület már ősidők óta lakott volt. I. Géza magyar király 1075-ben írt adománylevelében a Szent Benedek rendi apátságnak adományozta a Tisza jobb partján fekvő Horgas halásztanyát. Később, Batu kán mongol seregével megsemmisítette az Árpád-kori építményt a templomával együtt. 1245 körül IV. Béla megkeresztelkedett kunokat telepített a vidékre. Településük azonban a török hódoltság ideje alatt eltűnt.⁴⁶

1751-ig csak sivár pusztaságként létezett a terület. Ekkor vásárolta meg a helyet Kárász II. Miklós, Szeged főjegyzője. A birtok hasznosítására majorokat építtetett, melyeken szarvasmarhákat és juhokat tenyésztettek. A birtokjogi oklevélben szerepelt egy kitétel, mely szerint Horgost újra kell telepíteni, így felvidéki magyar telepesek népesítették be a területet, akik halászáttal és állattenyésztéssel foglalkoztak. 1871-ben a falut nagyközséggé nyilvánították, ahol gabonát, szőlőt, paprikát, még ma is honos növényeket termesztettek.⁴⁷

⁴⁵ Horgos Helyi Közösség oldala: *Településünkéről*, In: <https://horgos.co.rs/hu/telepulesunkrol/> (Megttekintve: 2024.04.28.)

⁴⁶ u.o.

⁴⁷ u.o.

31.kép - Horgos-Rőszke határátkelőhely, Horgos címere, település madártávlatból

32.kép - Horgos Vajdaságon belüli és Észak-Bánság körzetén belüli elhelyezkedése

33.kép - Településközpont és főútvonalak elhelyezkedése

Úthálózat, megközelítés

Horgos megközelítése három főútvonalon keresztül lehetséges. A település a Horgos-Röske határátkelőhöz vezető A1-es autópályáról letérve, a 100-as számú főútvonalról és a településközponton áthaladó 13-as számú főútvonalról érhető el. Az autópálya és a 100-as számú (Magyarországon 5-ös számmal jegyzett) főút Szabadkát köti össze Szegeddel. A 13-as főútvonal Magyarkanizsához vezet.

A település tömegközlekedése jól kiépített. Szabadka-Horgos és Magyarkanizsa-Horgos útvonalakon óránként járnak autóbuszok. Horgos belterületén 6 db buszmegálló található. Ebből egy a tervezési helyszín közelében áll.

A kerékpárinfrastruktúra terén azonban fejleszteni kell a területet. A falu sajnos nem rendelkezik kiépített kerékpárútvonallal.

34.kép - Területhasználat

Morfológia, beépítettség

A központban a morfológiát és a beépítettséget vizsgálva kijelenthető, hogy falusias, kisvárosias jellegű beépítettség a jellemző. A főútvonal mentén elhelyezkedő épületek hézagosan zárt sorúan alkotnak térfalat. A település kezdetben az egykori Majorságtól északra, a főútvonal köré, logikusan szerkesztett módon szerveződött. Innen nőtte ki magát ma ismert formájává. A települést behálózó útvonalak többsége ésszerűen kapcsolódik egymáshoz. Horgos hálós településszerkezete délnyugatra fellazul, délkeleti irányban pedig egy vonallá préselődik. Az utcafronti hézagosan zárt sorú beépítés azonban itt is megmaradt. A település határát elhagyva tanyaépületek szegélyezik az utakat.

⁴⁸ Republički zavod za statistiku, In: <https://www.stat.gov.rs/en-us/> (Megtekintve:2024.04.28.)

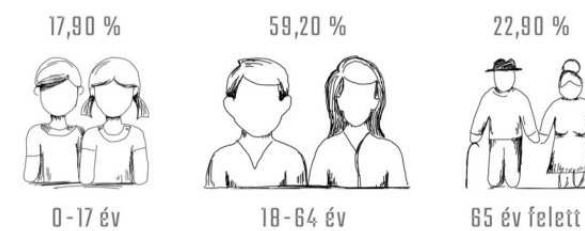
35.kép - Úthálózat vizsgálata és tömegközlekedés nyomvonala

Zöldfelületek

Horgost nyugatról keletre, déli irányban haladva, körül fogják az árterületi rétek-legelők. Erdős terület csak elvétve található a település közelében. A lakosság fő foglalkozása által a mezőgazdasági növénytermesztés terményei fedik a terület földterületeinek legnagyobb hányadát.

Demográfiai adatok

Horgos lélekszáma a 2022-es adatok szerint 4608 fő. A lakosok 22,9 %-a időskorú, 59,2%-a 18 és 64 év közötti, 17,9%-a gyermek. Általánosságban a népesség 1,9%-ot csökken éves szinten. Népsűrűsége 53,54 fő/km².⁴⁸

A kistelepüléseket sújtó, előregedő társadalom jelensége itt is megmutatkozik. Sajnos leggyakrabban a fiatal lakosság nagy százaléka a jobb munkalehetőség reményében a település elhagyására kényszerül.

37.kép - Helyi termékek

Mezőgazdaság-agrár- és ipar

A településen élő lakosság megélhetésének legfőbb forrása a mezőgazdaság. Mivel horgos homokvidéken fekszik, az emberek nagy többsége gyümölcs- és zöldségtermesztésből keresi kenyerét. Leginkább almát, barackot, szőlőt és paprikát termesztenek.⁴⁹

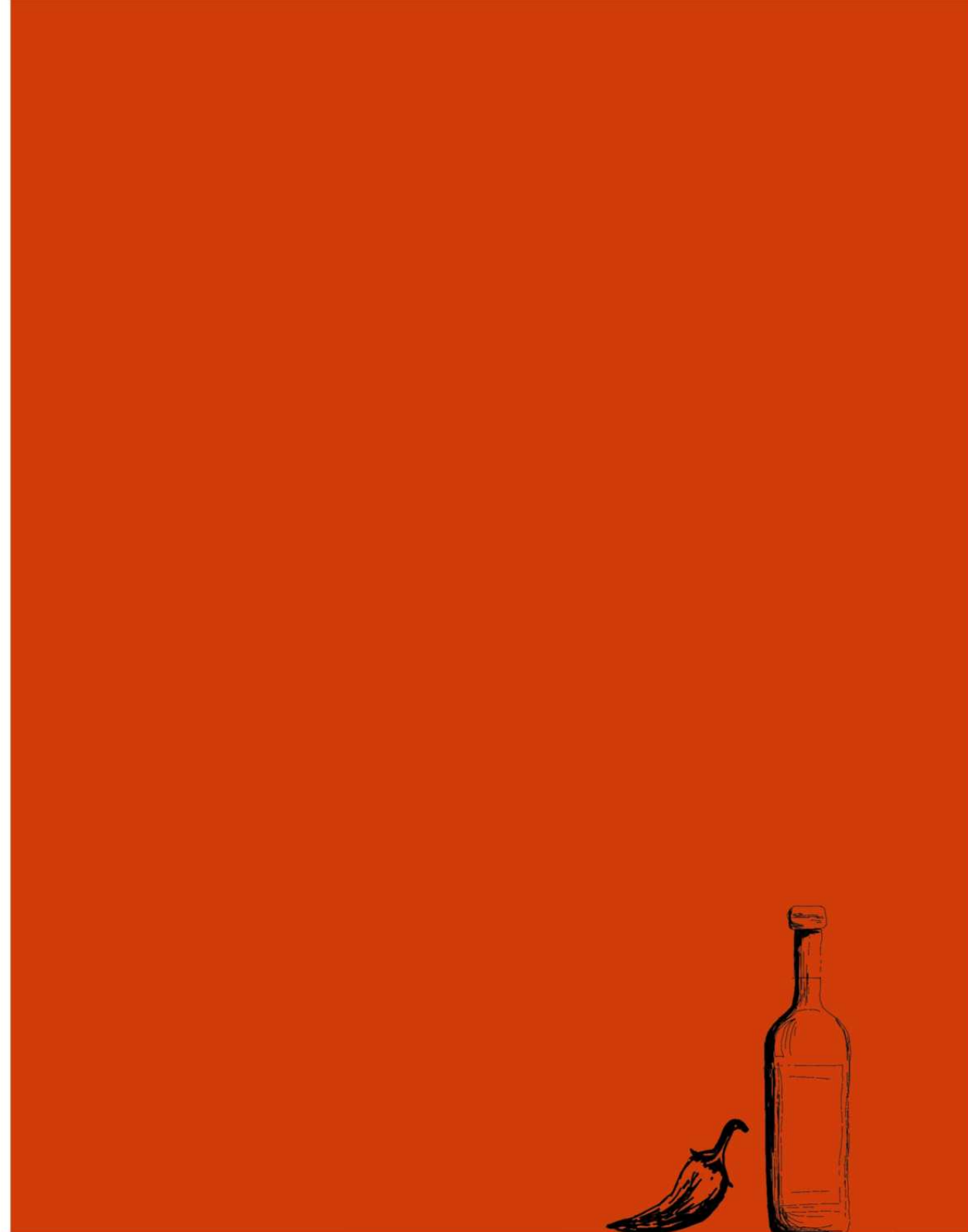
A globális felmelegedés és az egyéb gazdasági-kereskedelmi nehézségek következtében a helyi mezőgazdaság nagy változásokon megy keresztül napjainkban. A gyümölcsösök nagy többségét külföldön értékesítették, azonban a jelenlegi válság- és konfliktushelyzet következtében, a termelők nem tudják eladni portékájukat. Így a gyümölcsösök egy részét kivágták, helyükre egyenlő növényeket telepítettek (paprikát, burgonyát, stb.).

Az ipar a településen a borkészítés, a pálinkafőzés és a fűszerpaprika gyártás felé orientálódott. Ezek közül leginkább a fűszerpaprika készítés emelkedik ki. A paprikatermesztés Horgoson és környékén már 1900-as évek elején megkezdődött, melyet a szüretet követően Szegeden dolgoztak fel. Trianon után azonban ez az együttműködés megszűnt, így a területen rövid időn belül létesítették az első paprikaőrítő malmot. Az új határvonal létesítésével tehát létrejött egy újabb fűszerpaprika-termesztő és feldolgozó körzet, amely a szegeditől nagyságrendekkel kisebb volt, de ugyanarra a természeti és feldolgozási hagyományokra épült.⁵⁰

Horgoson jelenleg egyetlen paprikafeldolgozó üzem található, melynek fő profilja a nagy üzemi, sokszor rossz minőségű gyártásra épül.

⁴⁹ Horgos Helyi Közösség oldala: *Településünk*, In: <https://horgos.co.rs/hu/telepulesunkrol/> (Megtekintve: 2024.04.28.)

⁵⁰ Vajdasági magyar értéktár-Vajdaság kincsei: *A horgosi és martonosi paprika*, In: <http://ertektar.rs/ertektar/ertek/A-horgosi-es-martonosi-piros-paprika/57> (Megtekintve:2024.04.28.)

Agrárturizmus

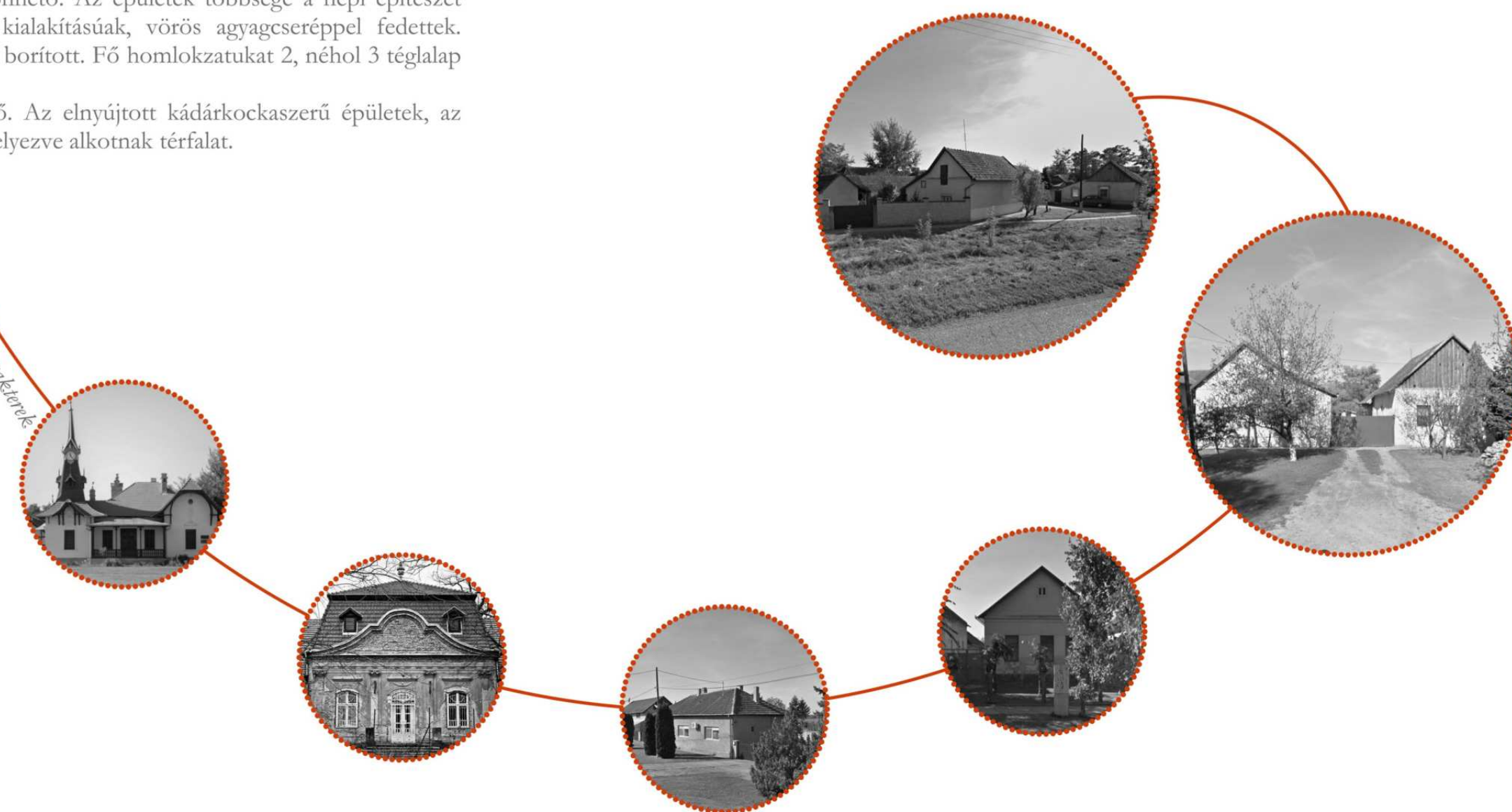
A koronavírus-járvány új lendületet adott az agrárturizmusnak Vajdaságban. A csendes, nyugodt kikapcsolódás lehetősége és a gasztronómia, a házas ízvilág vonzza a vendégeket. A kérdőíves kutatásból is kiderült, hogy a résztvevők 36,7%-a gasztronómia, 32,7%-a üdülés céljából látogatna ki egy tanyára.

Településkarakterek

Horgos településkarakterét egységes arculat jellemzi. A legtöbb építmény az utcára merőlegesen épült. Érdekes ritmus rajzolódik ki az utcafronton: ház-kapu-ház-kapu..., ez a hézagos zárt sorú beépítésnek köszönhető. Az épületek többsége a népi építészet jegyeit hordozza. A házak magastetős kialakításúak, vörös agyageseréppel fedettek. Oromzatuk sokszor díszített, olykor fával borított. Fő homlokzatukat 2, néhol 3 téglalap alakú nyílászáró ékesíti.

A XX. század építésze is tetten érhető. Az elnyújtott kádárkockaszerű épületek, az utcával párhuzamosan, az utcafrontra kihelyezve alkotnak térfalat.

38.kép - Településkarakterek

TERVEZÉSI KONCEPCIÓ

SWOT analízis

TANYAHELYZET

ERŐSSÉG

-kiterjedt hálózatot alkot

GYENGESÉG

-rossz állapotú, erősen felújításra szoruló épületek

LEHETŐSÉG

-agrárturizmus fejlesztése

VESZÉLY

-fejlesztés nélkül minden az enyészete lesz

MEZŐGAZDASÁG, AGRÁRIPAR

-nagy mennyiségű termőföld
-termelési és természetesi múlt, tapasztalat

-nagyüzemi termelés, silány minőség

-nagy mennyiségű termőföld
-termelési és természetesi múlt, tapasztalat

-horgosi paprika megbélyegzése

TERMÉSZETI KÖRNYEZET

-útmenti porfogó fasorok
-védett övezet
-tisza levegő, csendes környezet
-szántóföldek romantikája

-globális felmelegedés
-gyéren fásított területek

-pihenési lehetőségek kialakítása
-természetközeli élmények

-elsivatagosodás
-ökoszisztéma tönkretétele

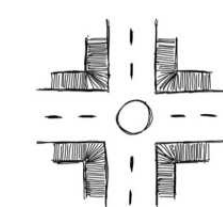
ÉPÍTETT KÖRNYEZET

-rendezett utcakép
-vidéki építészeti értékek
-egyedi építészeti karakterek

-elhanyagolt épületek

-egységes, táji építészeti erősítése

-fejlesztés nélkül minden az enyészete lesz

INFRASTRUKTÚRA

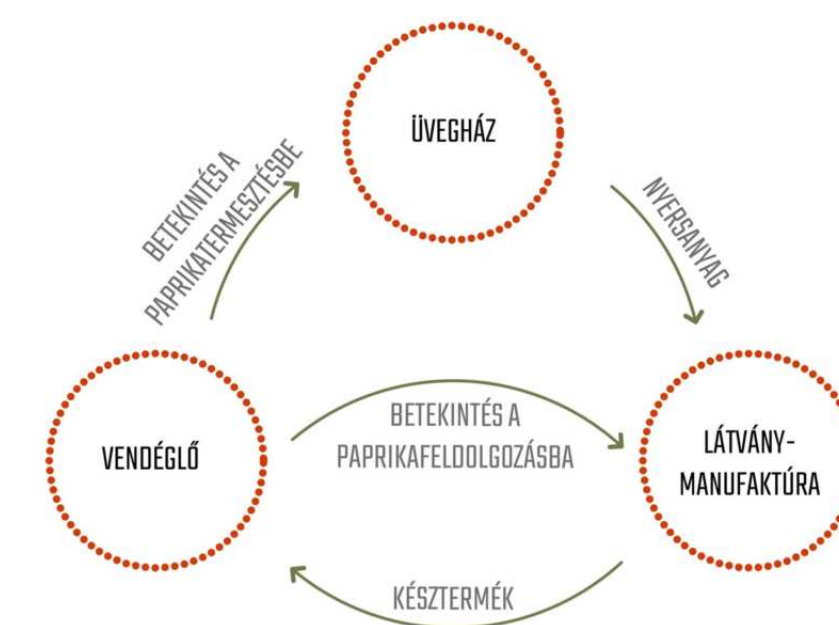
-gyakori autóbuszjárat (határbusz, Szabadka-Magyarkanisza vonal)
-határátlépésre vezető út

-hiányos külterületi infrastruktúra
-nincs kerékpáros nyomvonal
-esőtárolók hiánya

-autós- és buszforgalom által érkező vendégek

-vízhiány
-kevesebb vendég (kerékpáros forgalom)

39.kép - Létrejövő kapcsolat az egységek között

Tervezési program

„A pítvaron a tengeri nevet a nap piros tűzére, de sárga árnyát elveri a paprikák piros fűzére. Száll-száll a lelkem kergetőzve a mustszagú, világos őszbe, mint szélbe csörgő papiros, fölötté a balál és élet a sárga és piros.”⁵¹

A vizsgálatok eredményei alapján megállapítható, hogy a település és környezete számos nehézséggel küzd. A lepusztult, elhanyagolt tanyaépületek sokasága, a helyi munkaerő elvándorlása, és a paprikatermesztésben egyre növekvő részvétel mind-mind kihívást jelentenek. A folyamatok vészjóslóak. Ebben a helyzetben elkerülhetetlen, hogy a jövőben többlettermelés alakuljon ki a mezőgazdaságban.

A tervezési programom a meglévő, feledésbe merülő értékekből építkezik. A három legfontosabb irányelv, mely a teljes tervezési ciklust jellemzi: értékmentés, értékteremtés és értékmegőrzés. Sajnos elfelejtettük, hogy a régi is lehet jó, a tradicionális is lehet értékes, a hagyományos is lehet kortárs. Az ebben rejlő nagy lehetőségekre szeretnék a diplomatémámban rávilágítani egy paprikafeldolgozó manufaktúra és a hozzá kapcsolódó mezőgazdasági és szolgáltatói funkciók tervezésével. A helyszínválasztásom is ezt a problémakört járja körül. A Horgosi Csárda épülete kiterjedt alapterületű tanyaépület, amely több mint 20 éve kong az ürességtől. Az építmény kiválóan hasznosítható egy paprikafeldolgozó manufaktúra létesítésére.

A jövőbeni zöldségtermesztésből származó többlettermelés elkerülése érdekében az üzemben feldolgozásra kerülnek a helyi termelők terményei, új munkahelyeket teremtve ezzel. Az üzem határfokát növelve, az egész éves működtetésre a feldolgozandó növények palettája bővített (ilyen zöldség lehet például a szomszédos településen termelt a fokhagyma, vagy paradicsom).

A terület sajátja, hogy mind a magyar, mind a szerb hagyományok tetten érhetők a kultúrában. Ezt a kettősséget kihasználva a feldolgozótér a magyar hagyományokra épülő fűszerkészítés mellett, a szerb konyhakultúra egyik finomságának előállításával, ajvár készítésével is foglalkozik.

A program másik kiemelt célja, hogy lerója tiszteletét a meglévő csárda iránt egy vendéglő létrehozásával. Az épület hírnevét, és a határhoz közeli fekvését, kihasználva fejleszhető a terület agrárturizmusa. A paprikafeldolgozóban készült és a faluban előállított friss termékek közvetlenül a vendégek tányérján kerülnek felszolgálásra, ezzel csökkentve a funkció ökológiai lábnyomát. Az ide érkező látogatók lehetőséget kapnak arra, hogy megismerjék a település agrárkulturális múltját egy biogazdálkodási mintaültetvény és egy plántanevelő üvegház révén, mely kortárs megközelítésben mutatja be a hagyományos gazdálkodási módszereket. Így az ízek élvezete mellett a látogatók betekintést nyerhetnek a helyi kultúrába. A mintaültetvényen megtermelt zöldségek továbbá feldolgozásra kerülnek a manufaktúrában. A mezőgazdasági funkciókon túl a paprikafeldolgozó üzem látványmanufaktúraként is működik, tehát a szemlélődők a paprikafeldolgozás módjával is megismerkedhetnek. A választott funkciót ez a létrejövő körforgás teszi egyszerre mezőgazdasági-, ipari- és szolgáltatói egységgé.

40.kép - Építészeti és funkció kapcsolata

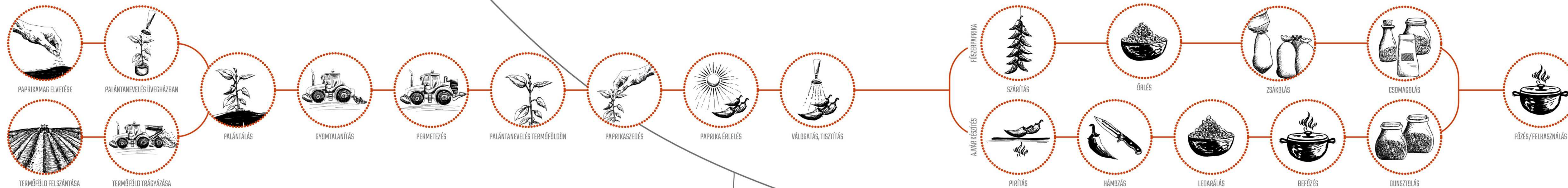

ÉRTÉKMENTÉS, ÉRTÉKTEREMTÉS, ÉRTÉKMEGŐRZÉS

- KÉNYELMES VENDÉGLÁTÓHELY
- TISZTA KÖZLEKEDÉSI RENDSZEREK KIALAKÍTÁSA
- ÖNELLÁTÁS
- HELYSZÍN, KÖRNYEZET TISZTELETE
- JÓ MUNKAHELY
- ERŐS KIFELÉ TÖRTÉNŐ KOMMUNIKÁCIÓ
- JÓL ELKÜLÖNÍTETT ÚTVONALAK
- KÖRNYEZETTUDATOSSÁG

⁵¹ Kosztolányi Dezső: *Kéző úsz a ludasi parján*, In: <https://mek.oszk.hu/00700/00753/00753.pdf> (Megtekintve: 2024.04.29.)

41.kép - Paprika termesztés és feldolgozás technológiai folyamatai

Bio paprika termesztés és fűszerkészítés

Az egész folyamat a paprikamag februári elvetésével kezdődik. Itt fontos, hogy biztosítva legyen a megfelelő hőmérséklet és páratartalom. Ez legegyszerűbben üvegházban neveléssel érhető el. Nagyjából 7-11 hét leforgása alatt nevelődik ki a szabadföldbe ültethető 6-8 lombleveles palánta.⁵²

A termőföld előkészítése után (szántás, trágyázás) megkezdődhet a palántálás. A nevelés ideje alatt szükséges a föld mechanikai gyomtalanítása. A kártevők távoltartása érdekében szükséges a termés permetezése. Ez szigorúan csak a biogazdálkodásban megengedett szerekkel történhet. A növények locsolása a szabadföldön csepegtető öntözőrendszerrel történik.

Nagyjából 2000 napos, meleg óra után a kifejlett paprikákat ősszel kétszer szüretelik. A zöldségeket a szedést követően további két hét leforgása alatt utóérlelik. Szárítás előtt a megmossák és válogatják őket. Fontos, hogy ebben a folyamatban a tisztítóvíz ivóvíz-minőségű legyen. A szárítóban 5 óra elteltével, 60 °C-on, a paprikák ropogósra száradnak. A következő munkafolyamat az őrlés. A kész fűszerőrlemény zsákolják, majd kisebb kiszerelésbe csomagolják és sötét, hűvös helyen tárolják. Ezután fűszerpaprikából pedig már készülhet is a pörkölt a konyhában.⁵³

Ajvár készítés

Az ajvár készítés során első lépésben eltávolítják a vastag húsú paprikának a csomóját. Ezt követően sötétszürke színűre sűtik, pörkölik, így könnyen eltávolíthatóvá válik a héja, és füstös ízt kap a zöldség húsa. Mindez után a tisztítás és a darálás következik. A masszát ezután felfőzik és üvegbe teszik, majd vákuumsomagolják.⁵⁴

Manufaktúra hatásfokának fokozása

A manufaktúra egész éves működtetése és a helyi gazdaság élénkítése érdekében fontos szempont volt, hogy ne csak a területen megtermelt paprikából készüljenek a termékek, hanem a környező településen élő őstermelők zöldségei is feldolgozásra kerüljenek. Így a termelési ciklus márciustól decemberig működőképes lehet.

Az üvegházban a februári elsövetést követően, miután a palánták kikerültek a termőföldre, lehetőség nyílik újabb vetésre. Az üvegházi nevelésnek köszönhetően a növekvő paprikapalánták képesek a novemberi és decemberi hónapokban termést hozni.

JANUÁR	-
FEBRUÁR	-
MÁRCIUS	torma
ÁPRILIS	fűszernövények (petrezselyem, koriander stb.)
MÁJUS	fűszernövények (petrezselyem, koriander stb.)
JÚNIUS	fokhagyma
JÚLIUS	fokhagyma, paradicsom
AUGUSZTUS	paradicsom
SZEPTEMBER	paprika
OKTÓBER	paprika
NOVEMBER	üvegházi paprika
DECEMBER	üvegházi paprika

42.kép - Manufaktúra naptár-egész éves termelési ciklus

⁵² Kreatív farmer: Paprika mag vetése és csíráztatása lépésekben, In: <https://kreativfarmer.hu/paprika-mag-vetese/> (Megtekintve:2024.04.28.)

⁵³ Paprika molnár: Palántától a pörköltig, Paprikafeldolgozás 10 lépésben., In: <https://www.paprikamolnar.hu/a-palantatul-a-porkoltig-paprikafeldolgozas-10-lepesben/> (Megtekintve:2024.04.28.)

⁵⁴ Lule_cats: Kako izgleda proizvodnja ajvara? Otkrivanje recept za srpski kajmar?, In: <https://www.youtube.com/watch?v=5wfjpv1AUA> (Megtekintve: 2024.04.29.)

PÉLDAMUNKÁK ELEMZÉSE

Magyar népi építészet

A vajdasági falvak utcaképe egy érdekes ritmus rajzolódik ki. A házakat kapuk kötik össze egymással, így teremtve meg a hézagosan zártsorú beépítést. Tehát a megérkezés és a távozás szimbóluma az, ami építészetileg hatalmas hangsúlyt kap.

A legtöbb parasztháznál a kapun betérve a hosszanti oldalon végigfutó pitvar (Magyarország egyéb területein tornácként ismerik) fogad. Az asszonyok sokszor itt végezték mindennapi teendőjüket, itt kaptak szárnyra a pletykák, itt zajlott az élet. Ezentúl az épületszerkezet védelmet nyújtott a csapadéktól és a nyári napsugárzástól.⁵⁵

A népi építészet, és a paraszti gazdálkodás meghatározó eleme volt a kukoricagöré, mely terménytárolásra szolgált. Jellegzetessége a külső oldalon feltűnő lécváz, mely biztosította a kukorica átszellőzését. Tartószerkezete leggyakrabban akácfaából készült, esetenként lábazata téglából.⁵⁶

A tradicionális építészetre jellemző, hogy többnyire helyi építőanyagokat használtak fel az építésre. Leggyakoribb építőanyagok az Alföldön: a vályog és az égetett agyagtégla, az égetett agyagcserép és a fa.

43.kép - Kukorica tároló göré és délnémeti pitvar

⁵⁵ Arcanum: *A tornác*, In: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/iv-életmod-41AA/epiteszet-4399/az-epitmenyek-fajtai-4483/a-lakohaz-4484/a-lakohaz-tagolasa-alaprajza-4485/a-tornac-44B1/> (Megtekintve:2024.04.29.)

⁵⁶ Ortutay Gyula (szerk): *Magyar néprajzi lexikon*, 2. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.

⁵⁷ Lara Marisa Schuster: *Hiperbolis vaults: Winery in Mont-Ras*, In: https://www.detail.de/de_en/hyperbolic-vaults-winery-in-mont-ras-32593 (Megtekintve:2024.04.29.)

⁵⁸ u.o.

⁵⁹ ArchDaily: *Winery in Mont-Ras | Jorge Vidal+ Víctor Rahola*, In: <https://www.archdaily.com/805958/winery-in-mont-ras-jorge-vidal-plus-victor-rahola> (Megtekintve:2024.04.29.)

Borászat, Mont-Ras

Projekt neve: Winery in Mont-Ras

Tervező: Jorge Vidal, Víctor Rahola

Épület funkciója: Borászat

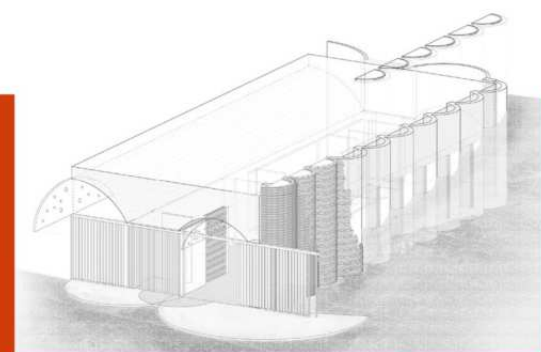
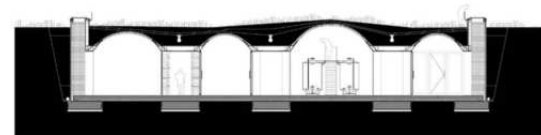
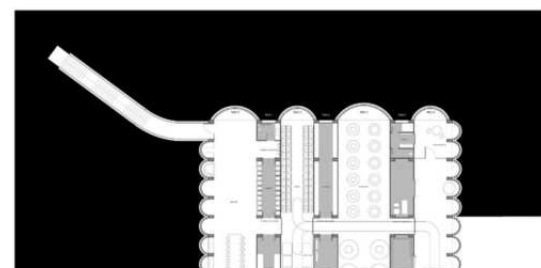
Tervezési helyszín: Mont-Ras, Spanyolország

Tervezés ideje: 2016

Az építészek olyan épületet terveztek, amely harmonizál a tájjal, ugyanakkor figyelembe veszi a borkészítés speciális igényeit. Az építmény négy darab belső térre tagolódik, melyek a mellette álló szőlősorok megnyújtását idézik. Az épület helyiségei fa tolóajtókkal van ellátva a külső tér (szőlőültetvény) irányában, ezeken keresztül kapcsolat teremthető a külső és belső tér között. A három fő belső térben a borkészítés folyamata zajlik, a negyedikben kiszolgáló funkció kapott helyet.⁵⁷

Az építmény építészetileg egyfajta emelvényt képez a meglévő, mellette álló épület számára. Betonszerkezete félig a talajba van süllyesztve, falai téglából készültek, felül zöldtetős lefedést kapott.⁵⁸

A pincészerű kialakításra a megfelelő páratartalom kialakítása érdekében volt szükség. Ilyen módon, gépészet mentesen, természetes módon szabályozható a hőmérséklet és a páratartalom.⁵⁹

44.kép - Borászat Mont-Rasban

Wraxall udvar, Lower Wraxall

Projekt neve: Wraxall Yard

Tervező: Clementine Blakemore Architects

Épület funkciója: Pihenőhely, közösségi tér és műhely

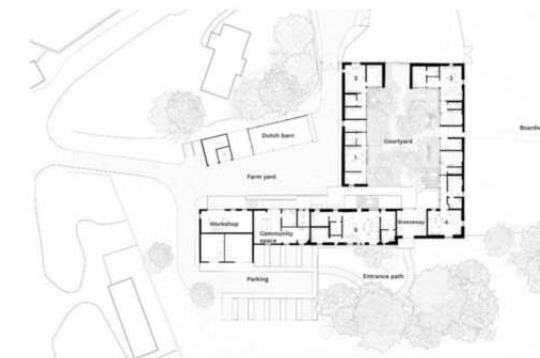
Tervezési helyszín: Lower Wraxall, Egyesült Királyság

Tervezés ideje: 2022

A helyszín gyönyörű táji környezetben, Lower Wraxall szélén található, a műemléki védettségű Szent Mária templom szomszédságában. A terület egy 250 hektáros biofarm részét is képezi. A mai épületegyüttes elhagyatott, XIX. századi mezőgazdasági épületek helyreállításával jött létre. Az egykori kőből és téglából készült istállók egy zárt, keretes beépítést alkotnak.⁶⁰

Az elkészült épületek akár öt különálló egységként, vagy egy egységes blokkként is bérbe vehetők. A tervezés során nagy figyelmet kapott az akadálymentesítettség. A rámpák és az egyéb kiegészítő objektumok helyett a tereprendezéssel igyekeztek a tervezők mindent elérhetővé tenni.⁶¹

Az épületegyüttes szerkezetének tervezésekor elsődleges szempont volt, hogy minél több részlet őrizze meg eredeti jellegét. A meglévő fa ácsszerkezetek nagy részét is megtartották, csak ott cserélték ki őket, ahol ez szükségessé vált. Az eredeti kő- és falazott falak, és azok nyílásritmusa, is megmaradt, szerkezetmegerősítéssel rögzítették őket.⁶²

45.kép - Pihenő a Wraxall udvarban

Pajta bisztró bővítése, Óriszentpéter

Projekt neve: Óriszentpéteri Pajta Bisztró bővítése

Tervező: U. Nagy Gábor

Épület funkciója: Rendezvényhelyszín

Tervezési helyszín: Óriszentpéter, Magyarország

Tervezés ideje: 2019

A leromlott állapotú gazdasági épületek egy egységes keretbe foglalva új arculatot kaptak. A bisztró bővítésére a férőhelyhiány miatt volt szükség. „A meglévő térséghez új toldalék került, amely karakteresen, de a meglévő arcúthoz jól idomulva lép ki az épület alaptömegéből. A területen, a szomszédos épületben már volt egy sikeres toldalék, ezért a mostani bővítés célja egy ettől határozottan eltérő, mégis az egész térséggel és az épületek alaphangulatával és anyaghasználatával jól harmonizáló gesztus létrehozása lett. Szintén fontos szempont volt, hogy az épület arányai a bővítéssel se térjenek el az eredetitől, ezért a filigrán keretkezésű üvegdoboz, különböző mértékben, de két irányban is kilép az épületből. A szerkezeti rész és a tételhatárolás kettéválik: a térszerkezet a favázas épület rendszerének logikáját követi, de a tételhatárolást már acélszerkezet oldja meg. Az új üvegdoboz olyan módon nyílik meg, hogy az épület egészéből megmaradabban a völgy irányába tekintő panoráma. A belső elrendezés szintén az eredeti épületet követi, a fa tartópillérek itt is megjelennek, folytatódik azok ritmusa. A táncteréből ismert tölgyfapadlóra a már meglévő, szintén tölgyfából készült bútorok újabb darabjai kerültek.”⁶³

46.kép - Óriszentpéteri bisztró bővítése

⁶⁰ Divisare: *Clementine Blakemore Architects Wraxall Yard*, In: <https://divisare.com/projects/469948-clementine-blakemore-architects-lorenzo-zandri-wraxall-yard> (Megtekintve: 2024.04.29.)

⁶¹ u.o.

⁶² u.o.

⁶³ Bán Dávid: *Az Óriszentpéteri Pajta Bisztró bővítése*, In: <https://www.octogon.hu/epiteszet/diskret-terebelyesedes/> (Megtekintve:2024.04.29.)

TERVEZÉST MEGELŐZŐ VIZSGÁLATOK

Látogatás a SCHMIDT und CO kft.-nél

47. kép - Az üzemenben készült fűjeképek

A tervezési folyamat kezdetén látogatást tettem a SCHMIDT und CO kft.-nél, mely gyógy- és fűszernövények termesztésével, gyűjtésével, felvásárlásával, elsődleges feldolgozásával, kereskedelmével, továbbá Melius márkanév alatt mono- és keverékteák csomagolásával és forgalmazásával foglalkozik.⁶⁴

A helyszín tökéletesen bemutatta a fűszerkészítés folyamatát, a gépek és munkafolyamatok helyigényeit. Az így megszerzett ismeretek átfogó képet adtak a fűszerkészítés komplex és precíz folyamatáról, valamint a hozzá kapcsolódó technológiai és higiéniai előírások fontosságáról.

⁶⁴ SCHMIDT und CO: *Cégintről*, In: http://www.schmidtundco.hu/hu/hu_01.htm (Megtekintve: 2024.05.23.)

Terület esszenciája palackba zárva

KÖRÜLÖLELŐ NÖVÉNYPÉNY

BETON

VÁLYOG

ÉGETETT AGYAGTÉGLA

AGYAGCSERÉP

FAANYAG-FEDÉLSZÉK

48. kép - Helyszínen begyűjtött anyagok

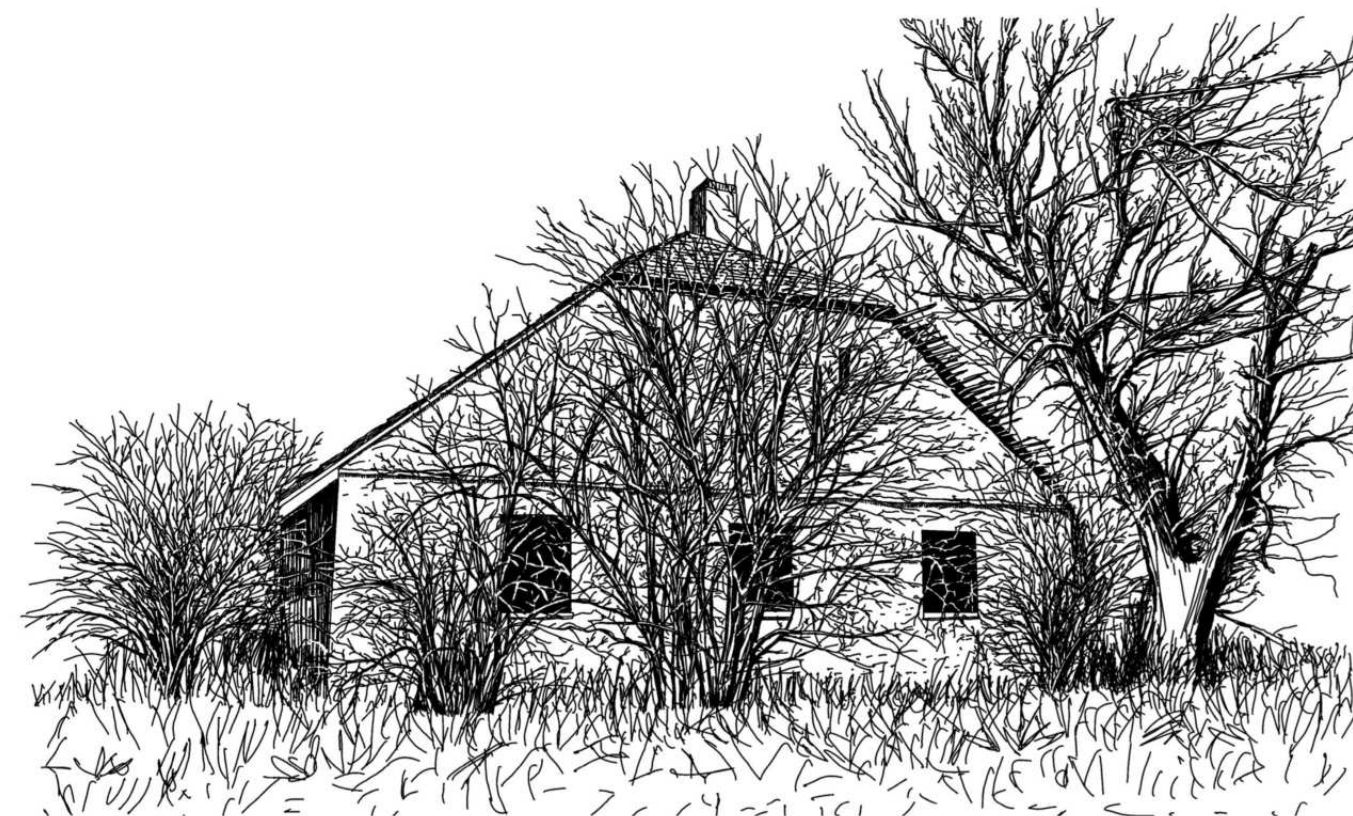
49.kép - A Csárda 1969 előtt, istállóként

50.kép - A Csárda 1969-ben

Tervezési helyszín ismertetése-Horgosi Csárda

Horgostól mindössze 2,5 km-re áll a tanyavilág egykori központi létesítménye, a Horgosi Csárda. Eredetileg juh istállónak épült, csak később alakították át étteremmé. Az építmény jelenleg üresen, leromlott állapotban, magányosan áll az Alföldön. Az épületet egykoron egy népdal ihlette, mely az 1800-as években álló csárdáról szólt, azonban az eredeti építmény egy tűzvész következtében elpusztult. Így vált az egykori istálló a Horgosi Csárdává. A vendéglátóegység sajnos a '90-es években bezárt, azóta áll üresen.

51.kép - Skicetek a jelenlegi állapotról

Épületfelmérés

Mivel egy már meglévő épület kerül átalakításra, elengedhetetlen lépés az épület részletes, építészeti felmérése. A pontos végeredmény érdekében pontfelhős felmérés is készült az épület homlokzatáról. Ehhez egy jó minőségű képeket készítő fényképezőgépet használtam, majd fotogrammetriai módszereket alkalmazó szoftverrel elkészítettem az épület háromdimenziós, pontfelhős felmérését. Így a CAD programban megkönnyítettem a meglévő állapot modellezését, pontosabb méretekkel rajzolhattam, esetenként ellenőrizhettem a helyszínen mért értékeket.

A meglévő csárdaépület teherhordófalas szerkezetű, háromszatú. Alapozása kisméretű, tömör agyagtéglából készült, sávalapos kialakításban. Alsó síkja nagyjából 80 cm-rel a felszín alatt fekszik. A padlózata nagyon rossz állapotú, legtöbb helyen csempével burkolt.

Határoló falai vályogból készültek, döngölt technológiával. A fal néhol kisméretű tömör téglából falazott megerősítést kapott. Lábazatát, a belső padlószinttől számítva 6 sor kisméretű tömör téglát alkotja. Belső falai szintén kisméretű tömör téglából készültek.

Az áthidalók és a gerendák fa anyagúak. A nyílászárók a legtöbb helyen fából, néhol alumíniumból készültek.

Az épület borított gerendás födémmel rendelkezik, melyet alulról nád erősítésű stukatúr vakolattal burkoltak. A födémgerendák megegyeznek a fedélszerkezet kötőgerendáival.

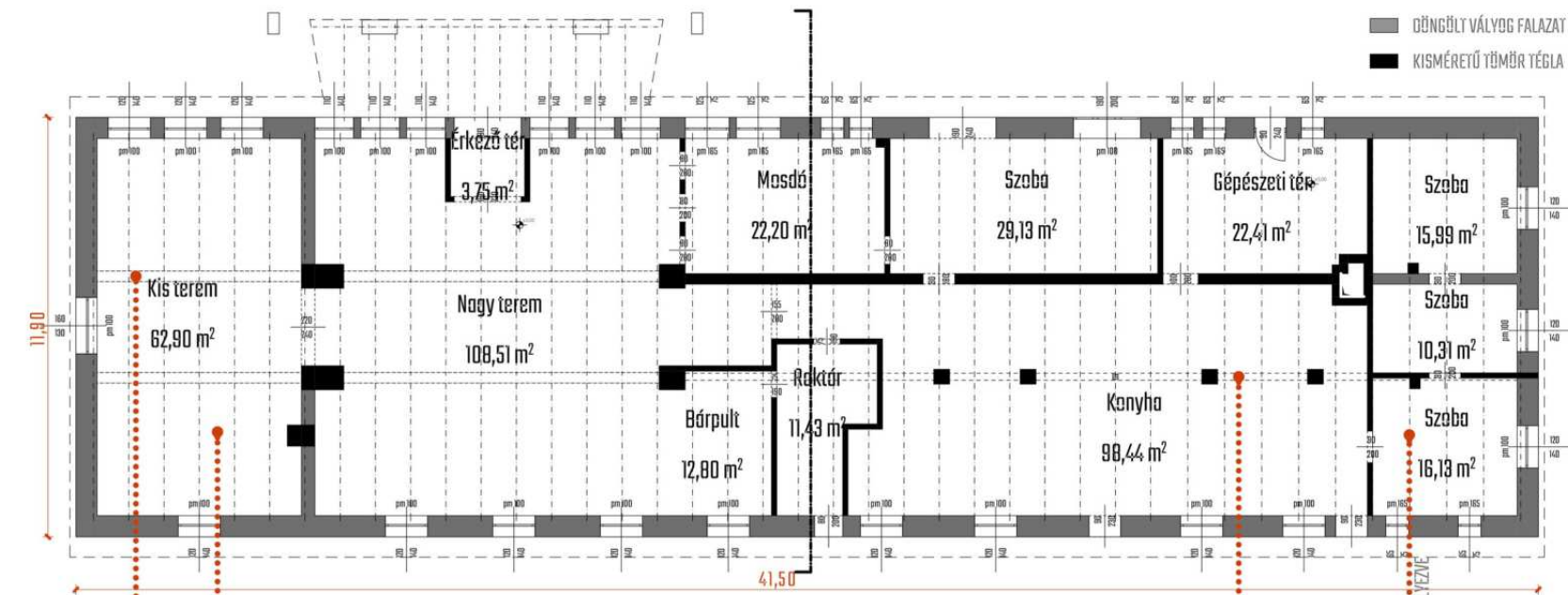
Az ácsszerkezet jó állapotú, kétállószerű fedélszerkezetű. A bejárati szituációnál jelenik meg egyedül a harmadik székoszlop, ez egy későbbi bővítés eredménye. Az állószerűek ferde dúccokkal biztosítottak. A szarufák talpszelemlenre és középszelemlenre támasztanak. Taréjszelemlen és taréjfogópár nincs. A két oromzat csomakontyolt. A tető héjalását égetett, vörös agyagserepek alkotják, alatta található a cseréplecezés, az ellenléc és a vízszigetelő fólia.

Az épületben több kémény is található, azonban az összes egyetlen kivezető nyílásba torkollik. A csapadékelvezetés félkör alakú ereszcatornáknak történik, azonban a szerkezet a legtöbb helyen már el van rozsdásodva.

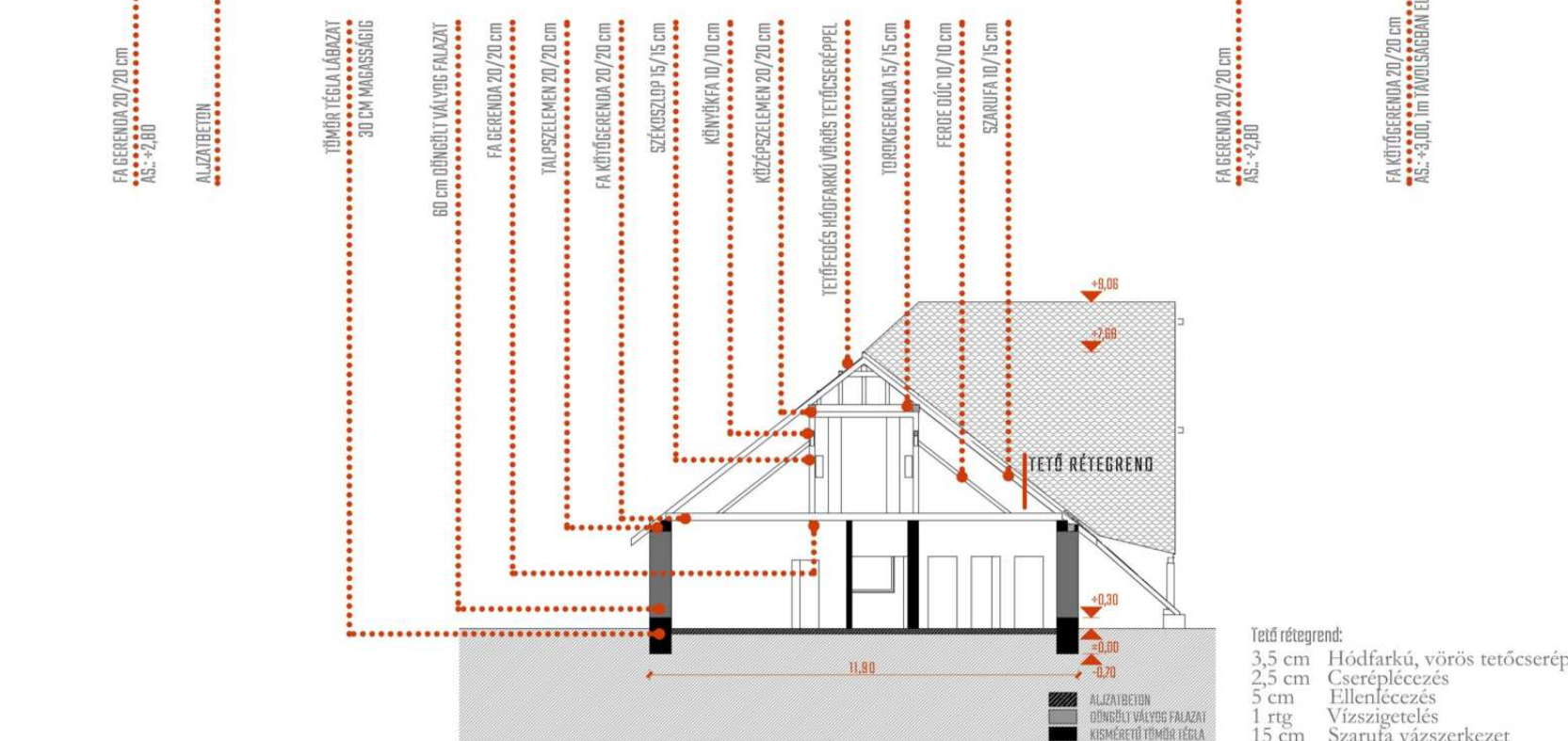
Összességében az épület tartószerkezete ép. Fedélszerkezete értéként kezelendő. A belső burkolatok és a nyílászárók cserére szorulnak. Az épület legjelentősebb hiányossága az, hogy nem rendelkezik hőszigeteléssel. Mindemellett az épületet utólagos vízszigetelése erősen ajánlott.

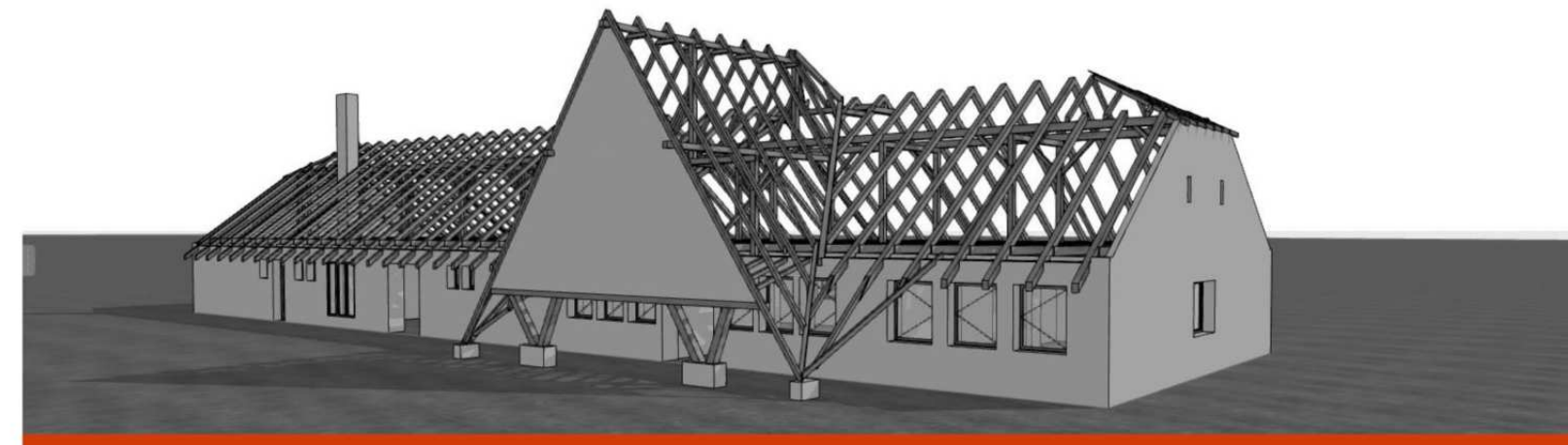
52.kép - Pontfelhős felmérés

53.kép - Csárda alaprajza

54.kép - Csárda metszete

55.kép - 3D CAD modell

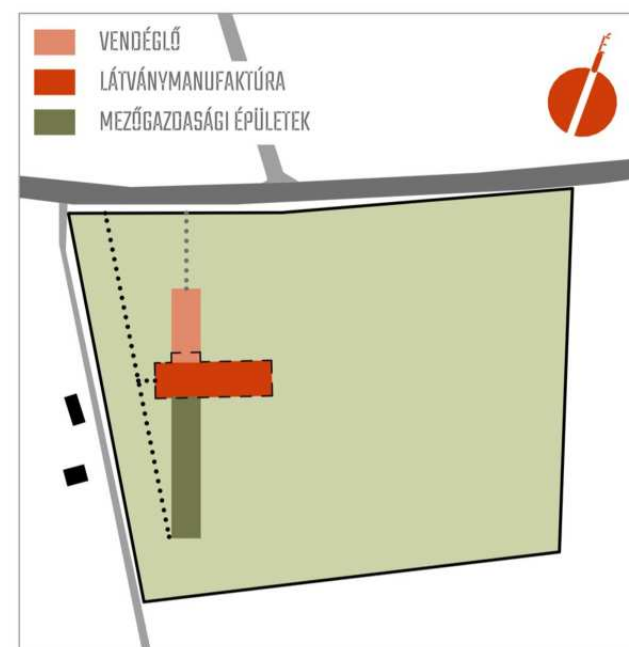

56.kép - Helyszíni fényképek

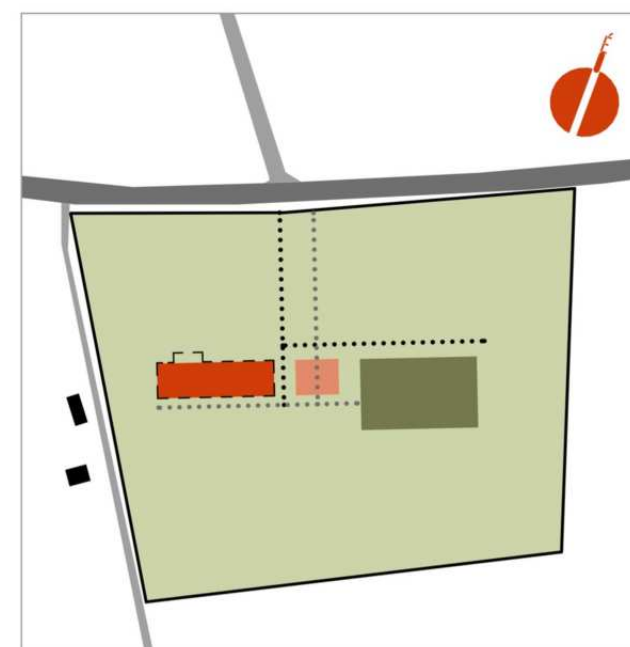
57.kép - Tervezési helyszín ismertetése

Telepítési lehetőségek analízise

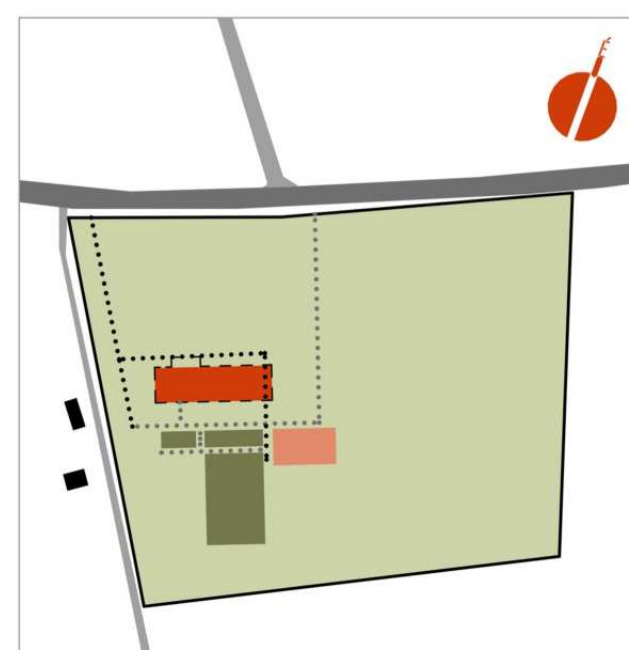
Előny: Logikus telepítés, minimális bontásra van csak szükség.

Hátrány: A gazdasági udvar rossz helyen alakul ki, nincs közvetlen kapcsolat egy utcával sem. A látogatói útvonalak nem különülnek el az üzemi résztől.

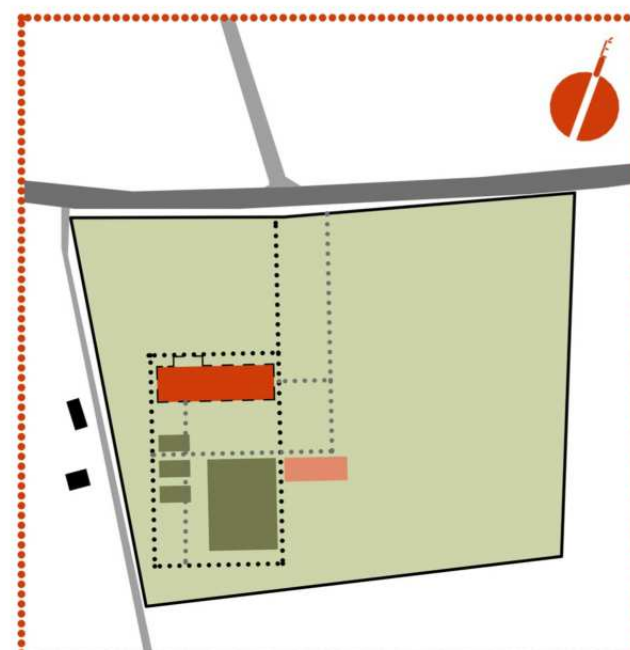
Előny: Erős vonalvezetés, a telepítés reagál az útra. A látogatói útvonalak elkülönülnek az üzemi résztől.

Hátrány: A telepítés kettévágja a telket. A meglévő épület háttérbe szorulhat. Nem alakul ki tényleges gazdasági udvar.

Előny: A meglévő csárda épület hangsúlyos marad, a többi épület nem tolikodik előtérbe. Az eredeti forma nagyrészt megmarad. A látogatói útvonalak elkülönülnek az üzemi résztől.

Hátrány: A gazdasági udvar és a fő út között nem alakul ki közvetlen kapcsolat.

Előny: A meglévő csárda épület hangsúlyos marad, a többi épület nem tolikodik előtérbe. Az eredeti forma nagyrészt megmarad. A látogatói útvonalak elkülönülnek az üzemi résztől, de ugyanakkor az átjárás lehetősége is adott. A tervezett úthálózat összefogja a teljes gazdasági udvart.

Hátrány: Az üvegház és a kiegészítő gazdasági funkciók háttérbe szorulnak.

Szükséges helyiségek meghatározása

PAPRIKAFELDOLGOZÓ LÁTVÁNYMANUFAKTÚRA

VENDÉGLŐ

MINTAÜLTETVÉNY

IDEIGLENES FEDETT TÁROLÓ
ELŐKÉSZÍTŐ HELYSÉG
SZÁRÍTÓ TÉR
ŐRLŐ TÉR
DARÁLÓTÉR
BEFŐZŐ TÉR
DUNSZTOLÓ
CSOMAGOLÓ-CÍMKÉZŐ
KÉSZÁRU RAKTÁR
RAKODÓTÉR
MINTABOLT

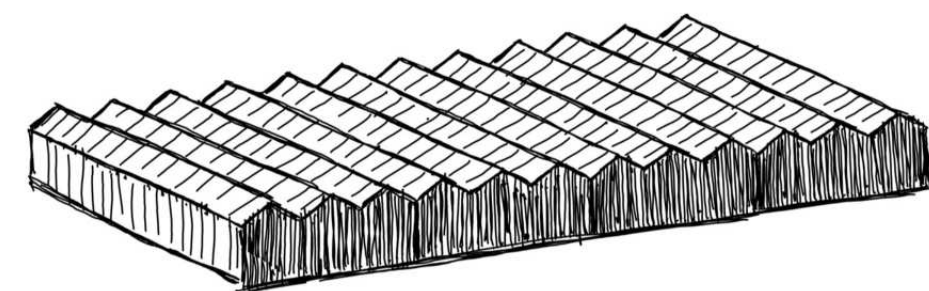
FEHÉR ÖLTÖZŐ
FEKETE ÖLTÖZŐ
SZEMÉLYZETI VIZESBLOKK
TEAKONYHA
TAKARÍTÓSZERTÁR
GÜNGYÖLEG RAKTÁR
IRODÁK
GÉPÉSZETI TÉR
TÁRGYALÓ HELYSÉG
TAKARÍTÓSZER TÁROLÓ

ÉRKEZŐ TÉR
ÉTTEREM
MOSDÓK
KONYHAI ELŐTÉR
RAKTÁR
KONYHA
MOSOGATÓ
TÁLALÓ
TAKARÍTÓSZERTÁR
GÉPÉSZET

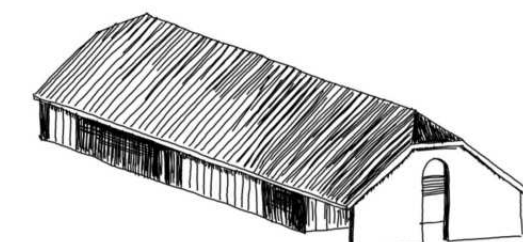
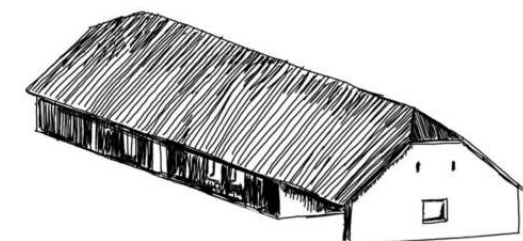
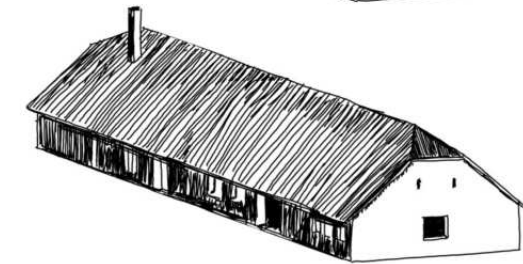
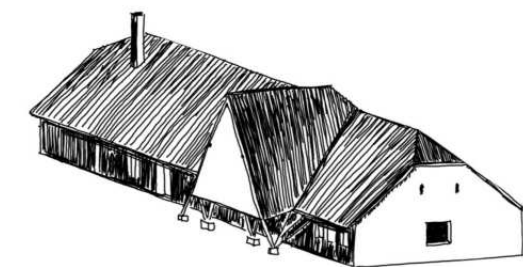
ÜVEGHÁZ
KERTI ESZKÖZ TÁROLÓ
MEZŐGAZDASÁGI GÉPTÁROLÓ
KÜLSŐ MUNKAÁLLOMÁS

Termőföldön termesztett paprika ültetvény mérete:	~12 600 m ²
1 db paprika szántóföldi helyigénye:	0,15 m ² (30x50 cm)
Paprika palánta nevelő láda mérete az üvegházban:	0,24 m ²
Ebben elférő paprika palánta mennyisége:	40 db
Közlekedők mennyisége az üvegházban:	15%
Tartalék palánta:	10%

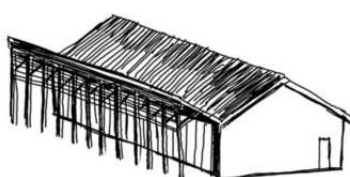
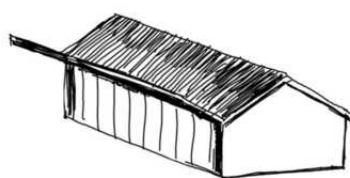
$12\ 600 / 0,15 = 84\ 000$ db palánta fér el a termőföldön
 $0,24 : 40 = 1 : x \rightarrow$ 1m²-en 166 db palántálandó paprika nevelhető ki
 $84\ 000 / 166 = 506,03$ m² +20% +10%
 minimum 667,94 m² alapterületű üvegházra van szükség

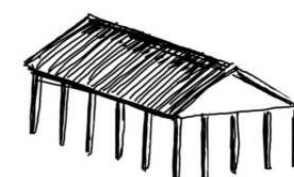
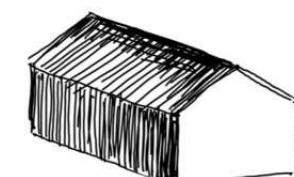
59.kép - Üvegház méretének meghatározása és a kialakult tömege

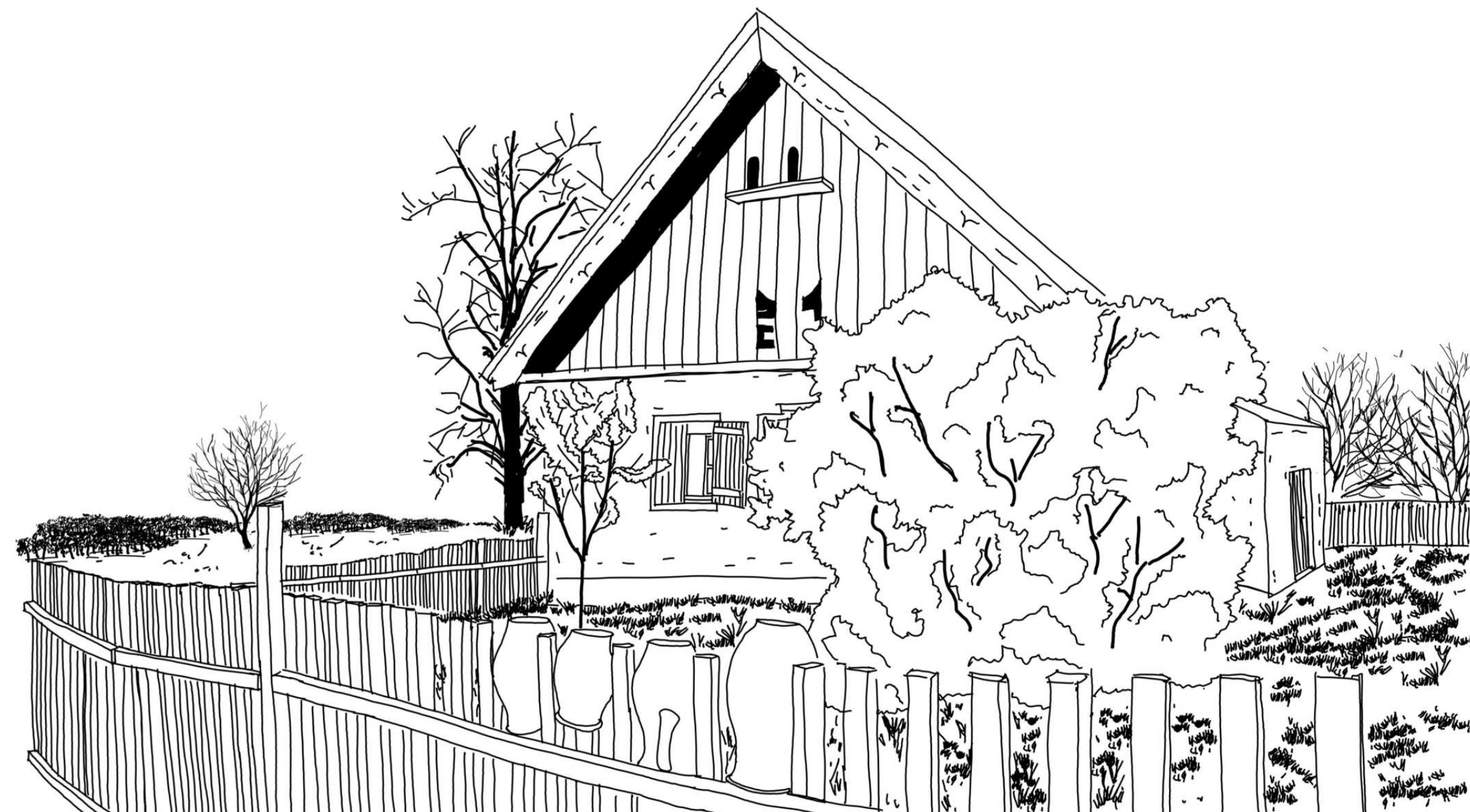
60.kép - Látványmanufaktúra tömegalakítása

61.kép - Vendéglő tömegalakítása

63.kép - Gazdasági épületek tömegalakítása

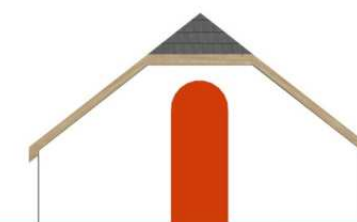
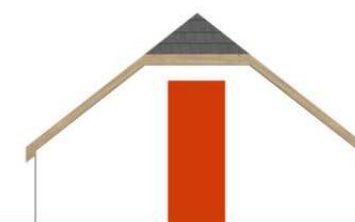

64.kép - Formakeresés-meglévő meglévő gazdasági tanyapépület

Tömegalakítás

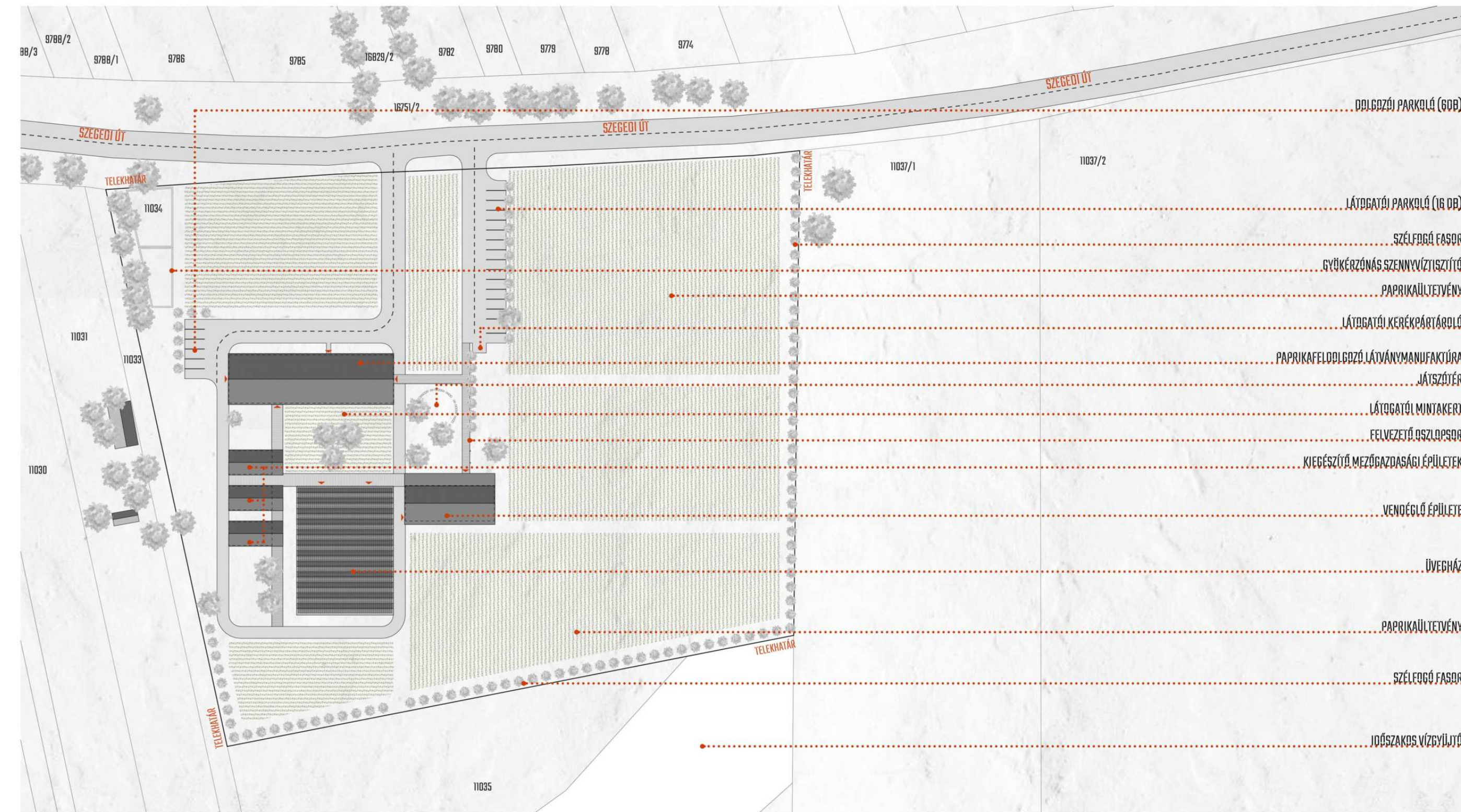
A meglévő csárda épülete egykoron egy arányos szerkesztésű, kétállószerkesztésű istállóépület volt. Az utólagos bejárati ráépítés ezt az egységet megbontotta, ezért bontása indokolt. A választott ipari funkció igényli a kültéri fedett tárolást, így a tömeghez való hozzáépítés helyett, inkább a tömeg felnyitásával jön létre a kívánt helyiség. A kellő mennyiségű fény bejuttatását teljes falfelületű nyílászárók elhelyezése biztosítja, mely a magába forduló tömeg zártságát is kibontja. A bejárati szituációt a kapu motívum megjelenése emeli ki, amely a beúsztatott belső tömegképzést is megjeleníti a homlokzaton.

Az új tömegek az üvegház tömegéből adódó hullámszóra reagálnak. Tömegképzésük a lehető legkevesebb metódussal igyekeznek a nyíltságot közvetíteni a ruralitás eszközével, kortárs megfogalmazásban. A teljes koncepció az anyagok és szerkezetek lemeztelenített valóságával a népi építészet valódiságát, erejét bátorodik bemutatni.

62.kép - Látványmanufaktúra bejárata-variációk

06 TERV BEMUTATÁSA - A HÓRGOSI CSÁRDA REVITALIZÁCIÓJA

65.kép - Helyszínrajz

HELYSZÍNRAJZ

A területen a megelőző vizsgálatok után alakult ki a végleges telepítés. A beépítés az egykori majorságok hangulatát idézi vissza. A meglévő építmény kellően hangsúlyos marad, a többi épülettömeg nem tolakodik előtérbe.

Az épületegyüttes közepét átszelő tengely tökéletesen különválasztja az üzemi és a látogatói funkciókat. Az érkező szituációban kialakul egy vendégudvar, mely egyfajta felvezetést ad az étteremhez. A nyugati oldalon továbbá létrejön a gazdasági udvar, mely a látogatói szemek elől el van rejtve.

A vendégudvaron, a manufaktúrához és a vendéglő épületéhez közel, 16 db látogatói gépkocsitároló került elhelyezésre, ebből egy akadálymentesített. Az üzem nyugati oldalán további 6 db dolgozói parkoló lett kialakítva. A gazdasági oldal gépkocsival teljesen körüljárható, megkönnyítve ezzel az áruszállítás menetét.

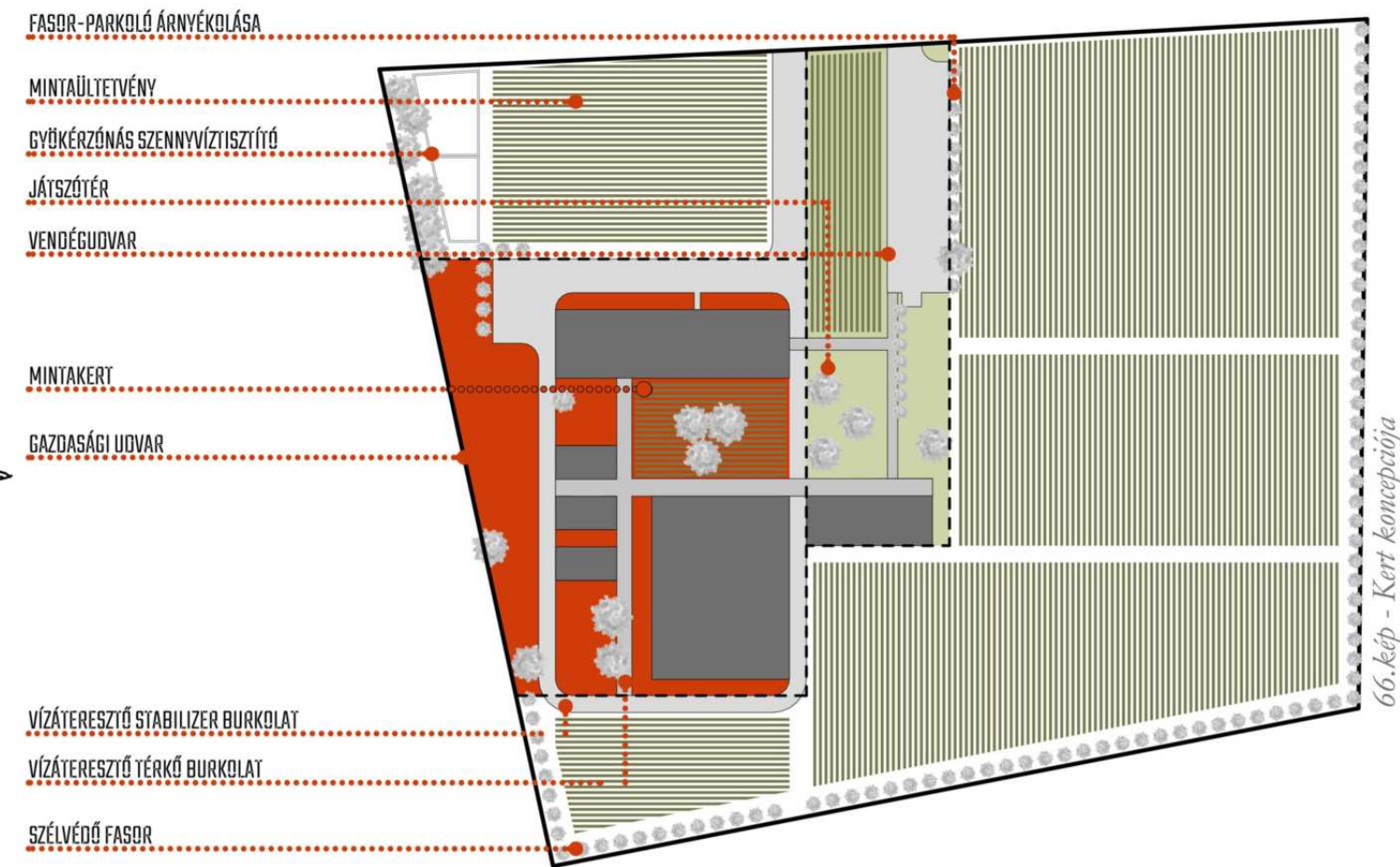
KERT KONCEPCIÓJA

A választott tervezési programban, az épületegyüttesen túl, a megfelelő környezet kialakítása is célként fogalmazódik meg. A manufaktúra paprikaszükségletének egy részét a helyben megtermelt paprika biztosítja.

A telek túlnyomó területén szabadföldi paprikatermesztés zajlik. Egyedül a 776 m² alapterületű üvegházban folyik zárt terű növénytermesztés. Az üvegház az év első felében palántanevelésre szolgál, majd később, a másodvetés terményei már benne fejlődnek ki. Az épületegyüttes szívében a látogatók számára fenntartott mintaültetvény kapott helyet.

A telek déli és keleti határára szélerezó csökkentő fásított sáv került elhelyezésre, ezzel védve az ültetvényt a különböző környezeti hatásoktól. A vendéglőhöz vezető útvonal mentére facsometék lettek elültetve. A parkolók árnyékolását a frissen elhelyezett, nagy lombkoronával rendelkező fák biztosítják. Továbbá a vendégudvarban egy játszótér is helyet kapott.

A növények öntözése kiépített csepegtetőrendszeren keresztül történik. Az épületekre hulló csapadék mennyiségét földbe süllyesztett esővíztartály gyűjti, mely később öntözővízként szolgál. További locsolóvizet a gyökérszénnyvíztisztítás által nyerünk az épületekben keletkező szennyvízből.

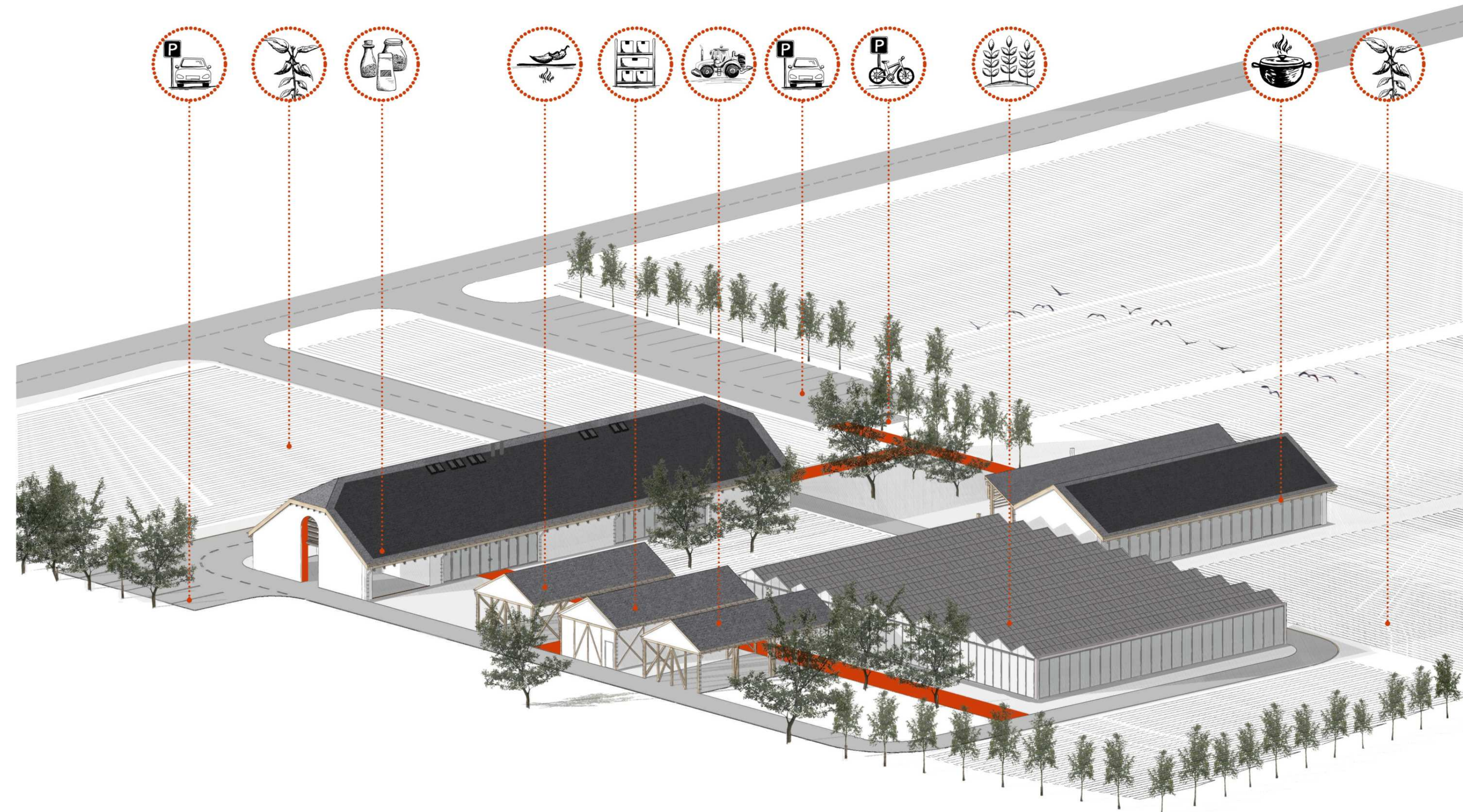

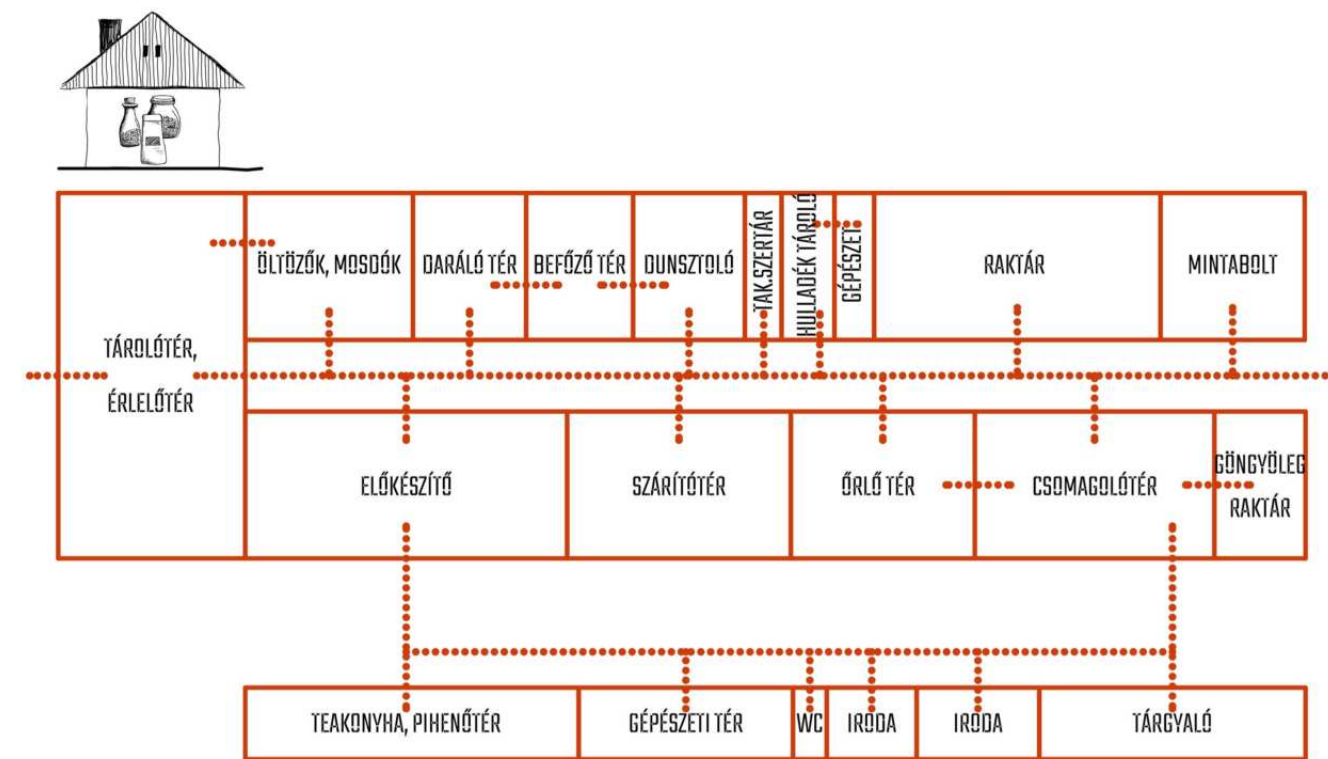
ÉPÜLETEGYÜTTES BEMUTATÁSA

A kialakult épületegyüttes összesen 6 db tömeget foglal magába. A meglévő csárdaépületből került kialakításra a manufaktúra épülete. Tőle délre, keletről nyugatra haladva találjuk a vendéglőt, az üvegházat és a 3 db kiegészítő gazdasági építményt.

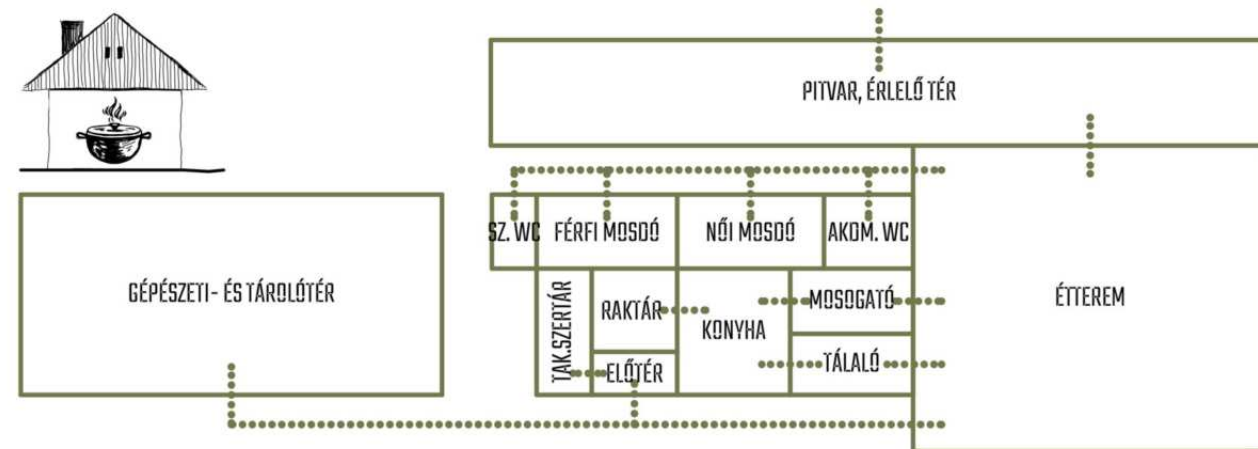
A vásárlói útvonalhoz közel eső épületrészekén kerültek elhelyezésre a látogatók számára fenntartott helyek. Ilyen például a vendéglő és a mintabolt. Az étkezést követően a vendégek beleshetnek az üvegházba, megismerve ezzel a paprikatermesztés hagyományos módszerét. Az ide látogatóknak továbbá lehetőségük van a „kapun” keresztül betérni a manufaktúrába és feltérképezni a paprikafeldolgozás munkafolyamatait. Ehhez a mintaboltban igényelhetnek megfelelő öltözetet. Miután megismerkedtek a feldolgozás lépéseivel, kifelé tartva a mintaboltban megvásárolhatják az itt készült árucikkeket.

A dolgozók az épületeket a nyugati oldal felől közelíthetik meg. Az őket kiszolgáló funkciók többsége az épületegyüttes gazdasági oldalán került elhelyezésre.

68.kép - Látványmanufaktúra funkciókapcsolatai

69.kép - Vendéglő funkciókapcsolatai

TÉRKAPCSOLATOK ÉS ÚTVONALAK MEGHATÁROZÁSA

Fűszerpaprika készítés technológiai sorrendje

A leszüretelt és a beérkező paprikák először az ideiglenes fedett tárolóban kerülnek átmeneti, ládás raktározásra, majd a kiválogatottakat zsákolják. A kitöltött raschel tömlőket az érlelőterekben a fejmagasság fölé elhelyezett rudakra akasztják utóérlelésre. A kellően beérett paprikákat összegyűjtik, majd az előkészítőben mossák, tisztítják. Ezt követően átszállítják őket a szárítótérbe, ahol polcosan történik a paprikaszárítás. Ezután következik az őrlés, melyet kalapácsos őrlővel végeznek. A gép a darálást követően 25 kg-os zsákba üríti a kész fűszerörleményt. A folyamat végén a készterméket kisebb kiserelésekben csomagolják, sötét, hűvös raktárban, ládáknak tárolják és a mintaboltban értékesítik, vagy a vendéglő konyhájában hasznosítják.

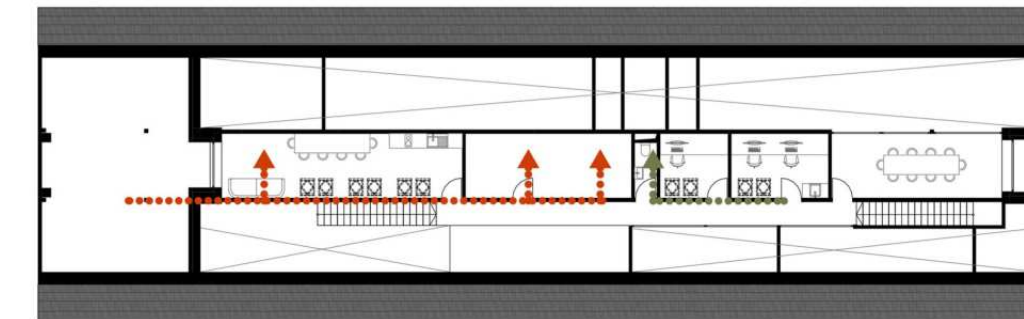
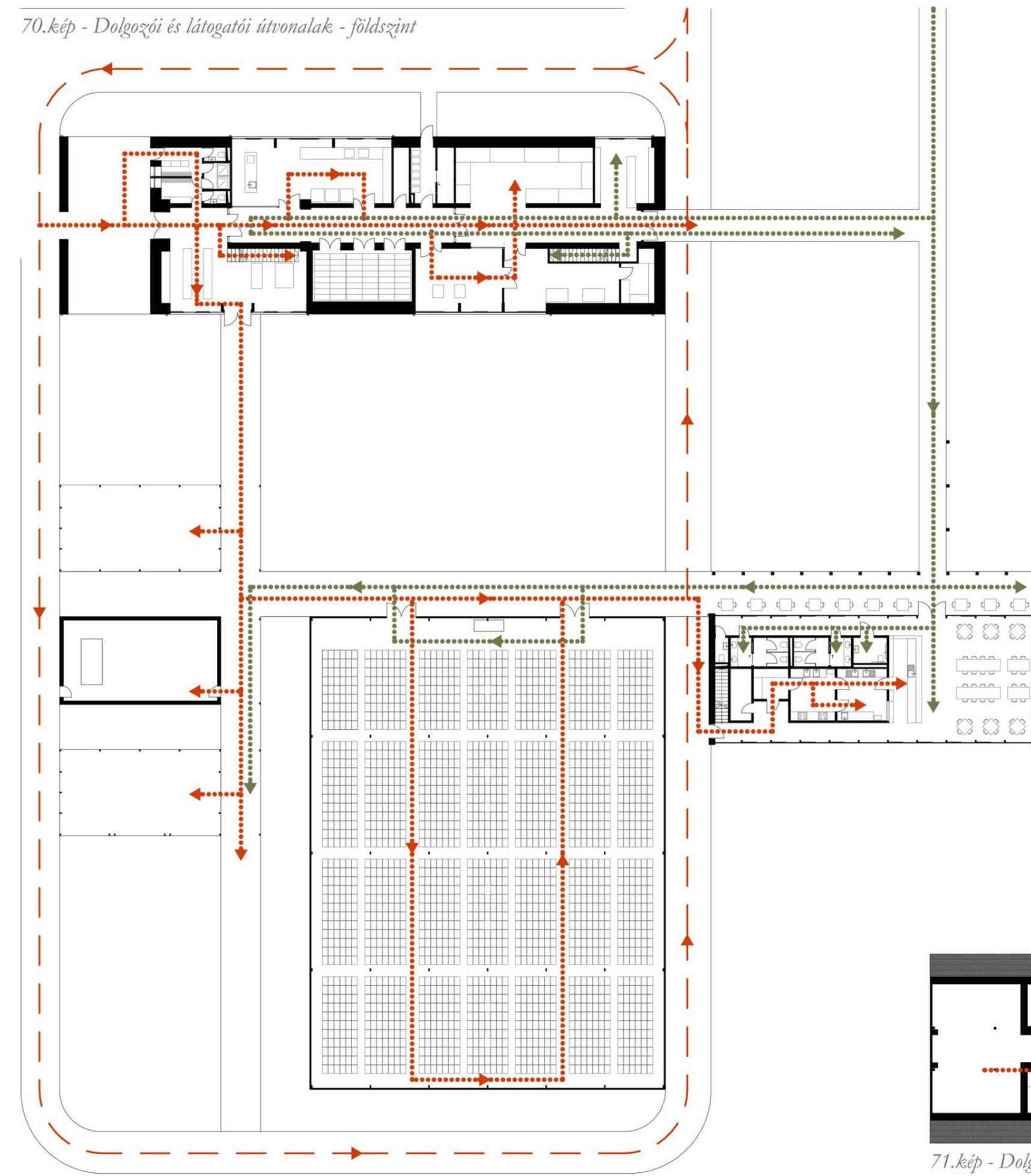
Ajvárkészítés technológiai sorrendje

A helyben termesztett és a faluból érkező, vastag húsú paprikák először az ideiglenes tárolóba kerülnek, ahol ládába pakolják őket. Rövid tárolást követően az előkészítőben eltávolítják a paprika csomóját, majd a kültéri munkaállomáson, PB-gázpalack segítségével megsütik őket. A pörkölés után visszakerülnek az előkészítőbe, ahol egy tisztító gép segítségével eltüntetik a paprika külső héját. A megtisztított terményeket ezután darálják, majd kifőzik egy befőző automata segítségével. Végül vákuum-csomagológépbe helyezve az üvegeket, légmentesen lezárják, dobozokban tárolják, majd a mintaboltban áruba bocsájtják.

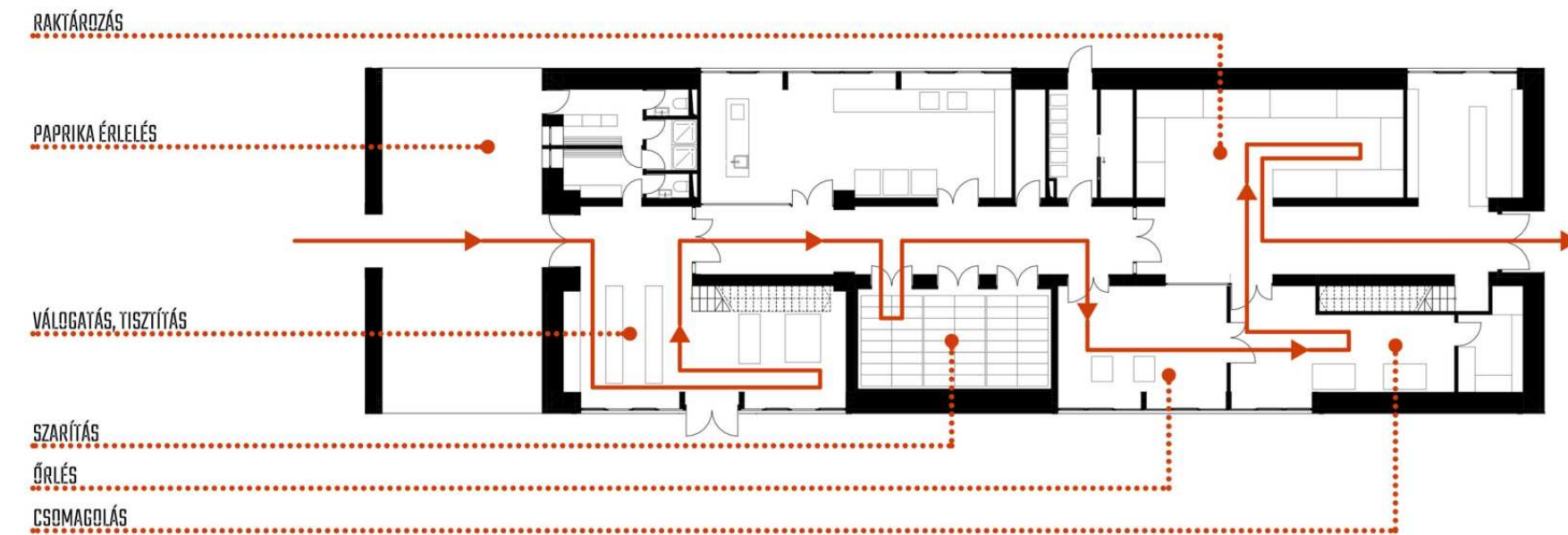
Különböző útvonalak meghatározása

A különböző célcsoportok az épületeken belül különböző útvonalakat igényelnek. Fontos, hogy a látogatói útvonalak, a dolgozói útvonalaktól kellően el legyenek választva, a lehető legkevesebb esetben keresztezzék csak egymást. Mivel élelmiszer készül a manufaktúrában, így a higiéniai szempontokat is szem előtt kellett tartani.

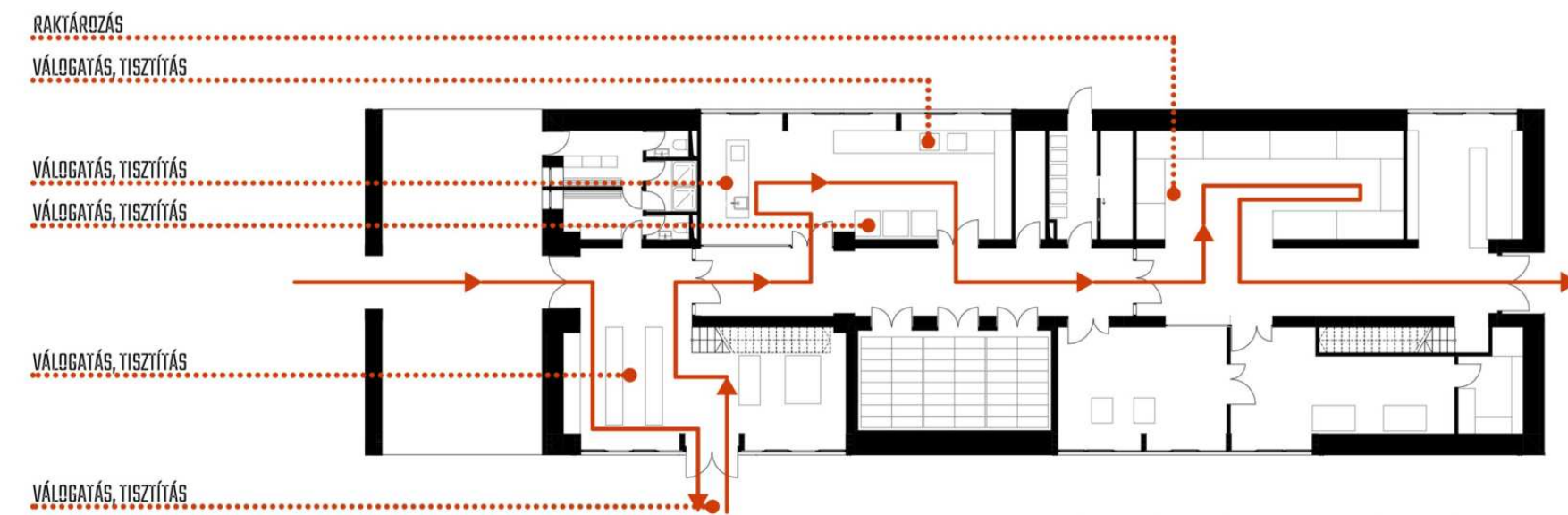
70.kép - Dolgozói és látogatói útvonalak - földszint

71.kép - Dolgozói és látogatói útvonalak - emelet

72.kép - Fűszerpaprika készítés technológiai folyamatai

73.kép - Ajuvár készítés technológiai folyamatai

ALAPRAJZI KONCEPCIÓ

Az alaprajzok koncepcionális elrendezését leginkább a különböző útvonalak és térkapcsolatok határozták meg. A tervezés során azonban voltak olyan gondolatok, amelyek az alapokat a kezdetektől fogva formálták.

A meglévő épület eredeti térosztását az alaprajz kialakításánál nem lehetett figyelmen kívül hagyni. A középfolyosós rendszer egy háromdimenziós beúsztatott tömeggé formálódott, melynek nyugati oldalán az alapanyag érkezik, keleti oldalán pedig a késztermék távozik.

A dolgozók privát terének kialakítása érdekében szükség volt a manufaktúra épületének hármas osztására. A nyugati rész, dolgozói szemmel nézve, teljesen elszeparált. A középső rész a különböző higiéniai követelmények következtében zsilipelt, de vegyes használatú átmeneti zónát is képez. A vendégparkolóhoz közeli rész a legnyilvánosabb. Az emelet is hasonlóképpen működik. A nyugati oldal a dolgozók pihenőtere, a keleti oldal az üzletkötések helye. A tárgyalótér elhelyezésekor további fontos szempont volt, hogy létrejöjjön a vizuális kapcsolat a mintaültetvényvel és a késztermékekkel.

A vendéglő alaprajzában, a manufaktúrához hasonlóan, egy beúsztatott tömeg figyelhető meg. Tulajdonképpen a hármas osztás szerepe itt megfordul, a két szélső rész veszi át a közlekedő szerepét, a középső tér a kiszolgáló funkcióknak ad helyet. Az északi közlekedőszáv a vendégek számára került kialakításra, a déli a dolgozók közlekedő tere.

ÉPÜLETSZERKEZETI KONCEPCIÓ

Tartószerkezet koncepciója

A meglévő épület teherhordófalas szerkezetű. Ebből kifolyólag, a megfelelő kontraszt képzése érdekében az új épülettömegek tartószerkezetének választásakor könnyűszerkezetes rendszer mellett esett a döntés. A tervezés egyik vezérvonala a környezetbarát anyaghasználat, ezért favázis rendszer alkotja a vendéglő és a kiegészítő gazdasági épületek vázrendszerét. Az üvegház, a benne folyó technológiának köszönhetően, acél tartószerkezetet kapott. A vázas építési rendszerek előnye, hogy gyors helyszíni szereléssel felépíthetők, összeszerelhetők.

Alapozás

Az alapozás pontos méreteinek meghatározása statikai tervek alapján történik. A manufaktúra épülete egykoron sávalapozással készült. Azonban a közbelső, meglévő aljzatlemezének bontására a rá kerülő rétegrend vastagsága és a meglévő szemöldökmagasságok miatt volt szükség. Így új, 10 cm vastag vasalt lemez kerül a helyére. Az új teherhordófalak alá sávalapozás lesz kiépítve.

A vendéglő épülete lemezalapozással készül. Az épülethez tartozó pitvar pontalapozást kap, ahol a pontalpok egymással való kapcsolatát talpgerendák biztosítják. A talpgerenda és a lemezalap közti hőhídmentességről hőhídmezsakító gondoskodik.

Az üvegház tartószerkezete tömbalapozással készül, melynek anyaga a vízhatás miatt vízzáró beton. A pontalpok az együttműködés érdekében talpgerendák által vannak összekötve.

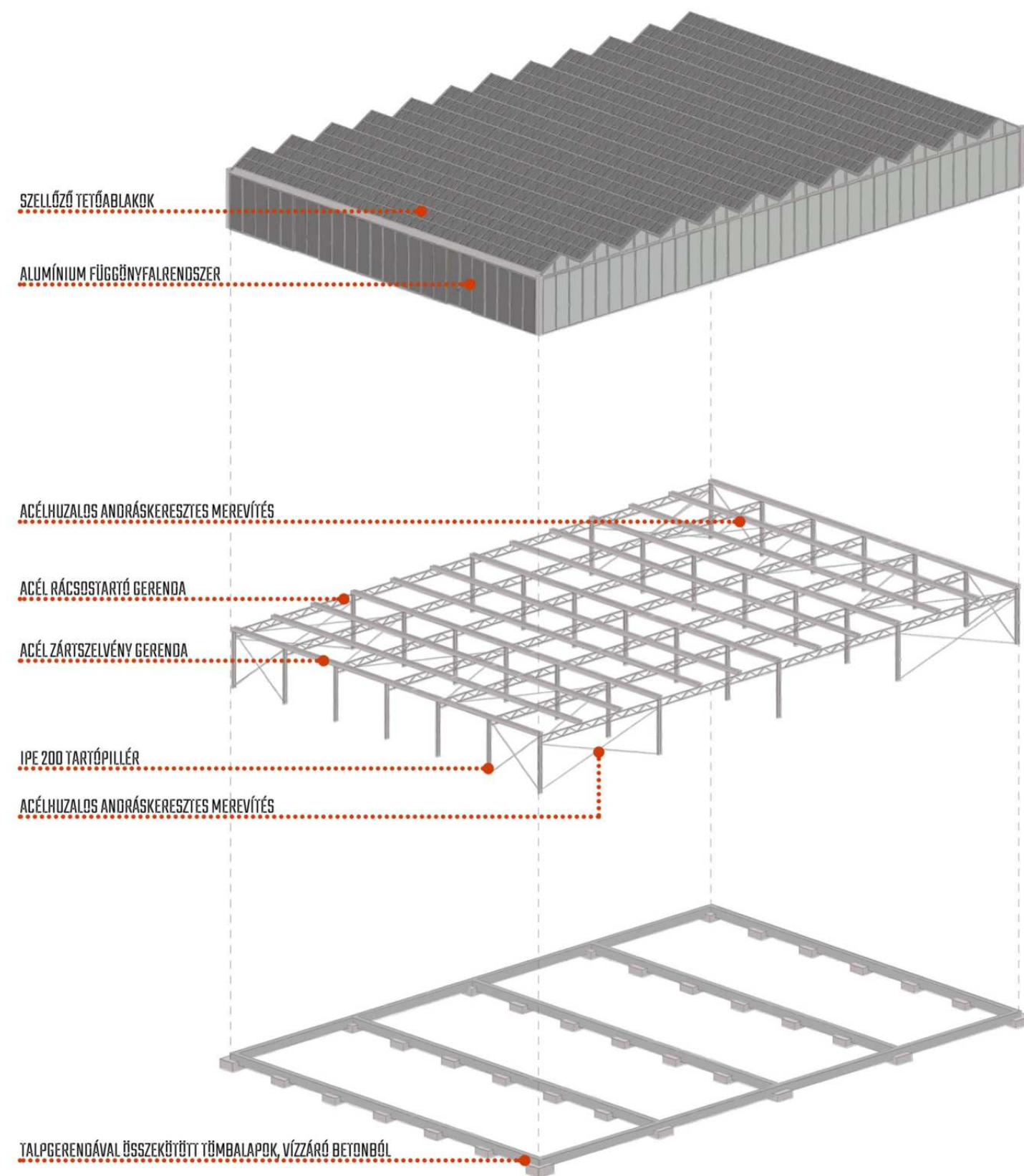
A kiegészítő gazdasági épületek sávalapozást kaptak. Az alapozások alsó síkja minden esetben: -0,80 m.

Alapozás és falak közti kapcsolat

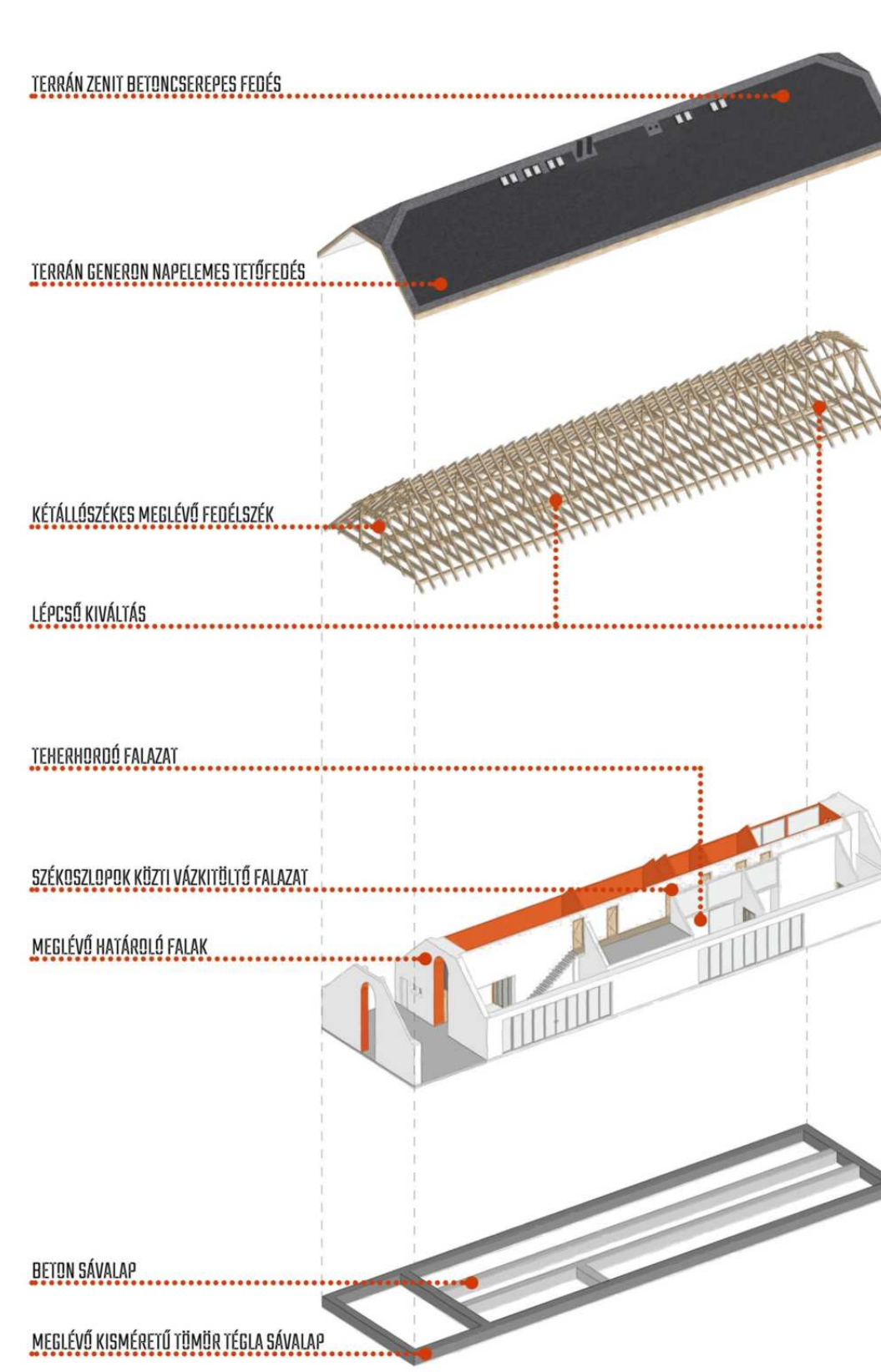
A meglévő épület esetében szükséges a határoló falak utólagos vízszigetelése. Ez a folyamat injektálással történik.

A vendéglátóipari egység épülete és a gazdasági épületek külső, határoló falai favázis szerkezetűek. A függőleges vázrendszert a 15/10 cm szerkezeti vastagságú I. osztályú fenyő fűrészárúból készült fa pillérek biztosítják. Ezek az alaplemmezhez az alaptest vasalatához rögzített, nagy terhelhetőségű tűzihorganyzott „U” acél oszloptartókkal csatlakoznak csavaros kapcsolattal.

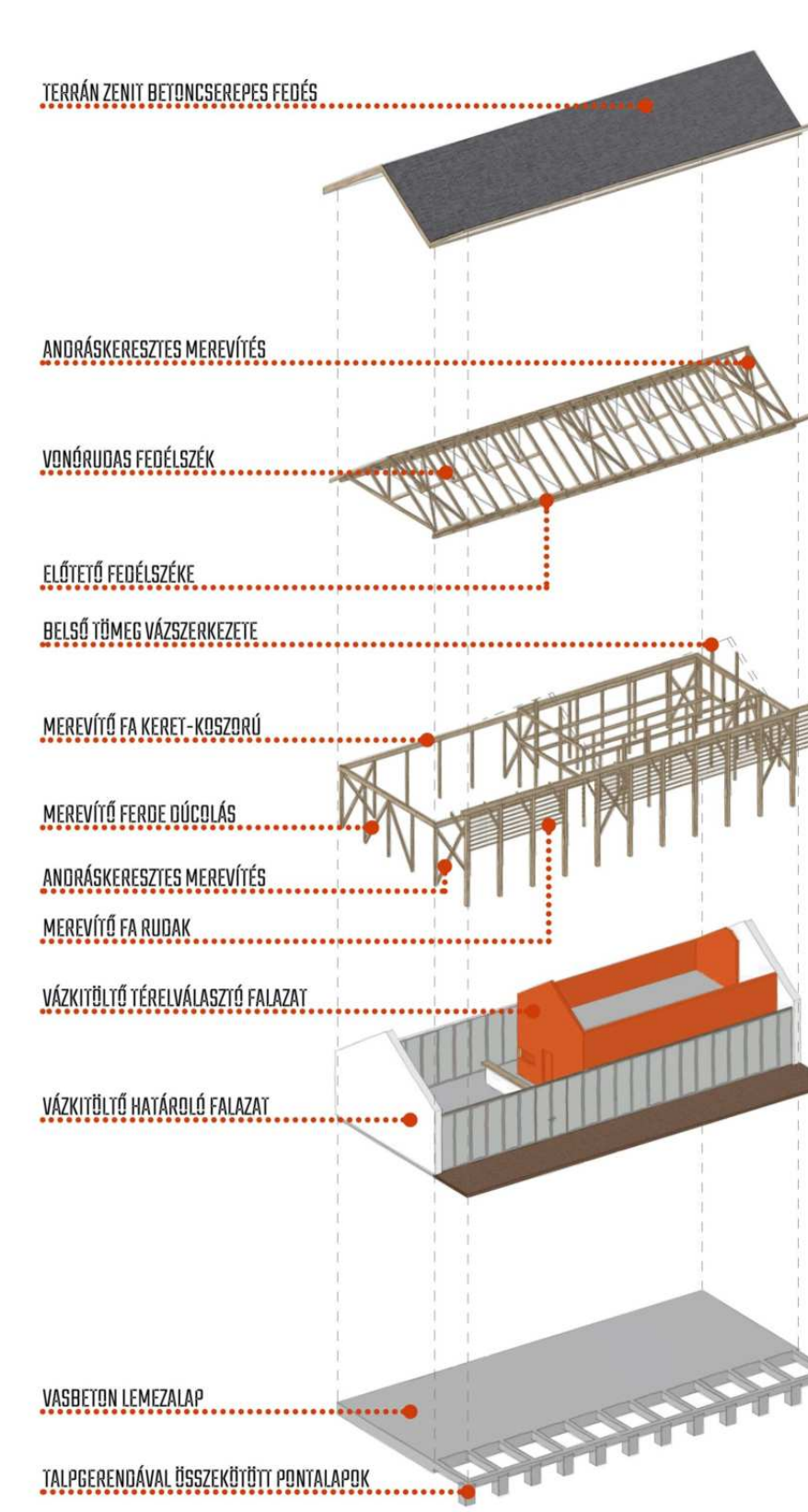
Az üvegház IPE200 tartópillérei az alapozáshoz csavaros kapcsolat által, homloklemesz kapcsolattal kapcsolódnak.

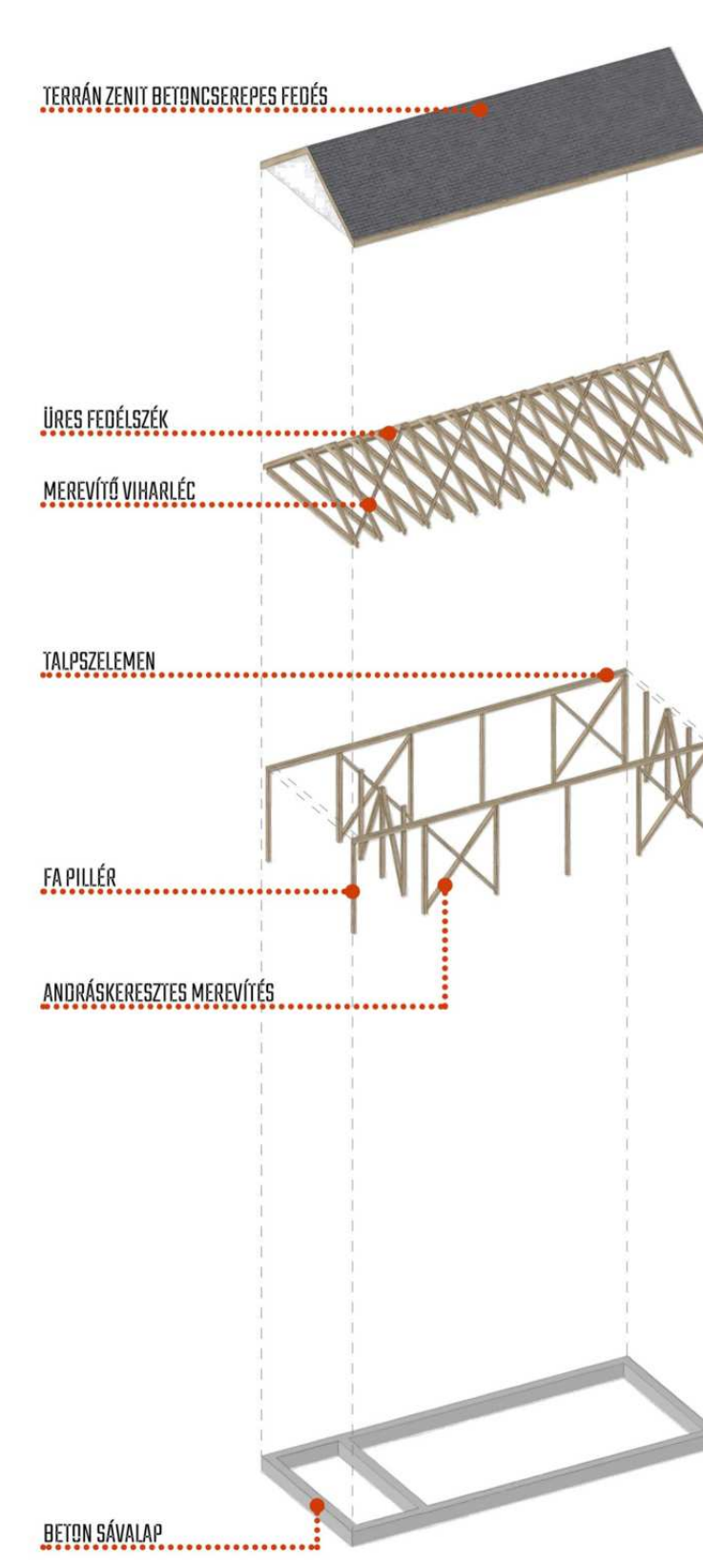
74.kép - Üvegház robbantott ábrája

75.kép - Látványmanufaktúra robbantott ábrája

76.kép - Vendéglő épületének robbantott ábrája

77.kép - Gazdasági épületek robbantott ábrája

Teherhordó falszerkezetek

Teherhordó szerkezettel csak az üzem épülete rendelkezik. Meglévő határoló falai 58 cm széles vályogból készültek, döngölt technológiával. Az épület hosszirányában további 1 db 30 cm és 1 db 40 cm vastag POROTHERM vázkerámia falazóelemekből épülő falazat kerül elhelyezésre. A falszerkezetek hőszigetelését 16 cm vastag CANNA FLEX flexibilis kenderszigetelés teszi lehetővé.

Vázkitöltőfalak és válaszfalak

A válaszfalak a manufaktúra épületében POROTHERM vázkerámia falazóelemekből épülnek.

A vendéglőben a külső határolófalak vázkitöltését 25 cm vastag kisméretű tömör téglafal adja, melyre 16 cm széles CANNA FLEX flexibilis kenderszigetelés kerül. A belső válaszfalak gipszkartonból készülnek, szerelt jellegűek. A magasabb vízhatású helyiségekben impregnált gipszkarton táblákra van szükség.

A gazdasági épületek esetében csak a tárolóépület rendelkezik tényleges falszerkezettel. A vázkitöltés 25 cm vastag kisméretű tömör téglával történik. A látszó vázrendszer kialakítása érdekében a fa tartó pillérek 3 oldalról (a külső oldalt kivéve) kerülnek körülfalzásra.

Födémek

A meglévő manufaktúra épületében egységesen látszó, 35 cm vastagságú fagerendás födémszerkezet kerül kialakításra úsztatóréteggel.

A vendéglő épületében könnyűszerkezetes fafödém kap helyet, gerendákra merőleges irányú, pallóterítéses kialakítással. Erre kerül rá az úsztatóréteg.

Lépcsők

Az üzemben és a vendéglőben összesen 3 db acél tartószerkezetű, járórácscsal borított lépcső kap helyet. Az egyik, manufaktúrában elhelyezkedő, a függőleges közlekedés lehetőségét teremti meg az üzemtér és a pihenőtér között, a másik az irodákhoz és a tárgyalótérhez vezet. A vendéglőben lévő a gépészeti- és tárolótérhez terel. A lépcsők csavaros kapcsolattal csatlakoznak a vasalt aljzathoz és a gerendához.

Merevítő rendszer

A vázas szerkezetű épületeket merevíteni kell. A vendéglő épületének merevítését fa szerkezetű andráskeresztek adják. A tervezett épület további merevségét biztosítja az épületet körülölelő, tartópillérek felső szakaszában elhelyezett 15/25 cm szerkezeti vastagságú I. osztályú építési fából készült fa gerenda. A pítvar tartószerkezetét adó pillérei között 8 db 8 cm átmérőjű, kör keresztmetszetű fa rúd kerül elhelyezésre. Az átmeneti tér keresztirányú merevítését a könyökök adják.

Az üvegház épületét mind hosszirányban, mind keresztirányban acélból készült andráskeresztek merevítik.

A gazdasági épületek tartószerkezetét keresztirányban I. osztályú építési fából készült ferde dúcok, hosszirányban I. osztályú építési fából készült andráskeresztek merevítik. A fedélszékek állékonyságát továbbá viharléc biztosítja.

Fedélszék

A meglévő épület jó állapotú tetőszerkezetét kétállószékes fedélszék adja. Cseréje nem szükséges.

A vendéglő és a kiegészítő gazdasági épületek hagyományos, I. osztályú építési fából készülő ácsszerkezetet kapnak. A vendéglátóipari egység fedélszékrendszere vonórudas megoldással kerül kialakításra, olyan formában, hogy egyszerre húzott és nyomott szerkezetként is működjön. A gazdasági épületek fedélszéke taréjfogópárral erősített üres fedélszék.

Héjfalás

A teljes épületegyüttes tetőfedését TERRÁN Zenit és Generon cseréprendszerek kombinációja adja. A fedést a tartószerkezetre épített 5/5 cm-es ellenlécek, és az azokra merőleges 5/3 cm-es cseréplécek fogadják.

Padlóburkolatok

A manufaktúra és a vendéglő padlóburkolatának kiválasztása során kiemelt figyelmet kapott a megnövekedett igénybevételeknek való megfelelés. Ezért mindkét épület esetében csiszolt betonfelület kerül elhelyezésre. A manufaktúra emeletének padlózatát lakkozott svédpadlórendszer alkotja. Azok a helyiségek padlózata, amelyek nagyobb vízhatásnak vannak kitéve, egy réteg műgyanta bevonatot kaptak.

Külső felületképzés

A külső felületképzést a manufaktúra és a vendéglátóipari egység esetében rusztikus megjelenésű, rabitzhálóval erősített, fehérre festett mészvakolat adja. A kiegészítő gazdasági épületeknél a falat vakolás mentesen 2 réteg fehér színű festékkal vonják be.

Csapadékvíz elvezetés

A magastetőkről hulló csapadékvíz gyűjtése csüngő ereszrendszer alkalmazásával történik, melynek anyaga alumínium. A rendszer a terepszint alatt is folytatódik, egy földbe sülyesztett esővíztartályba vezeti a vizet.

A vendéglő déli oldalán a csapadékvíz gyűjtése láncos megoldással valósul meg a hosszú ereszkinyúlás miatt. Az északi oldalon rejtett ereszrendszer kerül beépítésre. A hózug problémáinak kiküszöbölése érdekében, az eresz körül fémlemez fedés védi a szerkezetet.

Az üvegház esetében is, a gerendák közé elhelyezett, rejtett ereszrendszer gyűjti a csapadékot.

Nyílászárók

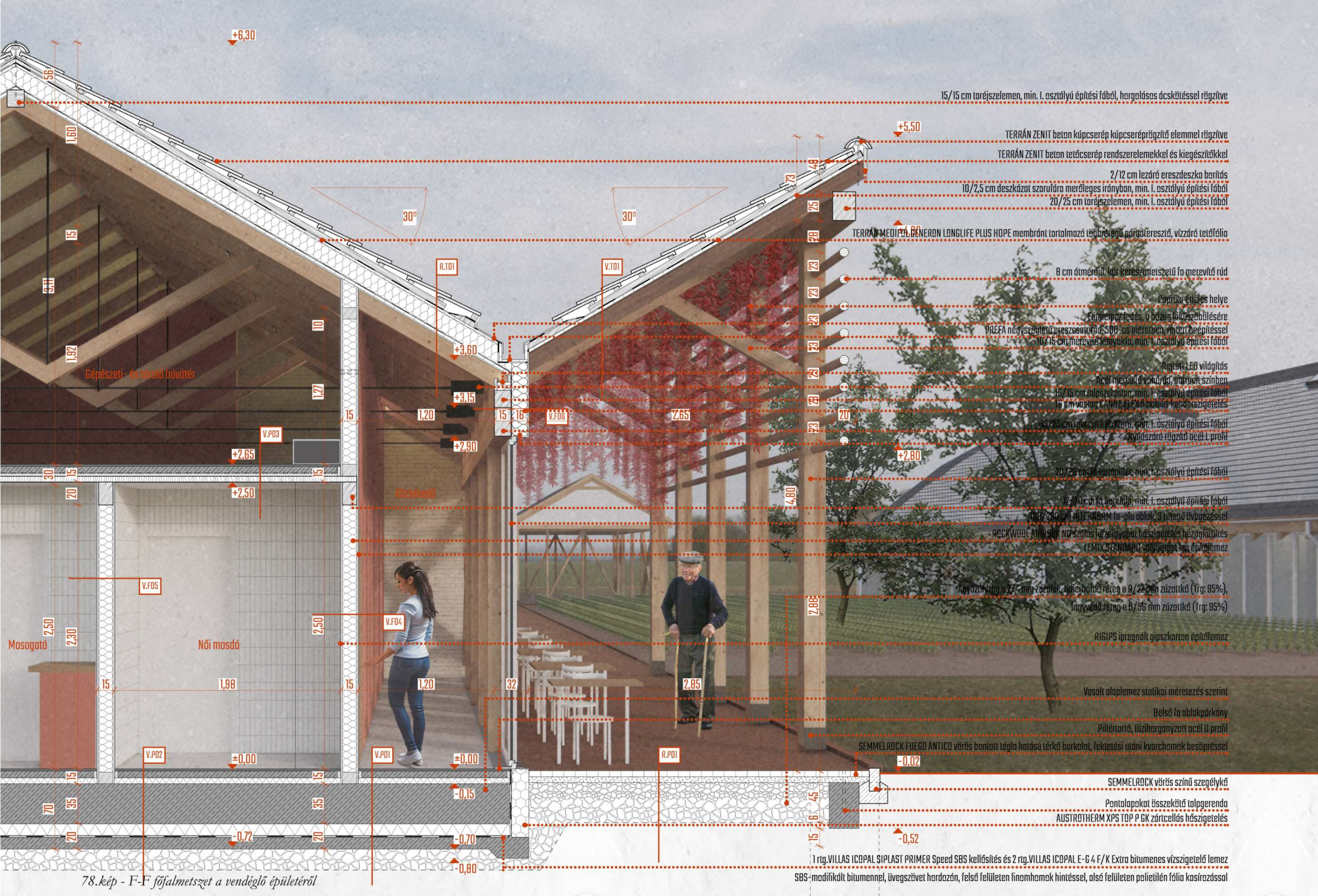
Az üzem és a vendéglő épületében fal-alu nyílászárók kerültek kiválasztásra, melyek az igénybevételeknek megfelelően, a gyártói ajánlások szerinti kialakításban és típusban kerülnek beépítésre. A belső terekbe CPL ajtók lesznek elhelyezve.

A vendéglő nyugati homlokzatára és a manufaktúra északi homlokzatára 1-1 db fehér színű, rejtett kivitelű külső tömörfa ajtó fog bekerülni. A gazdasági tárolóba való beközlekedést is 2 db fehér színű, rejtett kivitelű külső tömörfa ajtó biztosítja.

Az üvegház üvegfelületeit látszóbordás alumínium függönyfalrendszer alkotja.

Külső közlekedő felületek

A kültéri burkolatok megválasztásakor elsődleges szempont volt a vízáteresztő képesség. A gépjárművek közlekedését stabilizer burkolat teszi lehetővé. A parkolófelületek is ezzel a burkolatrendszerrel burkoltak. A gyalogos közlekedőfelületeket SEMMELROCK FUEGO ANTICO vörös bontott téгла hatású térkő burkolat alkotja.

78.kép - F-F fűlfalmetstet a vendéglő épületéről

RÉTEGRENDEK

R.P01-Vörös térkő burkolat

- 5 cm SEMMELROCK FUEGO ANTICO vörös bontott téglá hatású térkő burkolat, fektetési utáni kvarchomok besöpérréssel
- 5 cm Ágyazóréteg ø 2/4 mm zúzalék
- 15 cm Teherhordó réteg ø 0/22 mm zúzottkő (Trg: 95%)
- 20 cm Fagyvédő réteg ø 0/56 mm zúzottkő (Trg: 95%)
- 1 rtg. MASTERPLAST TERRAPLAST GEOTEX 200 geotextil, elválasztó réteg - Termett talaj

R.P02-Stabilizer burkolat rétegrend-gyalogos közlekedés

- 5 cm Stabilizer burkolat tömörítve
- 5 cm Zúzottkő fagyálló aléptírnymű tömörítve ø 0/22 mm szemcse nagyság
- 10 cm Zúzottkő fagyálló aléptírnymű tömörítve ø 0/22 mm szemcse nagyság - Termett talaj

R.P03-Stabilizer burkolat rétegrend-gépjármű közlekedés

- 5 cm Stabilizer burkolat tömörítve
- 10 cm Zúzottkő fagyálló aléptírnymű tömörítve ø 0/22 mm szemcse nagyság
- 15 cm Zúzottkő fagyálló aléptírnymű tömörítve ø 0/22 mm szemcse nagyság - Termett talaj

R.P04-Stabilizer burkolat rétegrend-parkolási felület

- 5 cm Stabilizer burkolat tömörítve
- 15 cm Zúzottkő fagyálló aléptírnymű tömörítve ø 0/22 mm szemcse nagyság
- 25 cm Zúzottkő fagyálló aléptírnymű tömörítve ø 0/22 mm szemcse nagyság - Termett talaj

R.T01-Általános tető rétegrend

- TERRÁN ZENIT beton tetőcserep rendszerrel és kiegészítővel, déli tetőfelületen kompatibilis TERRÁN GENERON napelemes tetőfedéssel
- 3 cm 5/3 cm cserépléc víz szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 5 cm 5/5 cm ellenléc szarufával párhuzamos irányban, min. I. osztályú építési fából
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL GENERON LONGLIFE PLUS HDPE membránt tartalmazó többrétegű páraáteresztő, vízzáró tetőfólia
- 2,5 cm 10/2,5 cm deszkázat szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 15 cm 5/15 cm állított távtartó palló víz, közte kitöltő ROCKWOOL AIRROCK ND szálalagot hőszigetelés
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL STOP többrétegű, nagy szakítószilárdságú hálós erősített polietilén légzáró és párazáró fólia, hőreflexiós tulajdonságú metalizált (alumínium) bevonattal
- 5 cm 5/5 cm merevítő szelemenezés szarufára merőleges irányban, közte 10/2,5 cm felületképző deszkázat szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 15 cm 10/15 cm szarufa víz, min. I. osztályú építési fából, statikus méretezés szerint, közte 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészkövek fehér színben

R.T02-Általános tető rétegrend-fűtetlen térben

- TERRÁN ZENIT beton tetőcserep rendszerrel és kiegészítővel, déli tetőfelületen kompatibilis TERRÁN GENERON napelemes tetőfedéssel
- 3 cm 5/3 cm cserépléc víz szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 5 cm 5/5 cm ellenléc szarufával párhuzamos irányban, min. I. osztályú építési fából
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL GENERON LONGLIFE PLUS HDPE membránt tartalmazó többrétegű páraáteresztő, vízzáró tetőfólia
- 2,5 cm 10/2,5 cm deszkázat szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 15 cm 5/15 cm állított távtartó palló víz
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL STOP többrétegű, nagy szakítószilárdságú hálós erősített polietilén légzáró és párazáró fólia, hőreflexiós tulajdonságú metalizált (alumínium) bevonattal
- 5 cm 5/5 cm merevítő szelemenezés szarufára merőleges irányban, közte 10/2,5 cm felületképző deszkázat szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 15 cm 10/15 cm szarufa víz, min. I. osztályú építési fából, statikus méretezés szerint, közte 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészkövek fehér színben

V.P01-Padló rétegrend a vendéglő épületnél

- 2 cm Csiszolt beonfelület
- 6 cm Estrichbeton hegesztett háló vasalással
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 5 cm AUSTROTHERM EPS AT-N 100 lépésálló polisztirol hőszigetelés
- 35 cm Vasalt alapelem statikai méretezés szerint
- 10 cm AUSTROTHERM EPS AT-N 100 lépésálló alapelem alatti polisztirol hőszigetelés
- 2 rtg. VILLAS ICOPAL E-G 4 F/K Extra bitumenes vízszigetelő lemez SBS-modifikált bitumennel, üvegszövet hordozón, felső felületen finomhomok hintéssel, alsó felületen polietilén fólia kasírozással
- 1 rtg. VILLAS ICOPAL SIPLAST PRIMER Speed SBS kellőstítés
- 10 cm Monolit szerelőbeton hegesztett háló vasalással
- 20 cm M32 vibrációs tömörített zúzottkő ágyazat
- 1 rtg. MASTERPLAST TERRAPLAST GEOTEX 200 geotextil, elválasztó réteg - Tükör képzés, termett talaj

V.P02-Padló rétegrend a vendéglő épületnél- vizes helyiség

- 1 rtg. MAPEI MAPEFLOOR I300 SL TRP szintelen epoxi mogyanta fedőbevonat
- 1 rtg. SIKA SIKAFLOOR - 400 N ELASTIC használati víz elleni kent vízszigetelés
- 6 cm Estrichbeton hegesztett háló vasalással
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 5 cm AUSTROTHERM EPS AT-N 100 lépésálló polisztirol hőszigetelés
- 35 cm Vasalt alapelem statikai méretezés szerint
- 10 cm AUSTROTHERM EPS AT-N 100 lépésálló alapelem alatti polisztirol hőszigetelés
- 2 rtg. VILLAS ICOPAL E-G 4 F/K Extra bitumenes vízszigetelő lemez SBS-modifikált bitumennel, üvegszövet hordozón, felső felületen finomhomok hintéssel, alsó felületen polietilén fólia kasírozással
- 1 rtg. VILLAS ICOPAL SIPLAST PRIMER Speed SBS kellőstítés
- 10 cm Monolit szerelőbeton hegesztett háló vasalással
- 20 cm M32 vibrációs tömörített zúzottkő ágyazat
- 1 rtg. MASTERPLAST TERRAPLAST GEOTEX 200 geotextil, elválasztó réteg - Tükör képzés, termett talaj

V.P03-Általános közbelső fűdém rétegrend a vendéglő épületnél

- 2 cm Csiszolt beonfelület
- 6 cm Estrich beton hegesztett háló vasalással
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 2,5 cm AUSTROTHERM EPS AT-L2 lépéshangszigetelés
- 5 cm Lucfenyő pallóterítés gerendára merőleges irányban
- 20 cm Meglévő kötőgerenda, közte 1 rtg. RIGIPS RIMANO PLUS A gipsz bázisú beltéri vakolat + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

V.T01-Előtető rétegrend a vendéglő épületnél

- TERRÁN ZENIT beton tetőcserep rendszerrel és kiegészítővel, déli tetőfelületen kompatibilis TERRÁN GENERON napelemes tetőfedéssel
- 3 cm 5/3 cm cserépléc víz szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 5 cm 5/5 cm ellenléc szarufával párhuzamos irányban, min. I. osztályú építési fából
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL GENERON LONGLIFE PLUS HDPE membránt tartalmazó többrétegű páraáteresztő, vízzáró tetőfólia
- 2,5 cm 10/2,5 cm deszkázat szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 5 cm 5/5 cm merevítő szelemenezés szarufára merőleges irányban, közte 10/2,5 cm felületképző deszkázat szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 15 cm 10/15 cm szarufa víz, min. I. osztályú építési fából, statikus méretezés szerint, közte 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészkövek fehér színben

V.F01-Határoló vázkötöltő téglafalazat rétegrend a vendéglő épületnél

- 2 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 25 cm 15 cm vastag fa pillérek között kisméretű tömör téglá vázkötöltő falazat
- 1 rtg. MASTERPLAST ISOFLEX ALU alumínium réteggel ellátott, polietilén-szövet alapú párazáró fólia
- 16 cm CANNA FLEX flexibilis kendersizigetelés
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészkövek rabitzháló erősítéssel
- 1 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

V.F02-Határoló vázkötöltő téglafalazat lábazat rétegrend a vendéglő épületnél

- 2 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték
- 25 cm 15 cm vastag fa pillérek között kisméretű tömör téglá vázkötöltő falazat
- 1 rtg. VILLAS ICOPAL SIPLAST PRIMER Speed SBS kellőstítés
- 2 rtg. VILLAS ICOPAL E-G 4 F/K Extra bitumenes vízszigetelő lemez SBS-modifikált bitumennel, üvegszövet hordozón, felső felületen finomhomok hintéssel, alsó felületen polietilén fólia kasírozással
- 16 cm kasírozással
- 1 rtg. AUSTROTHERM XPS TOP P GK zártcellás hőszigetelés
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészkövek rabitzháló erősítéssel + HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

V.F03-Térelválasztó válaszfal rétegrend a vendéglő épületnél (száraz-száraz)

- 1 rtg. RIGIPS Rimano Plus A gletteléssel, diszperziós festéssel
- 1,6 cm LEMIX STANDARD vályogrost lap építőlemez
- 10 cm CW 100 profilváz, közte ROCKWOOL AIRROCK ND szálalagot hőszigetelés
- 1,6 cm LEMIX STANDARD vályogrost lap építőlemez
- 1 rtg. RIGIPS Rimano Plus A gletteléssel, diszperziós festéssel

V.F04-Térelválasztó válaszfal rétegrend a vendéglő épületnél (száraz-nedves)

- 1 rtg. RIGIPS Rimano Plus A gletteléssel, diszperziós festéssel
- 1,6 cm LEMIX STANDARD vályogrost lap építőlemez
- 10 cm CW 100 profilváz, közte ROCKWOOL AIRROCK ND szálalagot hőszigetelés
- 1,25 cm RIGIPS ipregnált gipszkarton építőlemez
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés használati víz ellen
- 1 rtg. MAPEI ADESILEX P9 flexibilis csempéragasztó
- 1 cm Fali kerámia lapburkolat

V.F05-Térelválasztó válaszfal rétegrend a vendéglő épületnél (nedves-nedves)

- 1 cm Fali kerámia lapburkolat
- 1 rtg. MAPEI ADESILEX P9 flexibilis csempéragasztó
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés használati víz ellen
- 1,25 cm RIGIPS ipregnált gipszkarton építőlemez
- 10 cm CW 100 profilváz, közte ROCKWOOL AIRROCK ND szálalagot hőszigetelés
- 1,25 cm RIGIPS ipregnált gipszkarton építőlemez
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés használati víz ellen
- 1 rtg. MAPEI ADESILEX P9 flexibilis csempéragasztó
- 1 cm Fali kerámia lapburkolat

V.F06-Koszorú rétegrend a vendéglő épületnél

- 15 cm 15/25 cm széles merevítő fa gerenda, min. I. osztályú építési fából
- 1 rtg. MASTERPLAST ISOFLEX ALU alumínium réteggel ellátott, polietilén-szövet alapú párazáró fólia
- 16 cm CANNA FLEX flexibilis kendersizigetelés
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészkövek rabitzháló erősítéssel
- 1 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

M.P01-Padló rétegrend a manufaktúra épületénél

- 2 cm Csiszolt beonfelület
- 6 cm Estrich beton hegesztett háló vasalással
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 10 cm AUSTROTHERM EPS AT-N 100 lépésálló polisztirol hőszigetelés
- 2 rtg. VILLAS ICOPAL E-G 4 F/K Extra bitumenes vízszigetelő lemez SBS-modifikált bitumennel, üvegszövet hordozón, felső felületen finomhomok hintéssel, alsó felületen polietilén fólia kasztrózással
- 1 rtg. VILLAS ICOPAL SIPLAST PRIMER Speed SBS kellősítés
- 10 cm Vasalt aljzatlemez statikai méretezés szerint
- 20 cm M32 vibrációsán tömörített zúzottkő ágyazat
- 1 rtg. MASTERPLAST TERRAPLAST GEOTEX 200 geotextil, elválasztó réteg
- Tükör képzés, termett talaj

M.P02-Padló rétegrend a manufaktúra épületénél-vizes helyiség

- 1 rtg. MAPEI MAPEFLOOR I300 SL TRP szintelen epoxi műgyanta fedőbevonat
- 1 rtg. SIKA SIKAFLOOR - 400 N ELASTIC használati víz elleni kent vízszigetelés
- 6 cm Estrich beton hegesztett háló vasalással
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 10 cm AUSTROTHERM EPS AT-N 100 lépésálló polisztirol hőszigetelés
- 2 rtg. VILLAS ICOPAL E-G 4 F/K Extra bitumenes vízszigetelő lemez SBS-modifikált bitumennel, üvegszövet hordozón, felső felületen finomhomok hintéssel, alsó felületen polietilén fólia kasztrózással
- 1 rtg. VILLAS ICOPAL SIPLAST PRIMER Speed SBS kellősítés
- 10 cm Vasalt aljzatlemez statikai méretezés szerint
- 20 cm M32 vibrációsán tömörített zúzottkő ágyazat
- 1 rtg. MASTERPLAST TERRAPLAST GEOTEX 200 geotextil, elválasztó réteg
- Tükör képzés, termett talaj

M.P03-Padló rétegrend a szórítótérnél a manufaktúra épületénél

- 1 rtg. Bontható perforált acél lemezburkolat
- 17 cm Acél zártszelvény távtartó 5/17 cm
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,09 mm vastagsággal
- 1 cm OSB-3 lap 10 mm vastagsággal
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL STOP többrétegű, nagy szakítószilárdságú hálóval erősített polietilén légzáró és párazáró fólia, hőreflexiós tulajdonságú metalizált (alumínium) bevonattal
- 6 cm Estrich beton hegesztett háló vasalással
- 10 cm MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 2 rtg. AUSTROTHERM EPS AT-N 100 lépésálló polisztirol hőszigetelés
- VILLAS ICOPAL E-G 4 F/K Extra bitumenes vízszigetelő lemez SBS-modifikált bitumennel, üvegszövet hordozón, felső felületen finomhomok hintéssel, alsó felületen polietilén fólia kasztrózással
- 1 rtg. VILLAS ICOPAL SIPLAST PRIMER Speed SBS kellősítés
- 10 cm Vasalt aljzatlemez statikai méretezés szerint
- 20 cm M32 vibrációsán tömörített zúzottkő ágyazat
- 1 rtg. MASTERPLAST TERRAPLAST GEOTEX 200 geotextil, elválasztó réteg
- Tükör képzés, termett talaj

M.P04-Általános közbenső fűdém rétegrend a manufaktúra épületénél

- 1,4 cm EDELHOLZ NATURAL LINE svédpadló burkolat
- 1 rtg. CERESIT K188 E melegburkolat ragasztó
- 6 cm Estrich beton hegesztett háló vasalással
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 2,5 cm AUSTROTHERM EPS AT-L2 lépéshangszigetelés
- 5 cm Lucfenyő pallóterítés gerendára merőleges irányban
- 20cm Meglévő kötőgerenda, közte ROCKWOOL AIRROCK ND szálas kőzetgyapot hőszigetelés

M.P05-Közbenső fűdém rétegrend a szórító felett a manufaktúra épületénél

- 1,4 cm EDELHOLZ NATURAL LINE svédpadló burkolat
- 1 rtg. CERESIT K188 E melegburkolat ragasztó
- 6 cm Estrich beton hegesztett háló vasalással
- 1 rtg. MASTERPLAST építési reg PE fólia, 0,2 mm vastagsággal
- 2,5 cm AUSTROTHERM EPS AT-L2 lépéshangszigetelés
- 5 cm Lucfenyő pallóterítés gerendára merőleges irányban
- 20cm Meglévő kötőgerenda, közte ROCKWOOL AIRROCK ND szálas kőzetgyapot hőszigetelés
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL STOP többrétegű, nagy szakítószilárdságú hálóval erősített polietilén légzáró és párazáró fólia, hőreflexiós tulajdonságú metalizált (alumínium) bevonattal
- 1 cm OSB-3 lap 10 mm vastagsággal
- 10 cm Szendvicspanel hőszigetelő réteg horganyzott acéllemez borítással, SIKA SIKAFORCE-110 CT55 egykomponensű szendvicspanel ragasztóval rögzítve

M.F01-Határoló vályogfalazat rétegrend a manufaktúra épületénél

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 60 cm Meglévő vályog falazat
- 16 cm CANNA FLEX flexibilis kenderszigetelés
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat rabitzháló erősítéssel
- + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

M.F02-Lábazat rétegrend a manufaktúra épületénél

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 60 cm Meglévő téglafalazat
- 1 rtg. VILLAS ICOPAL SIPLAST PRIMER Speed SBS kellősítés
- 2 rtg. VILLAS ICOPAL E-G 4 F/K Extra bitumenes vízszigetelő lemez SBS-modifikált bitumennel, üvegszövet hordozón, felső felületen finomhomok hintéssel, alsó felületen polietilén fólia kasztrózással
- 16 cm AUSTROTHERM XPS TOP P GK zártcellás hőszigetelés
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat rabitzháló erősítéssel
- + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

M.F03-Dromfal rétegrend a manufaktúra épületénél

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 30 cm POROTHERM 30 N+F vázkerámia falazat
- 16 cm CANNA FLEX flexibilis kenderszigetelés
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat rabitzháló erősítéssel
- + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

M.F04-Vályogfalazat rétegrend a manufaktúra épületénél-fűtetlen tér

- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat rabitzháló erősítéssel
- + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 60 cm Meglévő vályog falazat
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat rabitzháló erősítéssel
- + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

M.F05-Lábazat rétegrend a manufaktúra épületénél-fűtetlen tér

- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat rabitzháló erősítéssel
- + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés
- 60 cm Meglévő téglafalazat
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés
- 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat rabitzháló erősítéssel
- + 2 réteg HÉRA TRILAK mészfesték

M.F06-Térelválasztó falazat rétegrend a szórítótérnél a manufaktúra épületénél

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték
- 30 cm POROTHERM 30 N+F vázkerámia falazat
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL STOP többrétegű, nagy szakítószilárdságú hálóval erősített polietilén légzáró és párazáró fólia, hőreflexiós tulajdonságú metalizált (alumínium) bevonattal
- 10 cm Szendvicspanel hőszigetelő réteg horganyzott acéllemez borítással,

M.F07-Térelválasztó válaszfalazat rétegrend a szórítótérnél a manufaktúra épületénél

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték
- 10 cm POROTHERM 10 N+F vázkerámia falazat
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL STOP többrétegű, nagy szakítószilárdságú hálóval erősített polietilén légzáró és párazáró fólia, hőreflexiós tulajdonságú metalizált (alumínium) bevonattal
- 10 cm Szendvicspanel hőszigetelő réteg horganyzott acéllemez borítással

M.F08-Térelválasztó teherhordó falazat rétegrend a manufaktúra épületénél-40 cm

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték
- 38 cm POROTHERM 38 N+F vázkerámia falazat
- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték

M.F09-Térelválasztó válaszfalazat rétegrend a manufaktúra épületénél-12 cm (száraz-száraz)

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték
- 10 cm POROTHERM 10 N+F vázkerámia falazat
- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték

M.F10-Térelválasztó válaszfalazat rétegrend a manufaktúra épületénél-12 cm (száraz-nedves)

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték
- 10 cm POROTHERM 10 N+F vázkerámia falazat
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés használati víz ellen
- 1 rtg. MAPEI ADESILEX P9 flexibilis csemperagasztó
- 1 cm Fali kerámia lapburkolat

M.F11-Térelválasztó válaszfalazat rétegrend a manufaktúra épületénél-12 cm (nedves-nedves)

- 1 cm Fali kerámia lapburkolat
- 1 rtg. MAPEI ADESILEX P9 flexibilis csemperagasztó
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés használati víz ellen
- 10 cm POROTHERM 10 N+F vázkerámia falazat
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés használati víz ellen
- 1 rtg. MAPEI ADESILEX P9 flexibilis csemperagasztó
- 1 cm Fali kerámia lapburkolat

M.F12-Térelválasztó válaszfalazat rétegrend a manufaktúra épületénél-15 cm

- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték
- 15 cm POROTHERM 15 N+F vázkerámia falazat
- 1 rtg. Simító vakolat+HÉRA TRILAK mészfesték

G.F01-Falazat rétegrend a kültéri fedett tárolónál

- 2 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 25 cm 15 cm széles fa vázszerkezet, Klinkertégla falazat hézagkitöltéssel
- 2 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

G.F02-Lábazat rétegrend a kültéri fedett tárolónál

- 2 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben
- 25 cm 15 cm széles fa vázszerkezet, Klinkertégla falazat hézagkitöltéssel
- 1 rtg. SANIFLEX folyékony, kenhető, rugalmas bevonatszigetelés
- 2 rtg. HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

G.T01-Tető rétegrend a gazdasági épületeknél

- TERRÁN ZENIT beton tetőcserép rendszerrelmekkel és kiegészítőkkal
- 3 cm 5/3 cm cserépléc víz szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 5 cm 5/5 cm ellenléc szarufával párhuzamos irányban, min I. osztályú építési fából
- 1 rtg. TERRÁN MEDIFOL GENERON LONGLIFE PLUS HDPE membránt tartalmazó többrétegű páraáteresztő, vízáró tetőfólia
- 2,5 cm 10/2,5 cm deszkázat szarufára merőleges irányban, min. I. osztályú építési fából
- 15 cm 10/15 cm szarufa váz, min. I. osztályú építési fából, statikus méretezés szerint, közte 1 rtg. HESSLER HP9 bel- és kültéri mészvakolat
- + HÉRA TRILAK mészfesték fehér színben

TERRÁN ZENIT beton kúpcserép kúpcseréprögiztő elemmel rögzítve

55/78 cm VELUX STANDARD fa tetőtéri ablak

TERRÁN GENERON naepelemes tetőfedés

TERRÁN ZENIT beton tetőcserép rendszerrelmekkel és kiegészítőkkal

20/20 cm meglévő középszelenem

POROTHERM 15 N+F vázkerámia falazat

10/2,5 cm felületképző deszkázat szarufára merőleges irányban

Fa áthidaló nyílászoró rögzítésére

Palló víz, közte kiültet ROCKWOOL AIRROCK NO szálas kőzetgyapot hőszigetelés

Egyrétegű üvegfalrendszer fa kerettel

TERRÁN MEDIFOL GENERON LONGLIFE PLUS HDPE membránt tartalmazó többrétegű páraáteresztő, vízáró tetőfólia

TERRÁN MEDIFOL STOP többrétegű, nagy szakítószilárdságú hálóval erősített polietilén légzáró és párazáró fólia, hőreflexiós tulajdonságú metalizált (alumínium) bevonattal

5 cm vastag lucfenyő pallóterítés gerendára merőleges irányban

30/30 cm meglévő fa gerenda

Kisméretű téglai falazat

PREFA függő alumínium ereszcsonterna

20/20 cm meglévő talpszelenem

Nyílászoró rögzítő acél L profil

20/20 cm fa áthidaló, min. I. osztályú építési fából

2/12 cm lezáró ereszdeszka berítés

100/250 cm INTERDARM fa-alu ablak, 3 rétegű üvegezéssel

POROTHERM 38 N+F vázkerámia falazat

Meglévő kisméretű téglai sávalap

Vasalt aljzatlemez statikai méretezés szerint

Sávalapostai statikai méretezés szerint

Belső fa ablakpárkány

Külső alumínium ablakpárkány

Nyílászoró rögzítő acél L profil

AUSTROTHERM XPS TOP P GK zártcellás hőszigetelés

Drain vízvezetés

79.kép - G-G főfal metszet a látványmanufaktúra épületéről

GÉPÉSZETI ÉS ENERGETIKAI KONCEPCIÓ

A gépészeti rendszer megválasztása során, az épületszerkezetekhez hasonlóan, nagy hangsúlyt kaptak a megújuló és környezetbarát megoldások. A tervezett épületegyüttes gépészeti rendszere két részre oszlik. Erre az üzemeltetési szempontok miatt volt szükség. Az egyik rendszer a manufaktúrát szolgálja ki, a másik a vendéglő és az üvegház épületét.

A közműellátottságát tekintve, rendelkezésre áll háromfázisú villamos hálózat, mely a manufaktúrához, és a vendéglőhöz szükséges áramennyiséget biztosítani tudja. A terület jelenlegi használatvíz ellátása fűrt kútból történik, így a későbbiekben szükséges lehet a vízhálózat kiépítése. A helyszín kiépített szennyvízelvezető rendszerrel nem rendelkezik, a hálózathoz való csatlakozás lehetőségei sem megoldottak.

A fűtésről és a hűtésről két darab geotermikus szivattyú gondoskodik. Az egyik a manufaktúrában, a másik a vendéglátóipari egység épületében biztosítja a megfelelő hőmérsékletet. Összesen 20 db, egyenként 5kW teljesítményű vertikális talajszondafurat gondoskodik a rendszer működtetéséről. Az üzem területén és a vendéglőben a fűtés a légtechnikai rendszeren keresztül, befűvással történik.

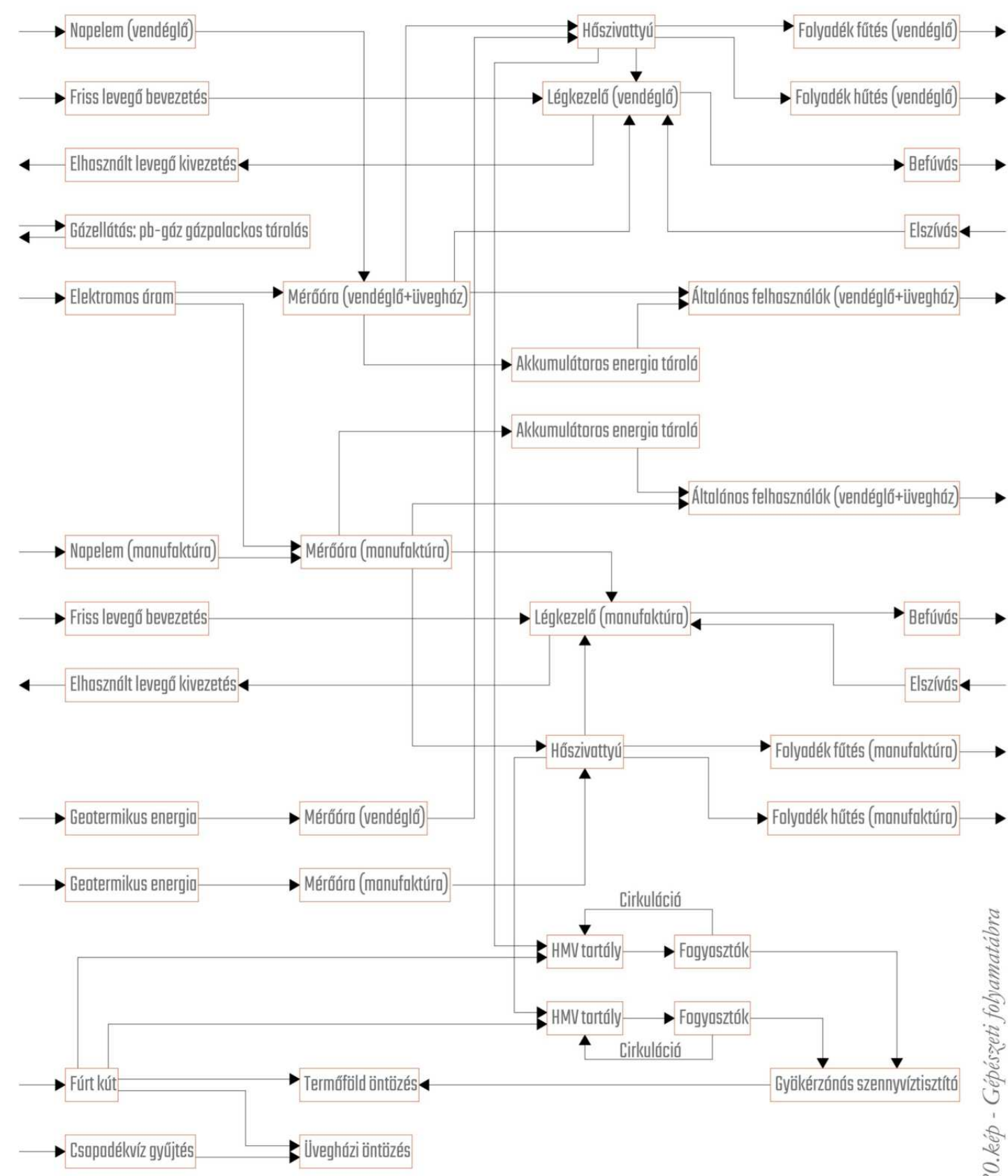
A szellőzés manuálisan, a tetőablakokon és a homlokzati nyílászárókon keresztül végezhető. A gépi szellőzés csak kiegészítésként, a komfortérzet fenntartását teszi lehetővé az épületben. A vendéglő épületénél a friss levegő bevezetése és az elhasznált levegő kivezetése is a homlokzaton keresztül biztosított, a manufaktúránál mindkettő a tetőn keresztül történik. A vendéglő konyhája depressziós, az étterem területe túlnyomásos módon szellőzik. A vizesblokkok esetében a pára elszívása ventilátoros rendszerrel biztosított.

A vendéglátóipari egység árnyékolása a déli oldalon a túlnyújtott eresz által valósul meg. A manufaktúrában belső árnyékolórendszer került elhelyezésre. Az üvegházban, az acél tartószerkezethez rögzítve, szintén belső árnyékolórendszer van kifizítve.

A manufaktúra és a vendéglő déli tetőfelületére TERRÁN Zenit és Generon napelemes tetőcserepes rendszer került, mely biztosítja az épületek áramellátását. Az energiafeleslegként keletkező energia megtartását akkumulátoros energiatárolók biztosítják. A pontos rendszer elemeinek kialakítása a gépészeti szakági tervek alapján történik. A további elektromos áramellátás közüzemi hálózatról, földkábelben keresztül érkezik.

Az üzemben és a vendéglő épületében a használati melegvíz tárolás 300 literes tartályokban valósul meg. A tartályok és a vizes helyiségek között cirkulációs vezetékek elhelyezése indokolt.

Mivel a területen nincs kiépített szennyvízelvezetés, így gyökérvízszívó rendszerrel történik a szennyvíz tisztítása. A megtisztított víz, így már felhasználható öntözésre. A csapadékosabb időszakokban az esővíz egy 45000 l űrtartalmú földbe süllyesztett esővízgyűjtő tartályban kerül összegyűjtésre, melyet később az üvegházban öntözővízként hasznosítanak. Az aszályosabb időszakokban a termőföldön és az üvegházban is fűrt kút biztosítja a kellő mennyiségű locsolóvizet. Az öntözés csepegtetőrendszeren keresztül történik.

80.kép - Gépészeti felhívásokról

Beépített gépek az üzemben és a konyhában

A paprikafeldolgozáshoz szükséges gépek többsége elektromos energiaigényű. Egyedül a paprika sütéséhez van szükség földgázra. Ez a mennyiség azonban biztosítható PB-gázpalackokkal. A palackok tárolása a hatályos jogszabályok szerint, az üzemtől és a vendéglátóipari egységtől megfelelő távolságra, zárt térben történik.

A vendéglő konyhájában 2 db indukciós főzőlap került elhelyezésre, melyek hatásfoka lényegesen jobb, mint az elektromos vagy gáz alapú főzőlapoké.

A zöldségek tisztítására 1 db MICHALAK P-85.100 típusú zöldségmosó lett elhelyezve. Az üzemben egy 22 m² alapterületű, beépített, polcos szárító tér került kialakításra, melynek gépészeti rendszere a helyiség fölé lett beépítve. Az őrlést két darab 2,2 kW teljesítményű, WIESENFIELD kalapácsmalom végzi. A csomagolásra 2db, TT 25-40 típusú automata mérleges adagolóval rendelkező tömlőtasakos csomagológép került elhelyezésre, ehhez az eszközhöz 3 fázisú csatlakozó szükséges. A paprika pörkölését 4db ipari, rozsdamentes acélból készült, motoros meghajtású hordó végzi. Az ajvár készítéshez a paprika tisztítása egy dobos mosógéppel történik. A darálást SKU: FWFC620 típusú 1,10 kW teljesítményű daráló végzi. A befőzés összesen 3 db 100 literes ERL 101 típusú főzőüstben történik. A vákuumsomagolásra 2 db DZ 500T típusú vákuumsomagológép került betervezésre.

82.kép - WIESENFIELD kalapácsmalom

81.kép - MICHALAK P-85.100 típusú zöldségmosó

86.kép - SKU: FWFC620 daráló

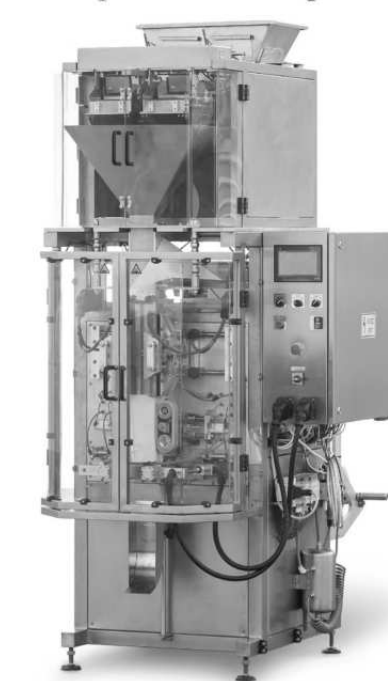

87.kép - 100 literes főzőüst

88.kép - DZ 500T vákuumsomagoló

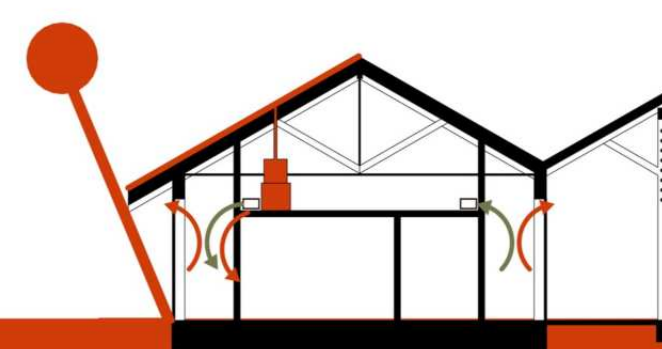
83.kép - TT 25-40 típusú automata csomagológép

84.kép - Motoros meghajtású paprika pító hordó

85.kép - Dobos zöldségtisztító

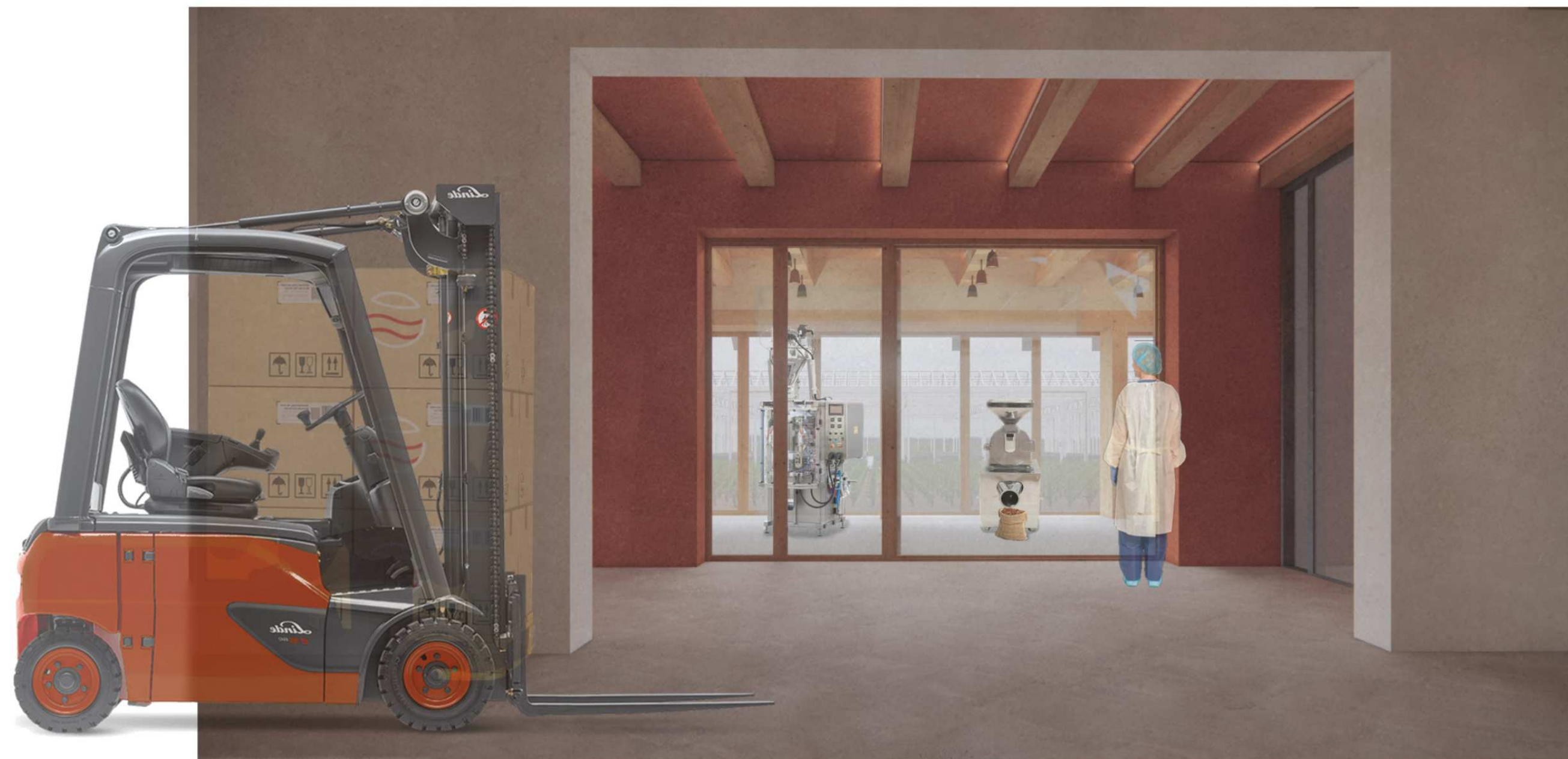

Légtechnika: befűvés és elszívás a keleti homlokzaton
 Szellőzés: manuálisan és légtechnikával, konyhában depressziós, étteremben túlnyomásos módon
 Fűtés: légtechnikával, geotermikus energiával
 Árnyékolás: túlnyúló ereszel
 Energiatermelés: Terrán Generon napelemes rendszerrel

Légtechnika: befűvés és elszívás a tetőn keresztül
 Szellőzés: manuálisan és légtechnikával
 Fűtés: légtechnikával, geotermikus energiával
 Árnyékolás: belső árnyékoló rendszerrel
 Energiatermelés: Terrán Generon napelemes rendszerrel

89.kép - Gépészeti- és energetikai rendszer ábrája

90.kép - Belső látványterv a látványmanufaktúra épületéről

BELSŐÉPÍTÉSZETI KONCEPCIÓ

A belsőépítészet koncepcionális kialakításánál, az épületszerkezetekhez hasonlóan, fontos szempont volt a helyi, természetes és megújuló alapanyagok használata. Az épületek vizuális megjelenésében kiténik a tartószerkezet és a felhasznált építőanyagok csupasz, művészi egyvelege. A nyers szerkezeten túl, a paprikapiros szín dominál. Az árnyalat tulajdonképpen a feldolgozott zöldség allegóriája. A manufaktúrában a paprika útját, a vendéglőnél a paprika felhasználását, voltaképpen mindkettőnél a beúsztatott tömeget jelöli.

91.kép - Belső látványterv a vendéglő épületéről

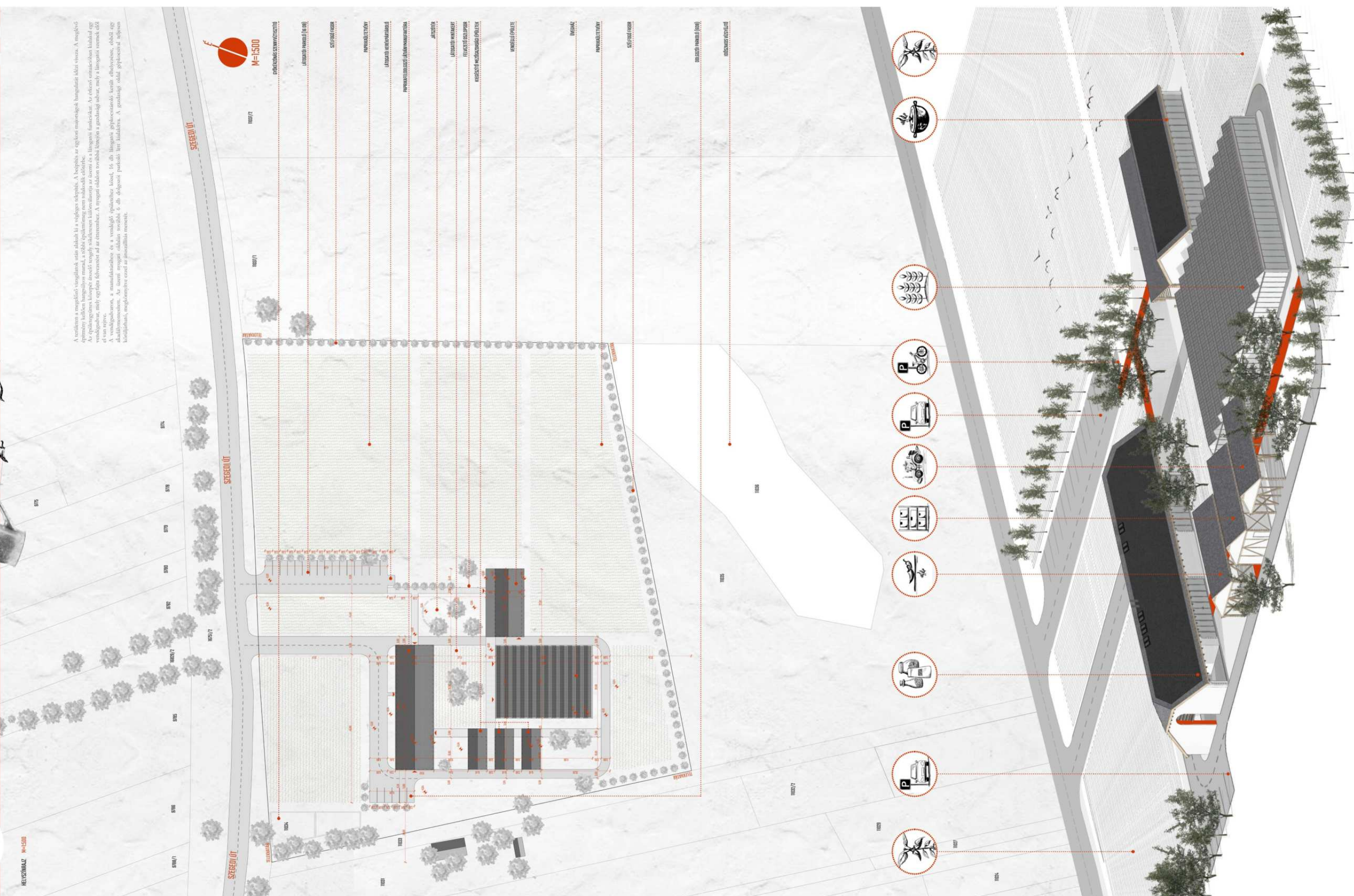
Manufaktúra-látványmanufaktúra

Az üzem belülről rusztikus megjelenést kapott. Mivel ez volt az eredeti, meglévő épület, így a belső felületek durva tapintású, fehér színű vakolatot kaptak. A meglévő épület legnagyobb értéke a kétállószerű fedélszéke volt, ezért a felépítmény a belső építészeti eszközöknek köszönhetően az eltakarás helyett, kiemelt szerepbe került. A falazott falak vakoltak és fehér színű festéssel festettek. Azok a helyek, melyeken a belső vízhatásokkal számolni kell, fehér színű, fali csempeburkolatot kaptak. Az épületbe úsztatott tömeg belső felülete piros színt kapott. A 2 db, könnyűszerkezetes lépcső fehér színre festett fémlemezből készült. A földszint padlózatát csiszolt betonfelület borítja, az emeletét lakkozott svédpadló fedi, utalva ezzel a fagerendás födémszerkezetre.

Az élménymanufaktúra létrejöttéhez elengedhetetlen elem volt a belső, betekintő felnyitások elhelyezése. Ezek a kis nyílások helyett vállalt, teljes falfelületű üvegezett felületekként jelennek meg. Az emeleten a tárgyaló helyiség raktártérre néző fala szintén teljes felületű üvegezést kapott. A bútorok többsége fából és, az üzemi funkcióknak megfelelően, fémből készült.

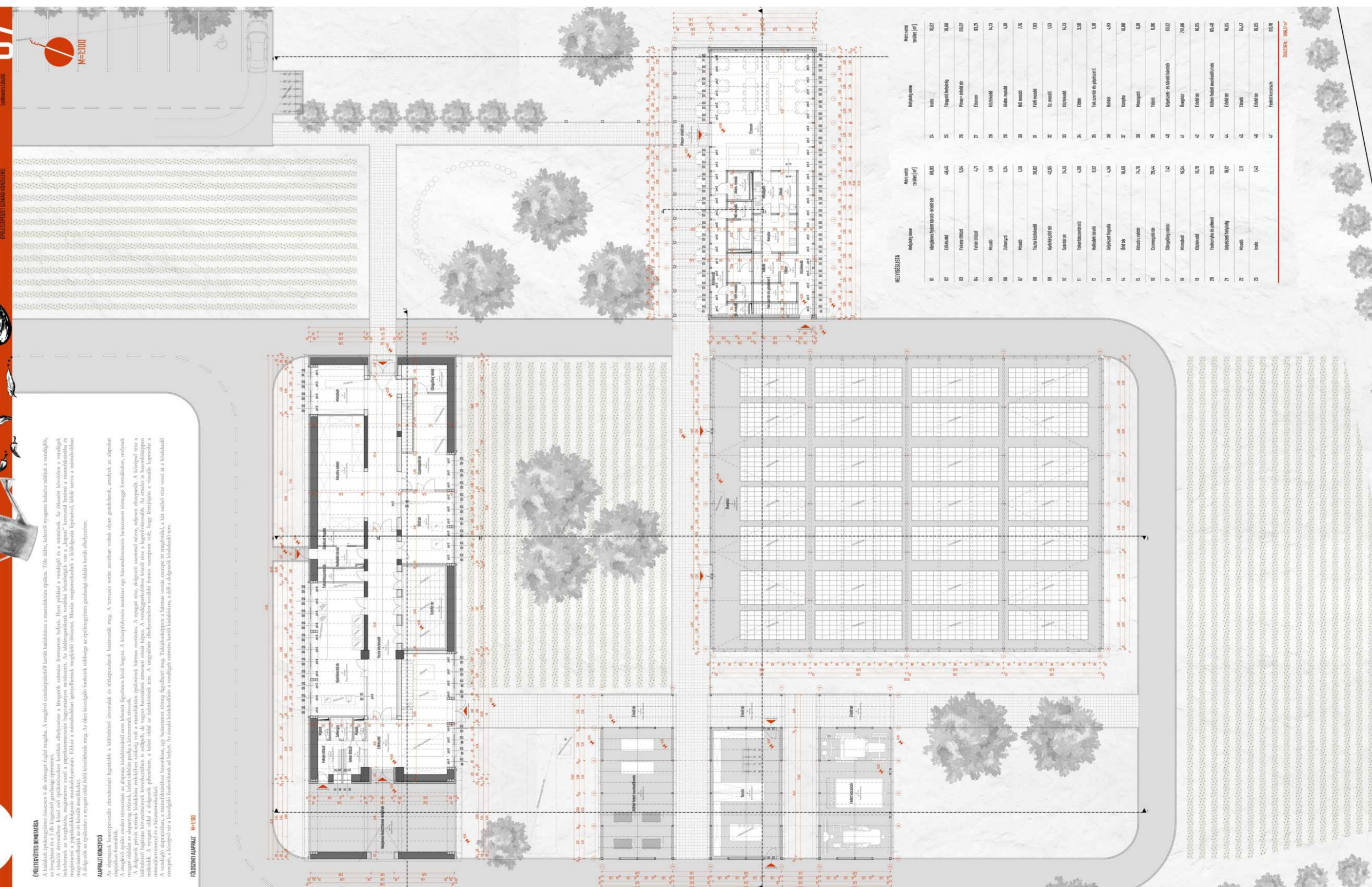
Vendéglő

A vendéglátóipari egység belső terét a látszó fa tartószerkezet és a látszó anyaghasználat jellemzi. A két végfal fehér, látszó téglaszerkezetű. Az ácsszerkezet is látványával gazdagítja a belső tér atmoszféráját. A padló, az üzemi részhez hasonlóan csiszolt betonfelületű. Egyedül a belső tömeg külső felülete kapott egy nagyon élénk, piros színt. Az étterem bútorai és a kiszolgáló pult felső lapja is fából készült.

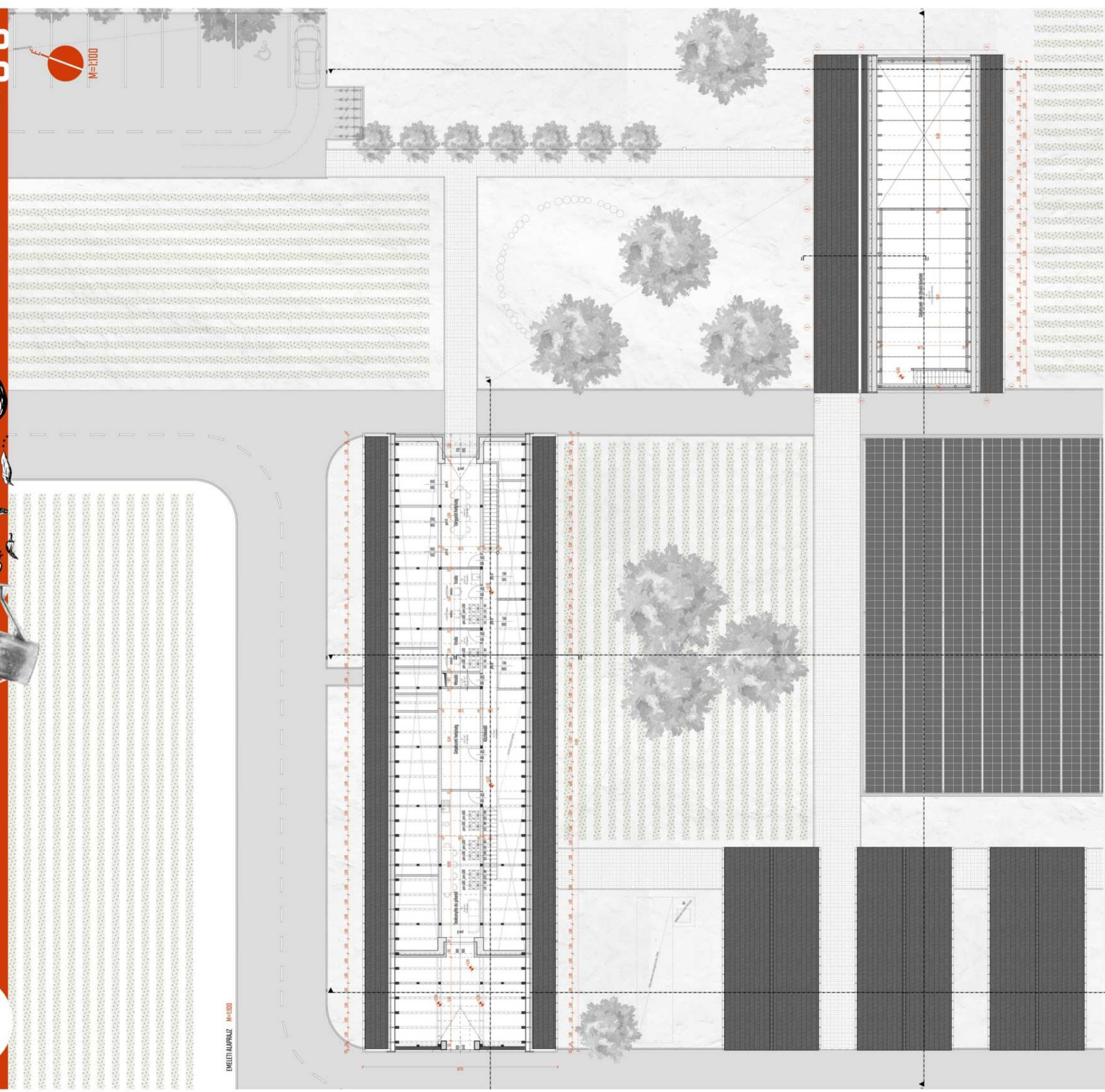
A területen a meglévő épületek mellett új épületek építését is tervezik. A meglévő épületek felújítását és a területen új épületek építését is tervezik. A meglévő épületek felújítását és a területen új épületek építését is tervezik. A meglévő épületek felújítását és a területen új épületek építését is tervezik.

97.kép - 6. tábló

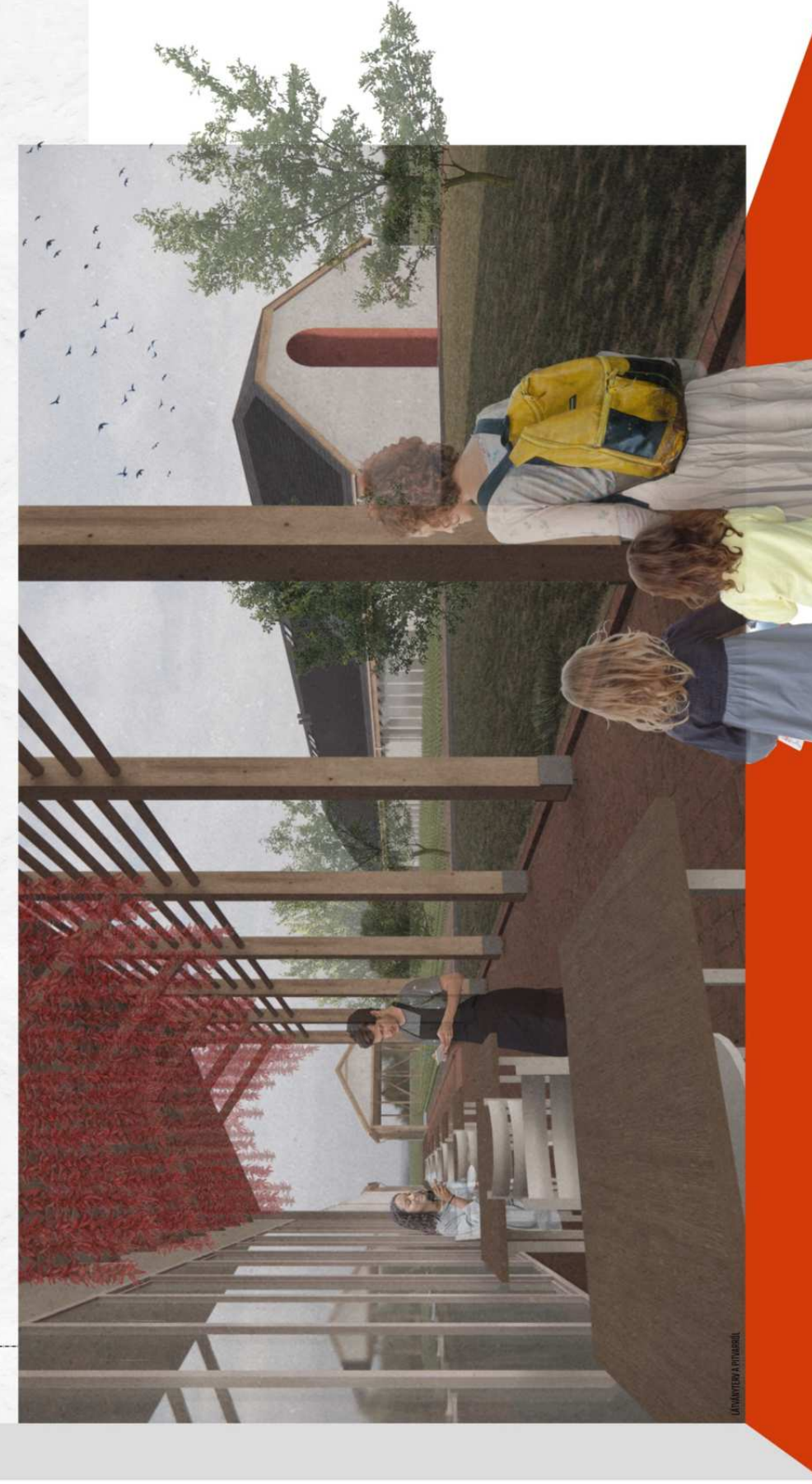

A területen a meglévő épületek mellett új épületek építését is tervezik. A meglévő épületek felújítását és a területen új épületek építését is tervezik. A meglévő épületek felújítását és a területen új épületek építését is tervezik. A meglévő épületek felújítását és a területen új épületek építését is tervezik.

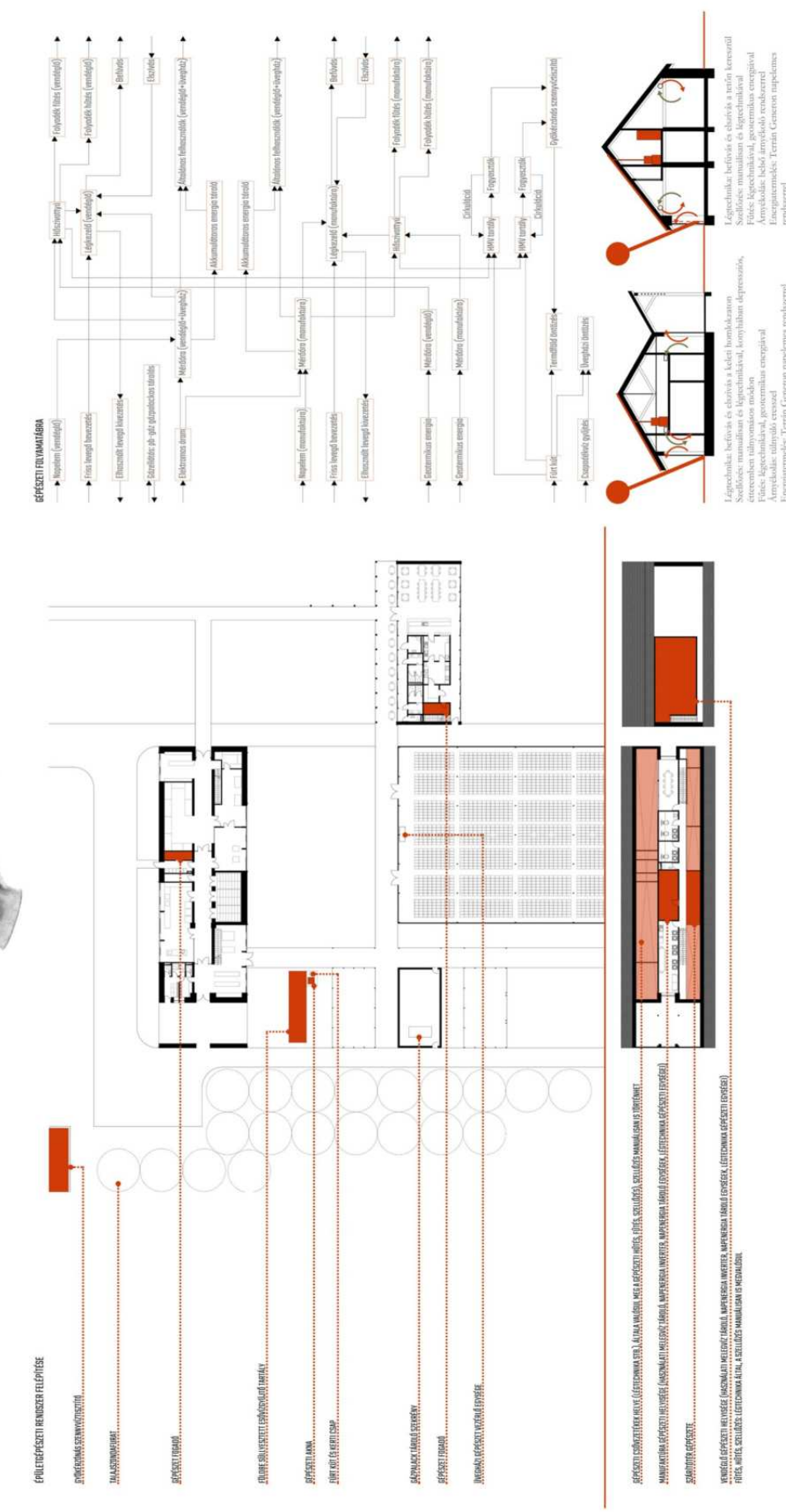
98.kép - 7. tábló

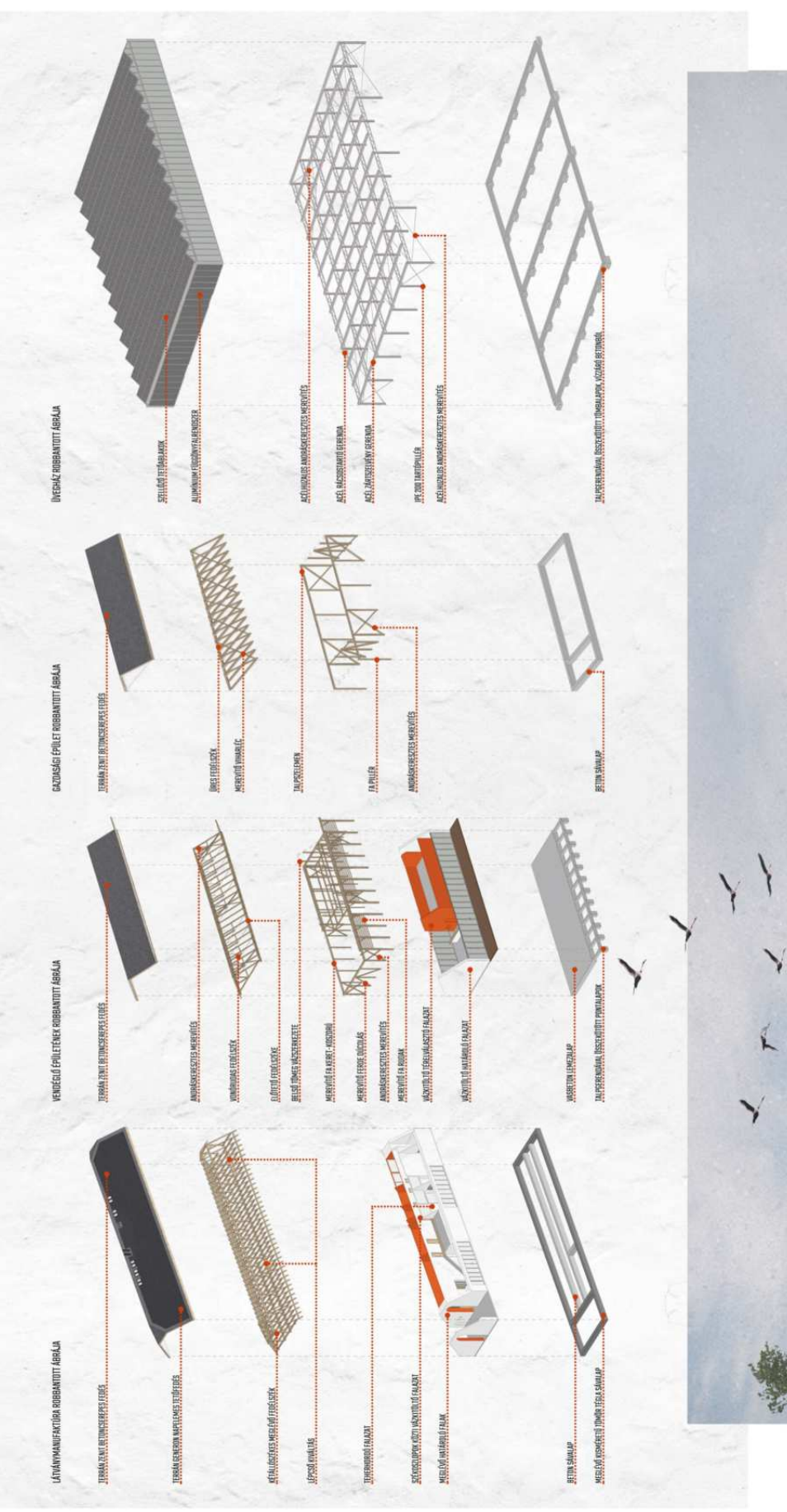
99.kép - 8. tábló

100.kép - 9. tábló

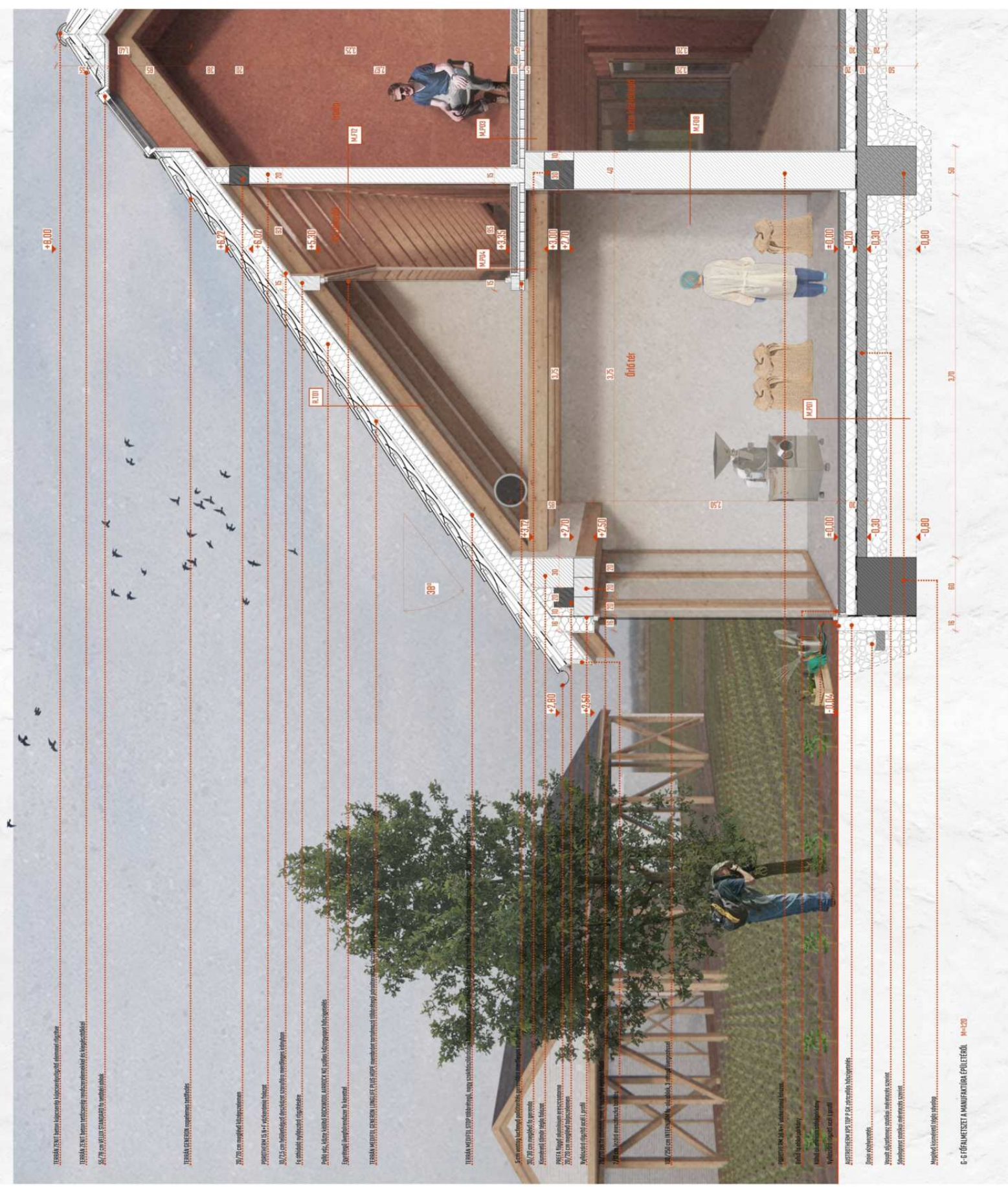
100.kép - 9. tábló

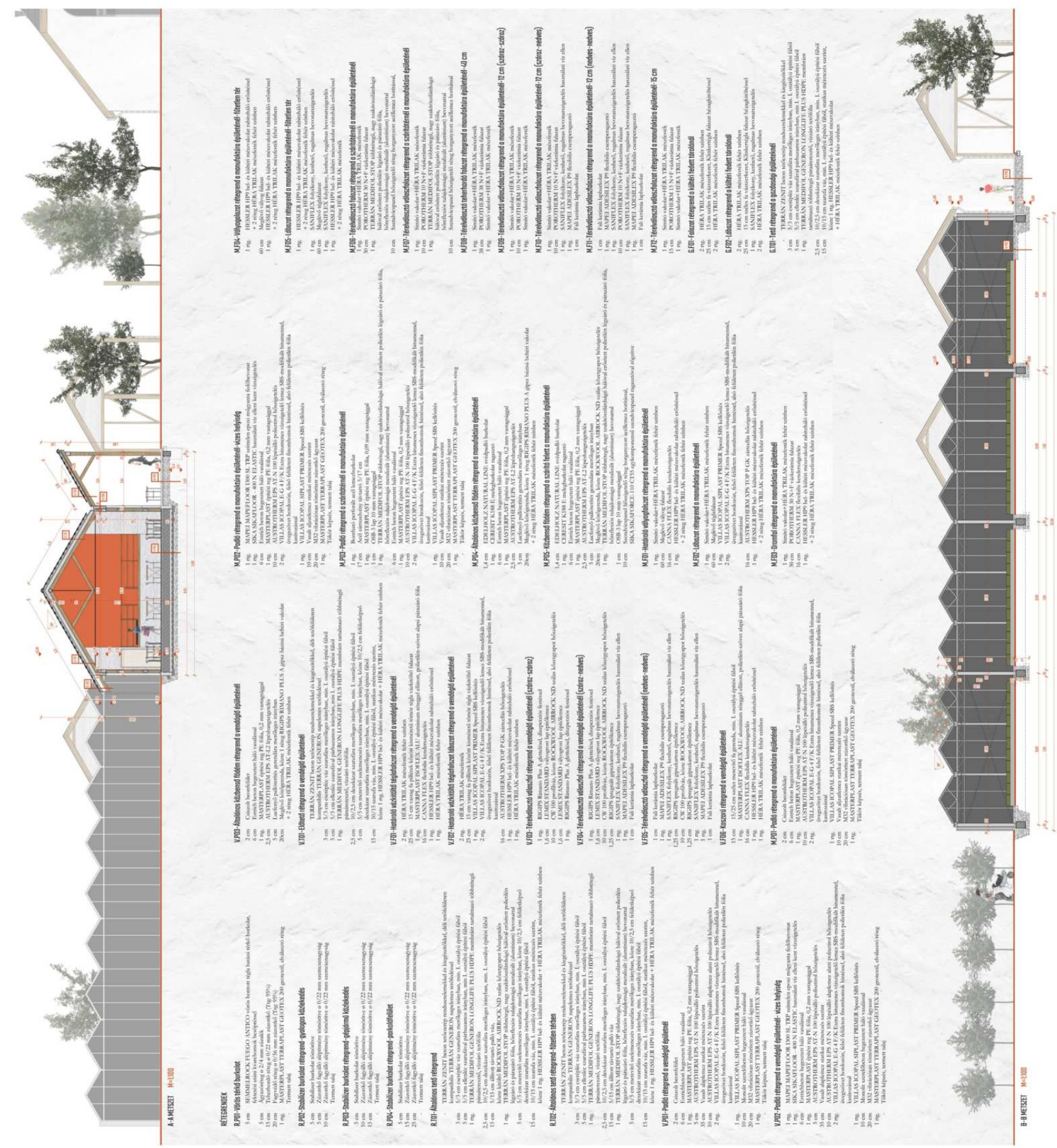
100.kép - 9. tábló

100.kép - 9. tábló

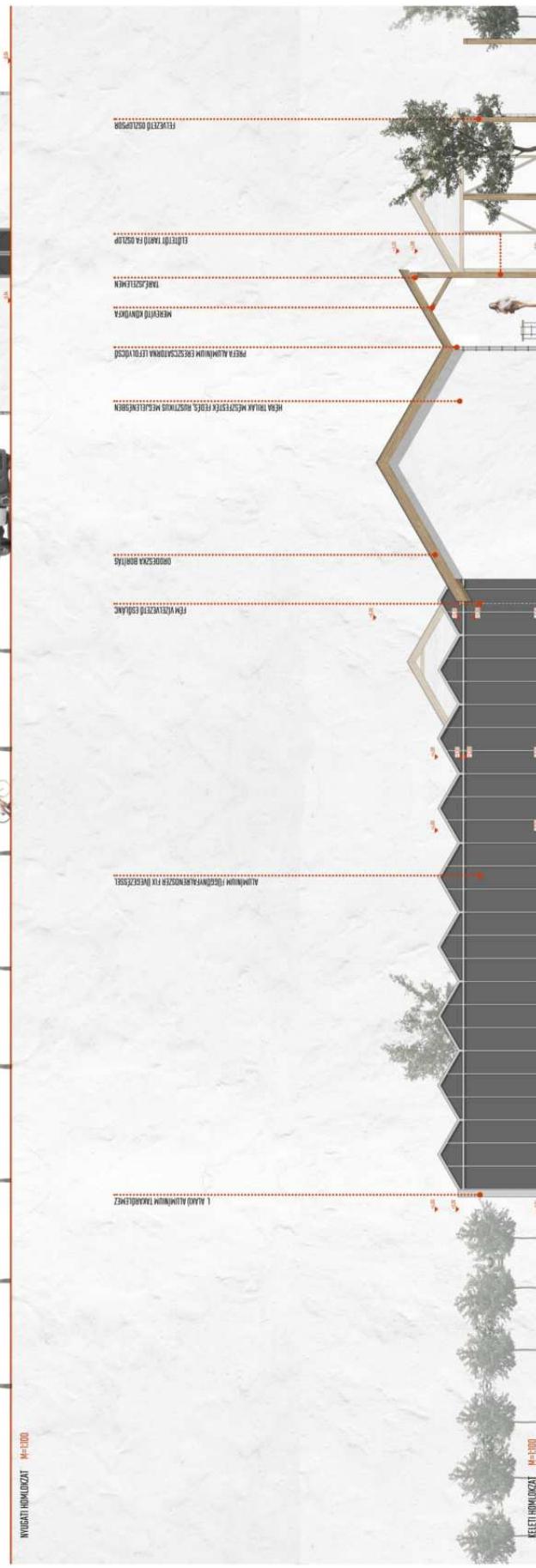
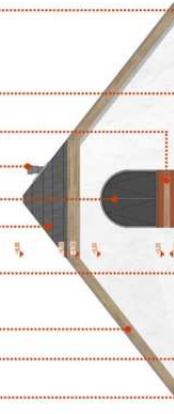
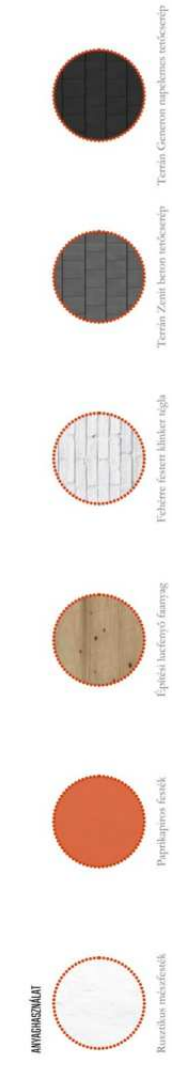
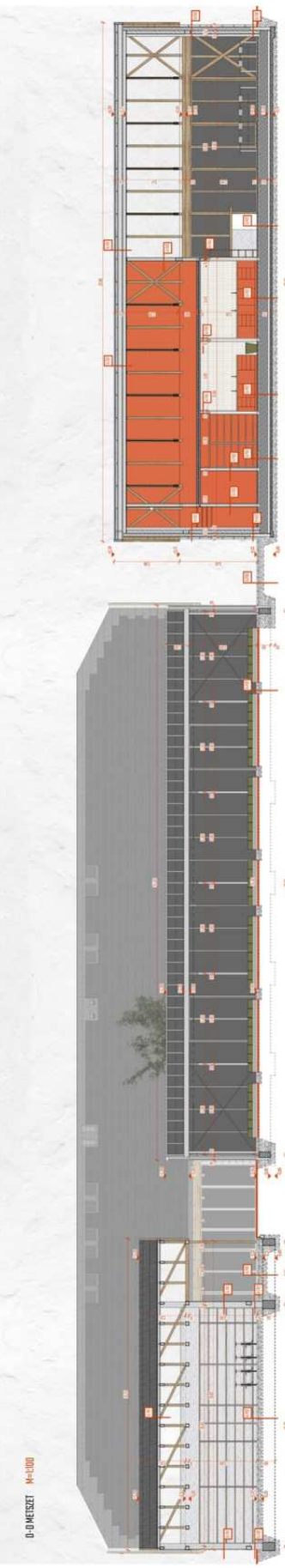
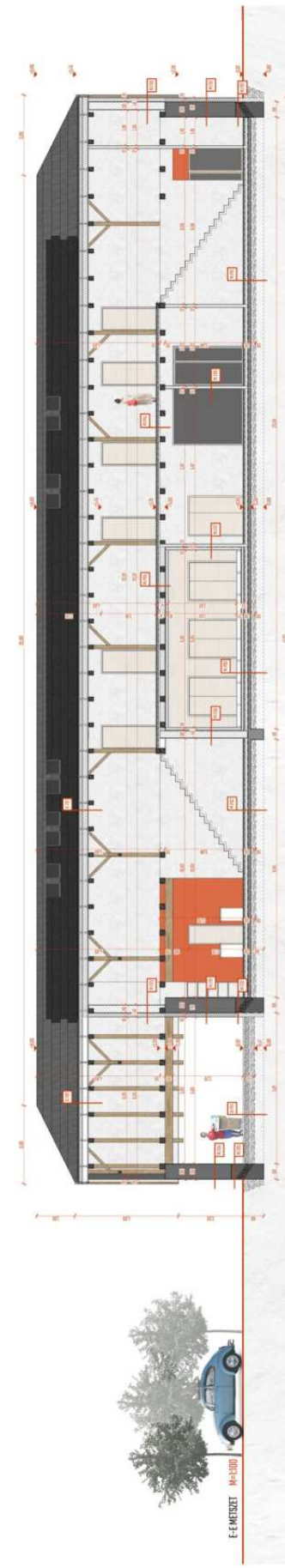
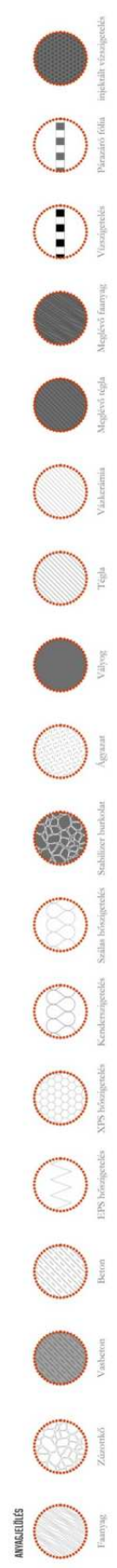

101.kép - 10. tábló

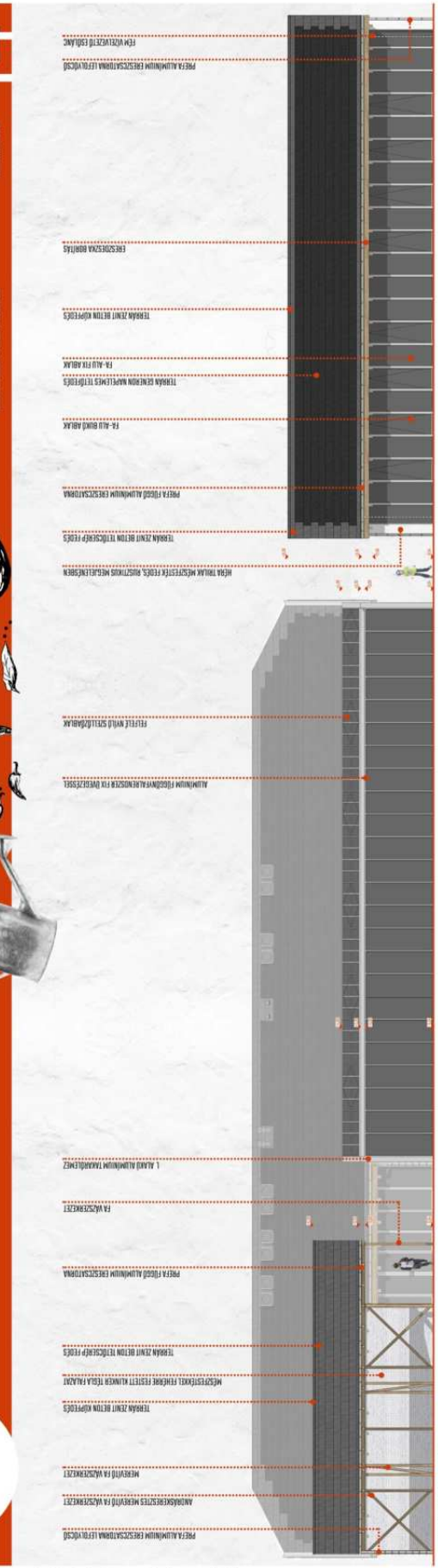
102.kép - 11. tábló

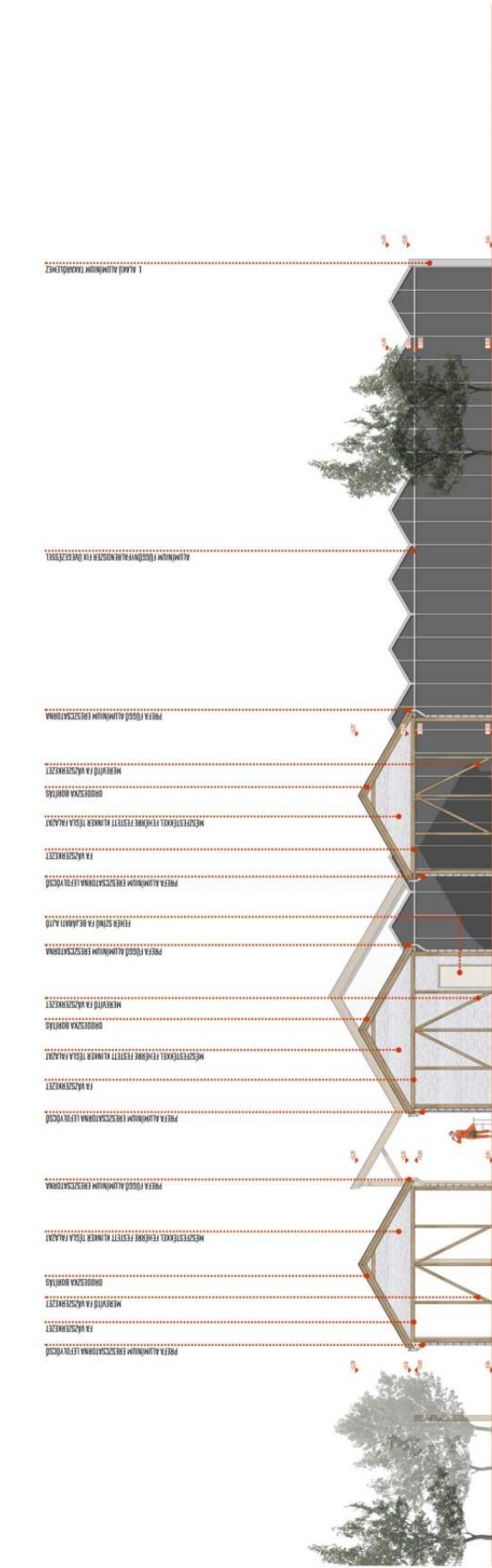
103.kép - 12. tábló

104.kép - 13. tábló

105. táblázat

105.kép - 14. tábló

106. táblázat

106.kép - 15. tábló

107. táblázat

107.kép - 16. tábló

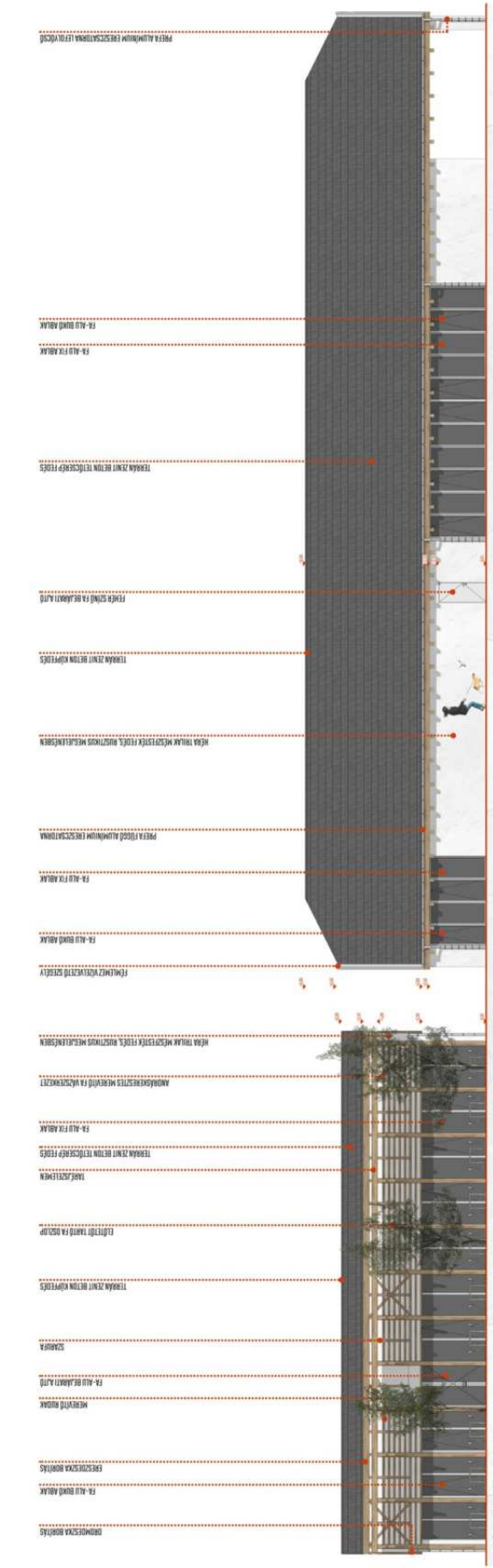
108. táblázat

108.kép - 17. tábló

109. táblázat

109.kép - 18. tábló

110. táblázat

110.kép - 19. tábló

111. táblázat

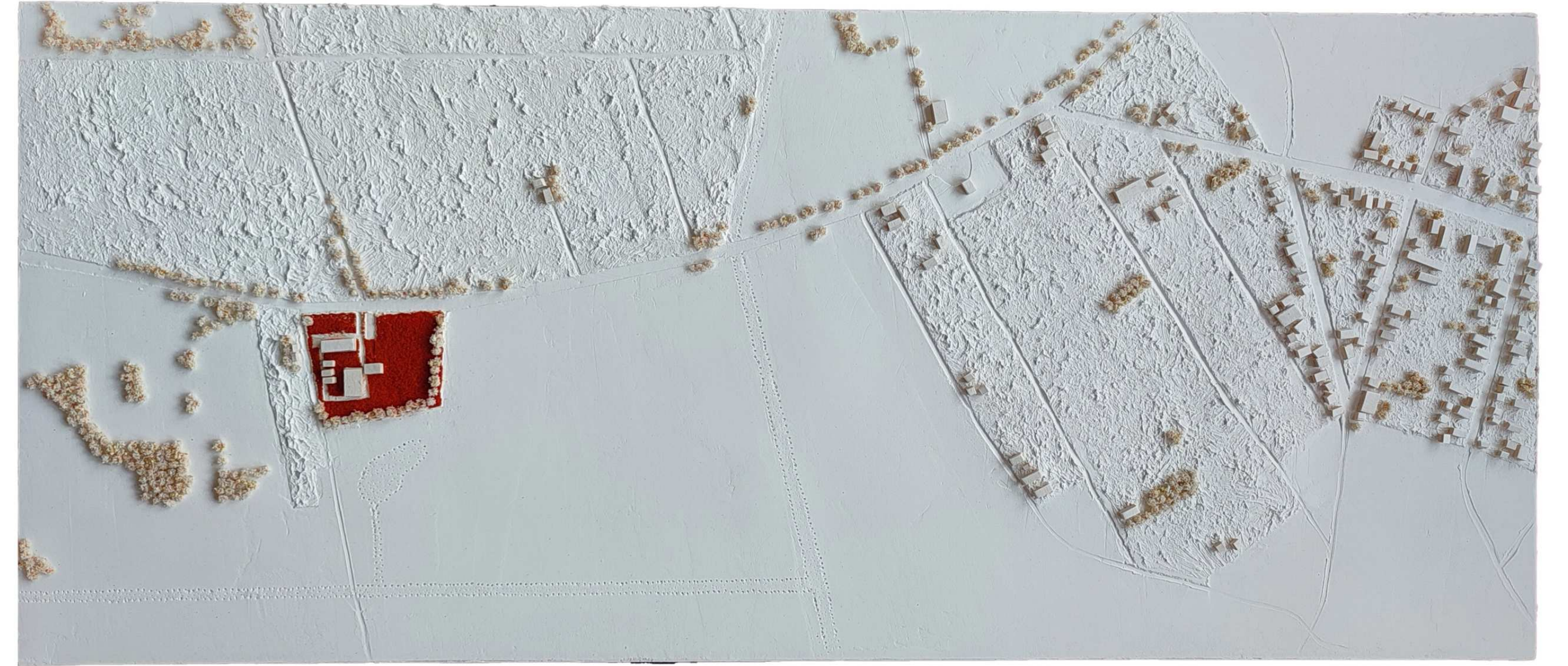
111.kép - 20. tábló

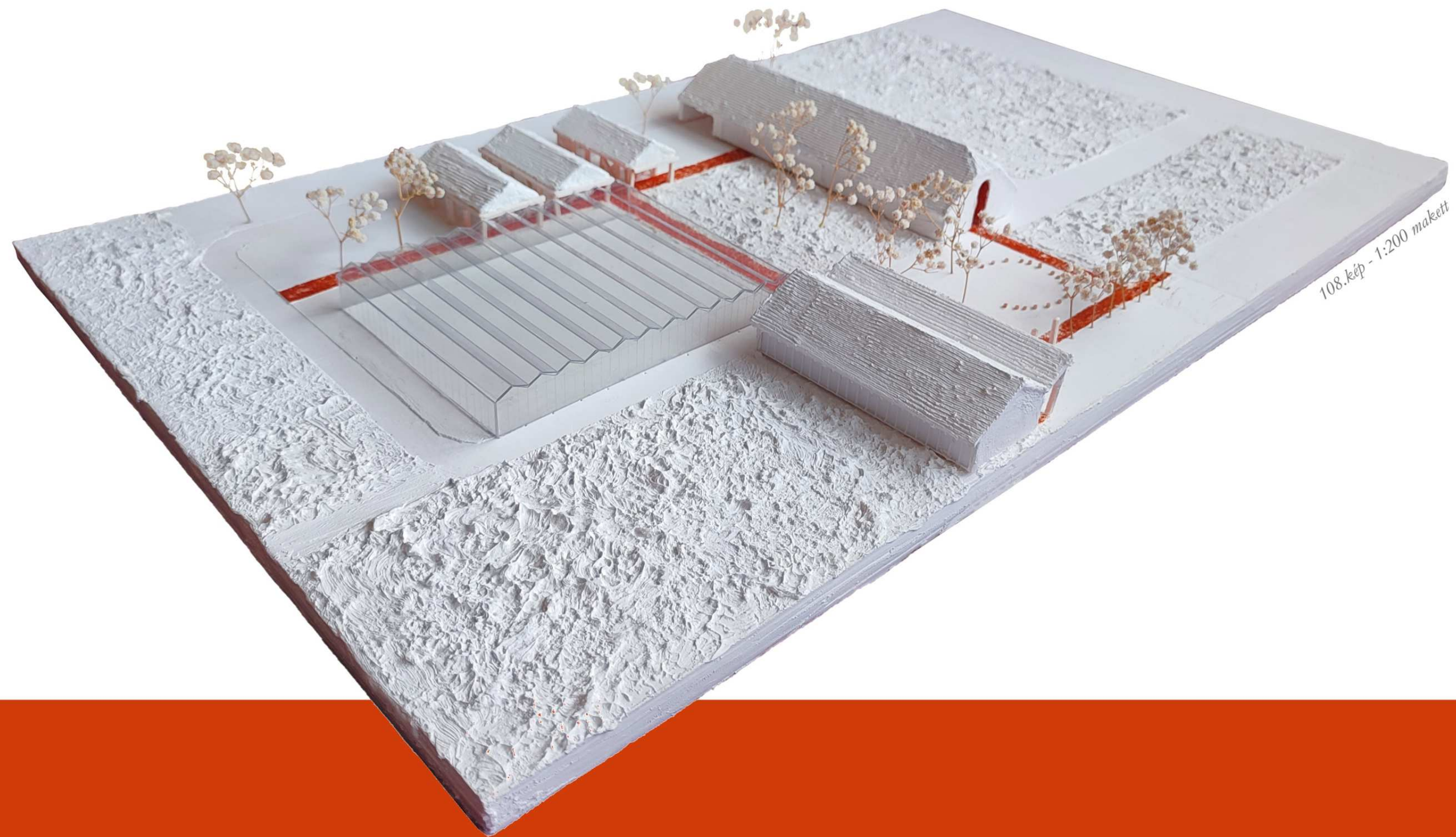
112. táblázat

112.kép - 21. tábló

08 MAKETT FOTÓK

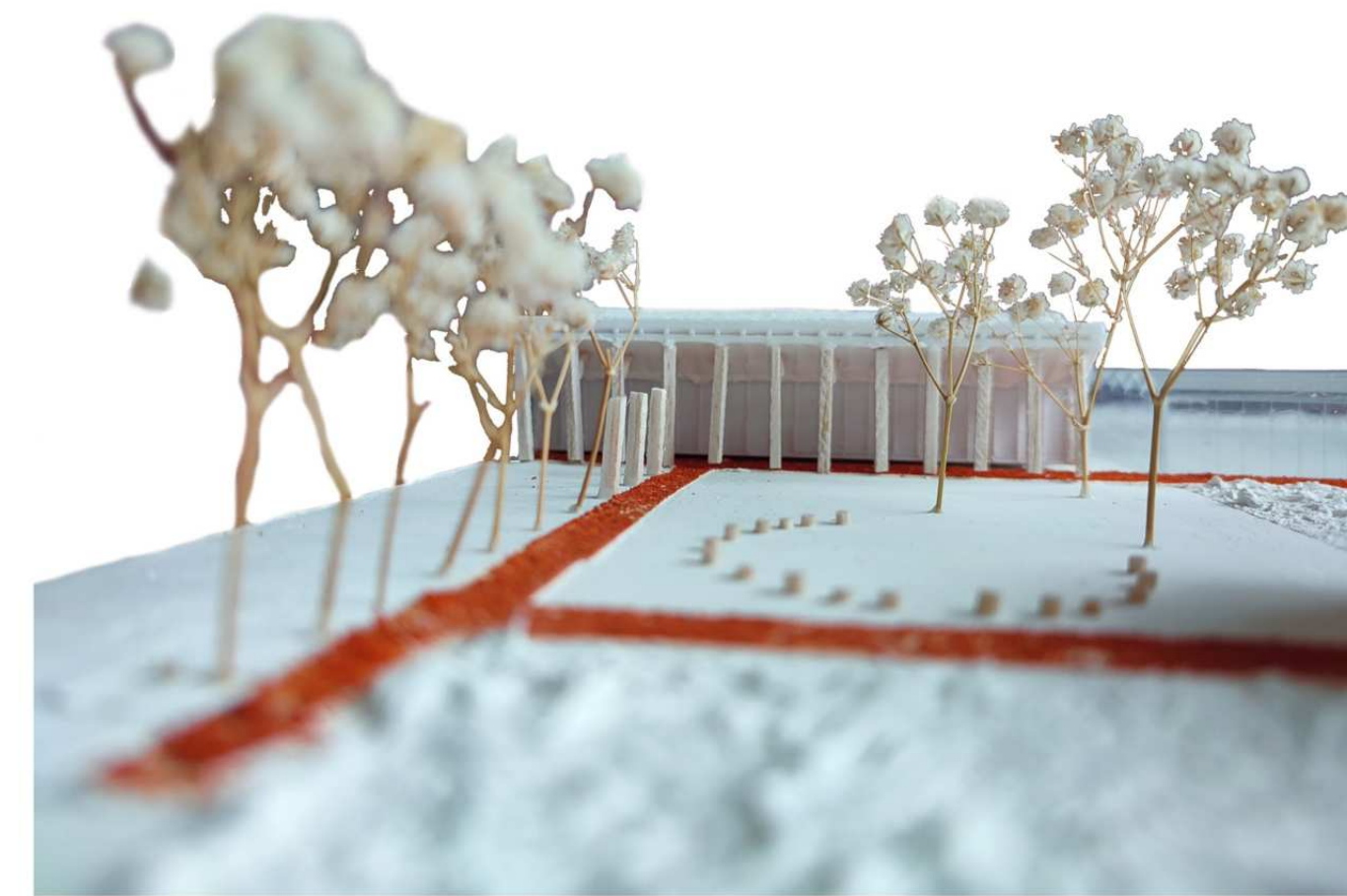
107.kép - 1:3000 makett

108.kép - 1:200 makett

109.kép - 1:200 makett

110.kép - 1:200 makett

111.kép - 1:200 makett

112.kép - 1:200 makett

09 BEFEJEZÉS

„Ezt a nagy terítőt a természet varrta ki, az ember csak az arányokat szabta meg az utóbbi évszázadokban, és gondos kézzel elhelyezte benne a szántások fekete-barna foltyját, a vetések zöldjét és a tanyák messzjire világító fehér falát. Ezt a tarka kendőt sokan alakították, sokszor tudatosan, többször öntudatlanul. Néha közömbösen tapostak rajta, vagy elmentek mellette egy életen keresztül, hogy végül magukra terítsék, aláfeküdjenek.”⁶⁵

Az alföldi tanyavilág csendes halmazában az épületek nagy része még létező. A múlt emlékei, a tanyák, a falak, amelyek egykoron az erős széllel szembeálltak, most sóhajtanak magányukban. A róluk omló vakolat hangosan ordít a megújításért, a kérdés csak az: hangjukat ki hallja meg?

Rohanó világunk átalakulóban van. Igaz, nem lassul, de az emberek nagy hányada, amint megteheti, a sietséget félrerakva, megáll szusszanni egyet a hajrában. A koronavírus járvány talán erre az egy pozitív dologra mutatott rá: a természetet és szabadságot meg kell becsülni. Ennek köszönhetően egyre többen, a szürke hétköznapiakból kiszakadni vágyó egyének vásárolnak hétvégi házat, nyaralót. És ezek az építmények miért is ne lehetnének a meglévő tanyák? A kérdőíves kutatás világos konklúziójaként levonható, hogy a piaci kereslet megvan rá. Az emberek egyre inkább keresik azokat az életformákat, amelyek nyugalmat, csendet és idillt nyújtanak, és ezt a tanyasi életstílus tálcán kínálja számukra. És nem szabad elfelejteni, hogy a meglévő épületek reciklálásánál nincs környezetkímélőbb, energiatudatosabb építési módszer.

A globális felmelegedés és az egyéb környezeti veszélyhelyzetek az embereket arra nevelik, hogy tudatosabbak legyenek az életmódjukban és a fogyasztási szokásaikban. Tapasztalatom szerint egyre többen vásárolnak helyben termelt vagy készített élelmiszereket, alapanyagokat. Talán nemis olyan elérhetetlen álom az a gondolat, hogy a tanyavilág újra reneszánszát élje. Ha egykoron a tanyák összessége képes volt megtermelni mindazt az élelmiszer mennyiséget, amire szükség volt, akkor a mai fejlett technológiának köszönhetően miért ne lehetne ezt újra megvalósítani? Igaz, átalakítva, korszerűsítve, de mégis megoldható lehetne. A diplomamunkám során átalakított épülettel pontosan ezekre a lehetőségekre kívántam rámutatni. Kisebb-nagyobb átalakításokkal egy-egy leromlott állapotú tanya újra felvirágoztatható. Az elkészült munkám célja az volt, hogy bemutassa, hogyan lehet a hagyományos tanyasi életformát a modern kor igényeivel és technológiáival ötvözve életre kelteni. Az általam tervezett épület tehát mintapélda lehet, hogy megfelelő odafigyeléssel és kreatív megoldásokkal egy letűnt kor poros maradványából hogyan alakítható ki egy finomra formált kis ékszerdoboz. Remélem a munkám mintapéldaként szolgál mindazok számára, akik hisznek a fenntartható jövőben és a hagyományok megőrzésében!

Értéket kell menteni! Értéket kell teremteni! Értéket kell megőrizni!

⁶⁵ Szentí Tibor: *A tanya-Hagyományos és átalakuló paraszti élet a Hódmezővásárhely-kopáncsi tanyavilágban* (HTML), k.n., h.n., é.n. (Megtekintve: 2024.04.05.)

10 KÉP- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

- 1.kép Saját szerkesztés
- 2.kép Székely Andrea, Kotosz Balázs: *Kognitív térkép a dél-alföldi tanyák jövőképéről*, In: *Területi Statisztika*, 2018 (58. évf.) 3. szám, p.228.
- 3.kép Tóth Tibor: *Ahol mindenki otthonosan él*, In: <https://hetnap.rs/cikk/Ahol-mindenki-otthonosan-erezheti-magat-28526.html> (Megtekintve: 2024.05.22.)
Majkin Salaš: *V enčanje na majkinom salašu*, In: <https://majkinsalas.co.rs/vencanje-na-majkinom-salasu/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
Visit Palić: *Rokin salas*, In: <https://palic.rs/sta-raditi/salasi-i-ergele/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
- 4.kép Visit Subotica: *Róka tanya*, In: <https://visitsubotica.rs/hu/mit-lehet-csinalni/salas/rokin-salas/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
- 5.kép Saját szerkesztés
- 6.kép Saját szerkesztés
- 7.kép Saját szerkesztés
- 8.kép Saját szerkesztés
- 9.kép Saját szerkesztés
- 10.kép Google Earth: *Szabadka*, In: <https://earth.google.com/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
NAK: *Fontos lenne az igazságosabb földforgalmi szabályozás*, In: <https://www.agroinform.hu/szantofold/fontos-lenne-az-igazsagosabb-foldforgalmi-szabalyozas-38397-001> (Megtekintve: 2024.05.22.)
- 11.kép Arcanum térképek: *Magyarország (1782-1785) - Első katonai felmérés*, In: <https://maps.arcanum.com/hu/map/firstsurvey-hungary/?layers=147&bbox=2131518.9766536793%2C5789987.451648125%2C2276978.6414803695%2C5842652.564136611> (Megtekintve: 2024.04.26.)
- 12.kép Arcanum térképek: *Magyar Királyság (1819-1869) - Második katonai felmérés*, In: <https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary/?layers=5&bbox=2213387.9340426805%2C5809322.07210716%2C2249752.8502493533%2C5822488.350229282> (Megtekintve: 2024.04.26.)
- 13.kép Arcanum térképek: *Habsburg Birodalom (1869-1887) - Harmadik katonai felmérés*, In: <https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey25000/?layers=129&bbox=2130242.0146687697%2C5787082.616132019%2C2275701.67949546%2C5839747.728620505> (Megtekintve: 2024.04.26.)
- 14.kép Arcanum térképek: *Magyarország katonai felmérése (1941)*, In: <https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941/?bbox=2174651.855290238%2C5793199.006691748%2C2247507.364853993%2C5819577.065593181&map-list=1&layers=29> (Megtekintve: 2024.04.26.)
- 15.kép Saját szerkesztés
- 16.kép Saját szerkesztés
- 17.kép Saját szerkesztés
- 18.kép Saját szerkesztés
- 19.kép Saját szerkesztés
- 20.kép Saját szerkesztés
- 21.kép Saját szerkesztés
- 22.kép Saját szerkesztés
- 23.kép Saját szerkesztés
- 24.kép Saját szerkesztés
- 25.kép Saját szerkesztés
- 26.kép Saját szerkesztés
- 27.kép Saját szerkesztés
- 28.kép Saját szerkesztés
- 29.kép Saját szerkesztés
- 30.kép Saját szerkesztés
- 31.kép Banjaluka.net: *Otvoren Horgoš, zatvorena Harmica*, In: <https://banjaluka.net/otvoren-horgos-zatvorena-harmica/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
Horgos Helyi Közösség oldala: *Településünkéről*, In: <https://horgos.co.rs/hu/telepulesunkrol/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
Google Earth: *Horgos*, In: <https://earth.google.com/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
- 32.kép Saját szerkesztés
- 33.kép Saját szerkesztés
- 34.kép Saját szerkesztés
- 35.kép Saját szerkesztés
- 36.kép Saját szerkesztés
- 37.kép Saját szerkesztés
- 38.kép Hello Kanizsa: *Épített örökség*, In: <https://hellokanizsa.rs/hu/szolgáltatások/szolgáltatások/oras-villa> (Megtekintve: 2024.05.22.)
Horgos Helyi Közösség oldala: *Nevezetességek*, In: <https://horgos.co.rs/hu/telepulesunkrol/nevezetessegek/> (Megtekintve: 2024.05.22.)

- Google Earth: *Horgos*,
In: <https://earth.google.com/> (Megtekintve: 2024.05.22.)
- 39.kép Saját szerkesztés
- 40.kép Saját szerkesztés
- 41.kép Saját szerkesztés
- 42.kép Saját szerkesztés
- 43.kép Kollega Tarsoly István (szerk.): *Magyarország a XX. században* (HTML), Babits Kiadó, Szekszárd, 1996-2000 (Megtekintve: 2024.05.23.)
- Hello Kanizsa: *Túró tanya*,
In: <https://heloakanjiza.rs/hu/szolgáltatások/szallashelyek/turu-tanya> (Megtekintve: 2024.05.23.)
- 44.kép ArchDaily: *Winery in Mont-Ras / Jorge Vidal+ Victor Rabola*,
In: <https://www.archdaily.com/805958/winery-in-mont-ras-jorge-vidal-plus-victor-rahola> (Megtekintve: 2024.05.23.)
- 45.kép Divisare: *Clementine Blakemore Architects-Wraxall Yard*,
In: <https://divisare.com/projects/469948-clementine-blakemore-architects-lorenzo-zandri-wraxall-yard> (Megtekintve: 2024.04.29.)
- 46.kép Bán Dávid: *Az őriszentpéteri Pajta Bisztró bővítése*,
In: <https://www.octogon.hu/epiteszet/diszkrét-terebelyesedés/> (Megtekintve: 2024.05.23.)
- Sk (szerk.): *Válaszok Dirk Wallenburgnak: párhuzamos történeteink*,
In: <https://epiteszforum.hu/valaszok-dirk-wallenburgnak-parhuzamos-torteneteink1> (Megtekintve: 2024.05.23.)
- 47.kép Saját fotók
- 48.kép Saját fotók
- 49.kép Dobo Desančić Milica fényképe,
In: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2101381163276763&set=a.1354812577933629> (Megtekintve: 2024.05.23.)
- 50.kép Dobo Desančić Milica fényképe,
In: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1354812684600285&set=a.1354812577933629> (Megtekintve: 2024.05.23.)
- 51.kép Saját szerkesztés
- 52.kép Saját szerkesztés
- 53.kép Saját szerkesztés
- 54.kép Saját szerkesztés
- 55.kép Saját szerkesztés
- 56.kép Saját fotók

- 57.kép Saját szerkesztés
- 58.kép Saját szerkesztés
- 59.kép Saját szerkesztés
- 60.kép Saját szerkesztés
- 61.kép Saját szerkesztés
- 62.kép Saját szerkesztés
- 63.kép Saját szerkesztés
- 64.kép Saját szerkesztés
- 65.kép Saját szerkesztés
- 66.kép Saját szerkesztés
- 67.kép Saját szerkesztés
- 68.kép Saját szerkesztés
- 69.kép Saját szerkesztés
- 70.kép Saját szerkesztés
- 71.kép Saját szerkesztés
- 72.kép Saját szerkesztés
- 73.kép Saját szerkesztés
- 74.kép Saját szerkesztés
- 75.kép Saját szerkesztés
- 76.kép Saját szerkesztés
- 78.kép Saját szerkesztés
- 79.kép Saját szerkesztés
- 80.kép Saját szerkesztés
- 81.kép Michalak: *Zöldégmosó P-85.100*,
In: <https://michalak.co/hu/produkt/id/30/zldsgmos-p-85100> (Megtekintve: 2024.05.24.)
- 82.kép Expondo: *Kalapácsoló - 2,2 kW - akár 400 kg/óra*,
In: <https://www.expondo.hu/wiesenfeld-kalapacsmalom-2-2-kw-akar-400-kg-ora-10280526> (Megtekintve: 2024.05.24.)
- 83.kép Multipack: *Automata csomagológép mérleges adagolóval*,
In: <https://toltokep.hu/termek/csomagologep-merleges-adagoloval/> (Megtekintve: 2024.05.24.)
- 84.kép Thunderhead: *Roasters*,
In: https://www.thunderheadwelding.com/chile_roasters.php (Megtekintve: 2024.05.24.)

- 85.kép Duijndam-machines: *Dobos mosógép 175x75 cm*,
In: <https://www.duijndam-machines.com/hu/gepek/203991/dobos-mos%C3%B3g%C3%A9p-175-x-75-cm/> (Megtekintve: 2024.05.24)
- 86.kép Gmgastro: *Daráló - 620 - 680 kg/óra*,
In: https://www.gmgastro.com/hu-hu-huf/daralo-620-680-kg-ora-fwfc620?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwrcKxBhBMEiwAIVF8rExKwUK-rOvyQiWghqErxes4Kbc891DyltGjrZ8quDOpydmvR63u0BoCaLUQAvD_BwE (Megtekintve: 2024.05.24)
- 87.kép Gasztró eszközök: *ELR-101 Elektromos főzőüst – 100 literes*,
In: <https://www.gasztroeszkozok.hu/termek/elr-101-elektromos-fozoust-100-literes/> (Megtekintve: 2024.05.24)
- 88.kép Ferplast: *DZ 500 T vacuum machine*,
In: https://www.fer-plast.com/index.php/en/?option=com_virtuemart&view=productdetails&virtuemart_product_id=1452&virtuemart_category_id=167&Itemid=883&gad_source=1&gclid=CjwKCAjw8diwBhAbEiwA7i_sJeJwCERnui4kIcoyWakobf9EEE29de5wY-1LjKYuvL2OT79ZvdpxoCkvcQAvD_BwE (Megtekintve: 2024.05.24)
- 89.kép Saját szerkesztés
- 90.kép Saját szerkesztés
- 91.kép Saját szerkesztés
- 92.kép Saját szerkesztés
- 93.kép Saját szerkesztés
- 94.kép Saját szerkesztés
- 95.kép Saját szerkesztés
- 96.kép Saját szerkesztés
- 97.kép Saját szerkesztés
- 98.kép Saját szerkesztés
- 99.kép Saját szerkesztés
- 100.kép Saját szerkesztés
- 101.kép Saját szerkesztés
- 102.kép Saját szerkesztés
- 103.kép Saját szerkesztés
- 104.kép Saját szerkesztés
- 105.kép Saját szerkesztés
- 106.kép Saját szerkesztés
- 107.kép Saját fotó

- 108.kép Saját fotó
- 109.kép Saját fotó
- 110.kép Saját fotó
- 111.kép Saját fotó
- 112.kép Saját fotó

NYOMTATOTT FORRÁSOK

1. Becsei József: *A tanyarendszer jövőbeni alakulására ható tényezők*, In: Magyar Tudomány, 2002 (108. évf.) 9. sz.
2. Beluszky Pál: *A Nagyalföld történeti földrajza*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001
3. Bray Ágnes-Kovács Teréz: *Alföldi tanyák és tanyapolitikák a múltban és a jelenben*, In: Acta Sociologica-Pécsi Szociológiai Szemle, 2021 (7. évf.) 1. sz.
4. Csuka János: *Szabadka tanyavilága*, In: Kalangya, 1943 (12. évf.) 8. szám
5. Dr. Abella Miklós: *A tanyai település néhány kérdéséről (Mendöl T., Boros F., Kovács K., Abella M. hozzászólásával)*, In: Földrajzi Értesítő, 1966 (15. évf.) 4. füzet
6. Dr. Csatári Bálint, Kiss Attila (szerk.): *Tanyai kaleidoszkóp- A 2002-2003. évi tanyakollégium munkájának eredményei*, Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézete, Kecskemét, 2004
7. Dr. Gesztelyi Nagy László: *Magyar tanya*, Árpád Részvénytársaság könyvnyomdája, Kalocsa, 1928
8. Gallusz László: *Tanyák, sorok- tanyasorok*, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2019
9. Gonda Viktória Jolán, Péli László, Nagyné Molnár Melinda: *Generációváltás problematikája a tanyasi életformában - fiatalok az élet peremén (a)vagy az „elvesztett paradicsomban”*, In: Studia Mundi-Economica, 2020 (7. évf.) 4. sz.
10. Gyórfy István: *Az alföldi tanyák*, In: Föld és ember, 1923 (3. évf.) 1.sz.
11. Juhász Antal: *A dél-alföldi tanyavilág-Néprajzi tanulmányok*, Nap Kiadó, Budapest, 2018
12. Orbán Szabolcs Gergely: *Szociális alapszolgáltatások menedzsmentje különös tekintettel a tanyagondnoki szolgálatok sajátosságaira Hajdú-Bihar megyében*, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2021
13. Ortutay Gyula (szerk): *Magyar néprajzi lexikon*, 2. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982
14. Ortutay Gyula (szerk): *Magyar néprajzi lexikon*, 5. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982
15. Pándi Ildikó: *A tanyavilág megszűnésének tájékológiai és természetvédelmi hatásai a Duna-Tisza közti Homokbátságban*, Szent István Egyetem, Gödöllő, 2017
16. Romvári Róbert: *A tanyás településrendszer strukturális változásai*, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Gödöllő, 2022

INTERNETES FORRÁSOK

1. Arcanum: *A tornác*,
In: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/iv-cletmod-41AA/epiteszet-4399/az-epitmenyek-fajtai-4483/a-lakohaz-4484/a-lakohaz-tagolasa-alaprajza-4485/a-tornac-44B1/> (Megtekintve:2024.04.29.)
2. ArchDaily: *Winery in Mont-Ras / Jorge Vidal+ Victor Rabola*,
In: <https://www.archdaily.com/805958/winery-in-mont-ras-jorge-vidal-plus-victor-rahola> (Megtekintve:2024.04.29.)
3. Bán Dávid: *Az őrszentpéteri Pajta Bisztró bővítése*,
In: <https://www.octogon.hu/epiteszet/diszkret-terebeleyesedes/> (Megtekintve:2024.04.29.)
4. Divisare: *Clementine Blakemore Architects-Wraxall Yard*,
In: <https://divisare.com/projects/469948-clementine-blakemore-architects-lorenzo-zandri-wraxall-yard> (Megtekintve: 2024.04.29.)
5. *Horgos Helyi Közösség oldala: Településünkről*,
In: <https://horgos.co.rs/hu/telepulesunkrol/> (Megtekintve: 2024.04.28.)
6. I. M.: *Tanyavilág a 21. században*,
In: <https://magyarmezogazdasag.hu/2018/12/26/tanyavilag-21-szazadban/> (Megtekintve: 2024.02.26.)
7. Kosztolányi Dezső: *Késő ősz a ludasi pusztán*,
In: <https://mek.oszk.hu/00700/00753/00753.pdf> (Megtekintve: 2024.04.29.)
8. Kreatív farmer: *Paprika mag vetése és csíráztatása lépésekben*,
In: <https://kreativfarmer.hu/paprika-mag-vetese/> (Megtekintve:2024.04.28.)
9. Lara Marisa Schuster: *Hiperbolic vaults: Winery in Mont-Ras*,
In: https://www.detail.de/de_en/hyperbolic-vaults-winery-in-mont-ras-32593 (Megtekintve:2024.04.29.)
10. Lule_eats: *Kako izgleda proizvodnja ajvara? Otkrivamo recept za srpski kevijar?*,
In: <https://www.youtube.com/watch?v=5wfjpvtdAUA> (Megtekintve: 2024.04.29.)
11. MTI: *Kétszer is levették a kötelet Rózsa Sándor nyakából a hatóságok*,
In: <https://m.mult-kor.hu/ketszer-is-levettek-a-ktelet-rozsa-sandor-nyakabol-a-hatosagok-20190716> (Megtekintve: 2024.04.26.)
12. Nagy Gyula: *A tanya és élete*,
In: https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/hodmezovasarhely/parasztelet_a_vasarhelyi_pusztan/pages/006_a_tanya_es_elete.htm> (Megtekintve: 2024.02.26.)
13. O.i.: *Tisza partján fűzfaerdő*,
In: <https://hetnap.rs/cikk/Tisza-partjan-fuzfaerdo-3158.html> (Megtekintve: 2024.04.26)
14. Ortutay Gyula (szerk.), Katona Imre (szerk.): *Magyar népdalok* (HTML), Budapest: Neumann Kht., 2000 (Megtekintve: 2024.04.04.)
15. Paprika molnár: *Palántától a pörköltig. Paprikafeldolgozás 10 lépésben.*,
In: <https://www.paprikamolnar.hu/a-palantatol-a-porkoltig-paprikafeldolgozas-10-lepesben/> (Megtekintve:2024.04.28.)
16. Putarich Ivánszky Veronika, Mosóczy Erika: *Régi tanyák és a falusi turizmus Vajdaságban*,
In: https://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2006/eloadasok/putarich_foldrajz.pdf (Megtekintve: 2024.02.26.)
17. *Republički zavod za statistiku*,
In: <https://www.stat.gov.rs/en-us/> (Megtekintve:2024.04.28.)
18. Rita Trifković: *A multikulturális és toleráns Vajdaság*,
In: <https://hellovojvodina.com/hu/a-multikulturalis-es-tolerans-vajdasag/> (Megtekintve: 2024.03.27.)
19. SCHMIDT und CO: *Céginkezől*,
In: http://www.schmidtundco.hu/hu/hu_01.htm (Megtekintve: 2024.05.23.)
20. Szentí Tíbor: *A tanya-Hagyományos és átalakuló paraszti élet a Hódmezővásárhely-kepáncsi tanyavilágban* (HTML), k.n., h.n., é.n.(Megtekintve: 2024.04.05.)
21. Vajdasági magyar értéktár-Vajdaság kincsei: *A horgosi és martonosi paprika*,
In: <http://ertektar.rs/ertektar/ertek/A-horgosi-es-martonosi-piros-paprika/57>(Megtekintve:2024.04.28.)
22. Zódi János: *5 tanyavilág, amely sokkal inkább otthon mint fogadó*,
In: <https://hellovojvodina.com/hu/5-tanyavilag-amely-sokkal-inkabb-otthon-mint-fogado/> (Megtekintve: 2024.02.26.)

KÉRDŐÍV

ÁRVÁLKODÓ TANYÁK-Tanyahelyzet napjainkban

Kedves kitöltő!

Tóth Emese vagyok, a Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Karának osztatlan építészmérnök képzésének végzős hallgatója. Kutatásom témájának középpontjában olyan mai társadalmi attitűdök, vélemények állnak, melyeket az emberek táplálnak a vidéki tanyák iránt.

Részvételeddel nagyban segítenéd a kutatásom sikerességét. A kérdőív kitöltése teljesen anonim, mindössze 5 percet vesz igénybe.

Minden kitöltést hálásan köszönök!

Tóth Emese

PTE MIK Osztatlan építészmérnök, 5. évfolyam

*** Kötelező kérdés**

1. Nem: *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Nő

Férfi

2. Életkor: *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

14 alatt

15-29

30-44

45-59

60 felett

3. Hol képzeled el az ideális életet? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Nagyváros (pl.: Budapest)

Város (pl.: Pécs, Szeged, Szabadka)

Kisváros (pl.: Gyula, Zirc)

Falu/község/nagyközség (pl.: Hollókő, Kispicac, Palkonya)

Tanya

4. Melyek a legfőbb szempontok a lakóhely kiválasztásánál? (több lehetőség is választható) *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

Nyugalom

Nyüzsgés

Biztonság

Csend

Tanulási lehetőség

Munkalehetőség

Vásárlási lehetőség

Pezsgő társasági élet

Szórakozási lehetőség

Természetes környezet

Tiszta levegő

Autómentesség

Jó tömegközlekedés

Város közelsége

Egyéb idegenforgalmi régió közelsége (pl.: folyó, tó, hegység stb.)

Egyéb: _____

5. Szerinted az életkor előrehaladtával változnak a lakóhellyel kapcsolatos elvárások? *

Soroként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen
 Nem

6. Ha igen, pontosan hogyan változik, milyen irányba és miért?

7. Volt már személyes kapcsolatod a tanyasi életmóddal? *

Soroként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen, kellemes élmények fűznek hozzá
 Igen, semleges volt számomra
 Igen, de rossz élményekkel gazdagodtam
 Nem, nem volt semmilyen kapcsolatom a tanyasi életmóddal

8. Mi célból látogatnál ki egy tanyára? (több lehetőség is választható) *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Üdülés
 Kultúra (pl.: kiállítás, múzeum, tájház, stb.)
 Esemény (pl.: esküvő, stb.)
 Szórakozási lehetőség (pl.: fesztivál, stb.)
 Gasztronómia, kulináris élmények
 Családi, baráti időtöltés
 Természetközelség
 Csak nyugalomra vágyom
 Nem látogatnék ki semmilyen célból
 Egyéb: _____

9. Családban, baráti körben ismersz olyan személyt, aki tanyasi életmódot folytat? *

Soroként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen
 Nem

10. Ha igen, milyen tapasztalatai vannak?

11. Szeretnél valaha tanyán élni? *

Soroként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen
 Nem

12. Miért szeretnél, vagy nem szeretnél tanyán élni? *

13. Milyen estben költöznél ki egy tanyára? (egy lehetőség választható) *

Soroként csak egy oválist jelöljön be.

- Ha örökölnék egyet
 Gazdasági szempontok miatt (olcsóbb ingatlan)
 Kevesebb stressz reményében, még fiatakként
 Ökológikus gondolkodásból, önfenntartásból kifolyólag
 Nyugdíjas éveim szeretném nyugodt környezetben eltölteni
 Egészségügyi okokból
 Hétfélgé házas/ üdülőházas használatra
 Sosem szeretnék tanyán élni
 Egyéb: _____

14. Ha kiköltöznél tanyára, milyen távolságra költöznél egy településtől? *

Soroként csak egy oválist jelöljön be.

- Gyalogos, kerékpáros távolságra (maximum 2-3 km)
 5 km-re
 10 km-re
 Bármilyen távolságra
 Nem költöznék tanyára

15. + Ha jelenleg is tanyán élsz, vagy tanyasi életmódot folytatsz, kérlek írd le tapasztalataidat. Mely dolgokat szereted ebben az életstílusban? Mely dolgokon változtatnál? Kinek ajánlanád, és miért? Milyen nehézségekkel kell megküzdened? Stb.

Google Űrlapok

INTERJÚK

Körmendi Rózsa, földműves

Tudna nekem mesélni a tanyasi életmódról? Mióta él tanyán?

„Születésem óta tanyán élek, immár 61 éve. Jól ismerem a tanyasi élet minden szépségét és nehezségét is. A tanyasi élet nagyon szép, de egyben nehéz is. Ha önellátó próbálsz lenni, rengeteget kell dolgozni. Persze a mai világban az önellátás nem is működőképes a szó szoros értelmében, mivel a modern eszközök ide is „befűrták” magukat, amiről ma már le sem tudnánk mondani (talán ezzel nem mondok újat, gondolom).”

Szeret a tanyán élni? Mit szeret benne?

„Imádok itt élni, persze a szamarak, búsmarbák, baromsík, sertések, cicák, kutyák, nyuszik társaságában. Ellátásuk számunkra nem okoz gondot, mindaddig, míg bírjuk erővel. Idősödő fejjel sokat gondolkodom, hogy vajon ki teszi majd lehetővé a tanyánk későbbi fennmaradását. Mertbogy a gazdálkodás részét egyelőre veszni látom, hiszen a fiaim, érett férfi korukat élve, nem mutatnak hajlandóságot arra, hogy gazdálkodjanak a több tíz hektár termőföldön.”

Önöknek sikerült korszerűsíteni a meglévő tanyagazdaságukat? Mit fejlesztenének még rajta?

„A korszerűsítés szerintem nálunk adott. Úgy a lakásban, mint a gazdaságban. Árammal, gépi felszereléssel el vagyunk látva. Nem változtatnék ezen már semmit sem. Talán egy kamera hiányzik még, ami a várandós tehenek megfigyelését segíti.”

A régi hagyományokat napjainkban is őrzik a tanyán?

„A bagyományokat, ami a katolikus ünnepek környékét illeti, azt még részben őrizzük.”

Ön szerint, mit kell tenni, hogy egy tanya működőképes legyen?

„A földesutak karbantartása igen fontos a gondtalan közlekedés szempontjából. Ez az utóbbi 15 évben, mondhatni zökkenőmentesen működik, köszönve az itt lakók összefogásának. A környékünkön csakis jó emberek laknak.”

„Ha újrakezdeném, csakis a tanyasi létet választanám!”

Korácsonyi Krisztina, magyartanárnő

Tudsz nekem mesélni a tanyasi életmódról? Mióta éltek tanyán?

„8 éve költöztünk ki a férjemmel tanyára. Ezt megelőzően Horgoson éltünk, de ott is Kamaráson, a falu szélén, nagy területen. A tanyasi életmódboz mindkettőnknek volt kapcsolódása, a nagyszüleim jelenleg is a szalatornyai tanyavilágban élnek, míg a férjem az adorjáni fácános tanyán töltötte a gyermekkorát. Tebát nem volt idegen tőlünk ez az életforma, látnuk, tapasztaltuk, és a faluban élve is álmodoztunk arról, hogy egyszer nekünk is lesz egy saját tanyánk. A szerencsés körülményeknek köszönhetően, rátaláltunk a jelenlegi otthonunkra, eladtuk a kamarási házat és 2016-ban kiköltöztünk a kutyáinkkal a tanyára. Bár akkor ez nem volt egyszerű döntés, de nem tudnék olyan okot mondani, ami miatt megbántuk volna, hogy itt egy új fejezetet kezdtünk. Sokkal szabadabb, kiegyensúlyozottabb, egészségesebb és dolgozabb életet élünk. Azóta született két gyermekünk, s azt gondoljuk, hogy ez ideális hely kisgyermek nevelésére. Természettel összhangban, állatokkal körülvéve, békességben. Jó alap, amelyre -reményeink szerint- felnőtként is jó lesz visszaemlékezni és töltekezni belőle, bárbova is vezet az útjuk.”

Hogyan telnek a tanyasi hétköznapok? Milyen kihívásokkal kell megküzdenetek?

„Ha a bagyományok felől közelítjük meg a témát, akkor a tapasztalat azt mutatja, hogy már alig akad valaki a környéken, aki úgy él a tanyán, mint a „régii öregek”. Erre nincs vezetékes víz, kutak biztosítják a vízellátást. Áram, internet viszont mindenkinek van. Nekünk még kemencénk vannak a házban, azzal fűtünk, időnként sütünk is benne. Kovászos kenyeret, tejet, túrót a környékbeliektől szerezzük be. Kertet művelünk, zöldséget, gyümölcsöt vegyszermentesen természetünk saját részre. Vannak baromsík, a tojás miatt, de nem vágjuk le, nem esszük meg őket. Van egy lovunk is, de munkára nem alkalmazzuk. A tanya körüli földek a megélhetésünk egy részét biztosítják, gyógynövényekkel foglalkozunk, melyekből illóolaj készül. Nagyon sokan a környékbeliek közül eljárnak munkabélyre dolgozni, egyre kevesebben művelnek földet és alig maradt család, aki állattenyésztéssel is foglalkozik.”

Mit jelent számodra a „tanya”?

„Hogy mit jelent a tanya? Nekünk ez a természetes, hogy kicsit távol vagyunk a "külvilágtól", szeretiünk itthon lenni, biztonságos, nyugodt közeg, amely mindig feltölt. Sokan megfordulnak nálunk, főleg a nyári időszakban, és általában az emberek véleménye két véglet között mozog: „Semmi pénzért ki nem jönnék ide lakni", „Jajj, mindennap utazni...", „Nem félsz itt kint?!", „Hány napig nyújtóks a füvet?” ,illetve „Gyermekkori álmom tanyán élni!", „Szívesen cserélnék veletek", „Maradhatunk még néhány napot?", „De jó ez a csend", stb.”

Végezetül, hogyan ítéled meg a tanyasi életforma jövőjét? Van létjogosultsága mai formájában?

„A jövő az, amire nincs rábátásunk, és komoly gond, az a víz. Itt nincs vezetékes víz, mindenkinek kutakból jön a víz. A klímaváltozást itt nagyon komolyan érezzük sok picit apró részletben. Az elmúlt két nyáron buzámosabb ideig nem volt vízünk a kutunkban, mely a ház vízrendszerét biztosítja. Van még egy mélyebb, árterzi kút, mely a tavunkat táplálja és kezdetben kifolyt magától, most viszont néhány éve csak a pumpa működteti. Mindeközben a környező földeken olykor éjjel-nappal mennek a tífonok ivóvizet locsolva. Nem kell sokáig várni, hogy a 100 méteres mélységből is eltűnjön a víz. Ami teljesen valós veszély és akkor élbetetlen lesz a környék. Egyelőre nem tudjuk, meddig tartható fenn ez az életforma, de a jövőbeni kilátások aggasztóak.”

OPPONENSI VÉLEMÉNY TÓTH EMESE DIPLOMATERVÉHEZ

A diplomadolgozat témája a délalföldi tanyavilág, közelebbről a horgosi csárda és annak revitalizációja, hasznosítása.

A dolgozat részletesen foglalkozik a tanyarendszer kialakulásával a történeti Magyarország területén, ezzel a Szeged-Szabadka tengelyen létrejött sajátos településformával, annak gazdasági hátterével és a jelenlegi elnéptelenedés gazdasági, szociológiai hátterével.

Kutatása alapján feldolgozza a tanyák jellegzetes népi építészeti megjelenését, feltérképezi az egyes területek építészeti tipológiáját, és válaszokat keres arra a kérdésre, miként menthető át a 21. századiba ez a településforma és épületállomány, milyen valós tartalommal lehetne korszerűen, gazdaságosan fenntartani, megőrizve mindazt a kulturális tartalmat, építészeti értéket, amelyet, ha nem vigyázunk az iparosítás és az urbanizáció végképp eltörölhet.

Emese diplomatervében egy példával illusztrálja a tanulmányban megfogalmazott elveket. A horgosi csárda neve egyértelműen utal legutóbbi funkciójára, amely csak nevében azonos a népdalban szereplő csárdával. A több évtizede megszűnt csárda egy valaha volt tanya csűr épületében működött, amely a lakatlanság ellenére fennmaradt és a tanulmány szerint megmenthető és hasznosítható. Emese az épületben egy, a környék méltán híres paprikatermesztésére alapozott manufaktúrális feldolgozó kisüzemet tervezett. A technológia logikája mentén kialakított alaprajz igazolja az épület alkalmasságát a tervezett funkcióra. Az adott funkció velejárójaként elkerülhetetlen építészeti beavatkozások mellett is megőrzi az épület eredeti arányait legfőbb szerkezetét. Talán csak a végfalon kialakított magas íves záradéku nyílás hat idegenül a mindvégig visszafogottan, a célszerűséget, mint vezérlőelvet követő építészeti gondolkodás mellett.

A régi épületet új elemekkel bővíti, amelyek okosan egészítik ki a fő funkcionak tekinthető feldolgozóüzemet. Az átgondolt program az év egészére nyújt elfoglaltságot. Szépen szerkesztett arányos kiegészítés mindegyik új építészeti elem. Az épületek a kortárs építészeti eszközeivel, mégis a régivel harmóniában megfogalmazott kompozíciót képeznek.

Tóth Emese diplomamunkáját, ha egy szóval kellene jellemeznem, ez a szó az arányosság lenne. Ez az arányosság éppúgy jellemző a programalkotásra, mint az építészeti megfogalmazásra. Ez az az építészeti magatartás, amelyet a gyakorlatban érdemes lesz megtartani. A diplomatervet jó szívvel ajánlom a tisztelt bizottság figyelmébe.

Pécs, 2024. május

Pelényi Margit

építész

NYILATKOZAT

A szakdolgozat/diplomaterv eredetiségéről és nyilvános hozzáféréséről

A szerző neve: Tóth Emese

A szerző Neptun kódja: R11VBW

A szakdolgozat/diplomaterv címe:

Árválkodó tanyák -A horgosi csárda revitalizációja

Megjelenés éve: 2024

A szakmegnevezése: Osztatlan építészmérnök

Ezennel büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy a benyújtott szakdolgozatom/diplomatervem saját önálló munkám eredménye, saját szellemi termékem: az abban hivatkozott nyomtatott és elektronikus szakirodalom a szerzői jogok és a szakdolgozatírás szabályainak megfelelően készült, a Pécsi Tudományegyetem vonatkozó szabályzatainak betartásával.

Kijelentem, hogy a plágium fogalmát megismertem és ahol mások eredményeit, vagy gondolatait idéztem, azt minden esetben azonosítható módon feltüntettem, a dolgozatban közölt ábrák és képek közzétele mások szerzői jogait nem sértik. Tudomásul veszem, hogy amennyiben a benyújtott szakdolgozat/diplomaterv sérti a szerzői jogokat, úgy minősítése elégtelen (1), továbbá velem szemben a szakvezetés fegyelmi eljárást kezdeményez a dékánnal a Tanulmányi Vizsgaszabályzat 59. § (14) alapján.

Tudomásul veszem, hogy a fenti intézményben a határidőben történő beadása nem jelenti a dolgozatom szakmai tartalmi elfogadását.

Kijelentem, hogy diplomadolgozatom papír és elektronikus változata tartalmilag és formailag megegyezik.

Tudomásul veszem, hogy a dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a PTE könyvtárba és a MIIK szakdolgozat archívumába.

Pécs, 2024. május 31.

szerző aláírása

13 KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Szeretném megköszönni mindazoknak az embereknek a munkáját, a segítségét és az idejét, akik közvetlenül, vagy közvetve hozzájárultak a diplomamunkám létrejöttéhez. Köszönet dr. Kondor Tamás DLA habil.-nak, dr. Perényi László Mihály DLA-nak és dr. Gyergyák János DLA habil.-nak a jó hangulatban telt konzultációkért és a szakmai iránymutatásokért. Köszönöm Rosta Sándor Csaba, Tőke Máté és Lenkovic László rámm szánt idejét. Köszönet Pelényi Margitnak az opponenciáért és Szőnyi Balázsnak a statikai tanácsokért.

Köszönetet szeretnék modani a Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Karának, amiért befogadott, és lehetőséget adott a tanulásra és a bizonyításra. Köszönet az egyetem oktatóinak, akik a tanulmányaim során átadták tudásukat és inspiráltak az alkotásra.

És végezetül, de nem utolsó sorban szeretném megköszönni a szüleimnek a sok támogatást. Az ő szeretetük és bátorításuk nélkül nem jutottam volna el oda, ahol most vagyok.